

Değerli Genç Birikim Okurları

Osmanlı İmparatorluğundan sonra yerine kur(dur)ulan Türkiye Cumhuriyeti'nin milli eğitim sistemi bir türlü oturmamış ve her gelen hükümet hatta her gelen bakan önceki sistemden "böyle eğitim sistemi mi olur" deyip sistemi değiştirmeye çalışmıştır. Olan ise körpe beyinlere çocuklarımıza, gençlerimize olmuştur. Yüzyıllardır bu toplum kendisine Arap alfabesini seçmişken Cumhuriyet kadroları bir gecede toplumun geçmişiyle bağıni koparmış ve Latin alfabesine geçerek toplumun hepsini cahil bırakmıştır. Elbette başta İngiltere olmak üzere batılı devletlerin cumhuriyet kadroları üzerindeki her türlü etkisiyle bu toplumun İslam ile olan her türlü bağının koparılması amaçlanmıştır. Bu süreçte sadece alfabe değişikliğiyle kalınmamış, müfredatlar da batılı zihniyete uygun, evrimci, bir yaratıcı olduğu gerçeğini görmezden gelen bir şekilde kaleme alınmıştır. Özellikle yeni nesillerce, cumhuriyetin kurulması sırasında yaşanan entrikacı, basıkıcı ve tek tipçi zihniyetin öğrenilmemesi için tarih, gerçeklere aykırı bir şekilde yazılmıştır. Yani fitrî olmayan ve gerçekliklere uzak bir milli eğitim sistemi bu topluma uymadı, bundan sonra da uymayacaktır. Ne yapmamız lazım? Elbette öncelikle özümüze dönüp tarihimize bakarak fitrata uygun bir eğitim sistemi kurulması gerekir. Müfredatlar da aynı şekilde gözden geçirilmelidir. Yoksa bu toplum için geleceğin teminatı olacak çocuklarımız ve gençlerimiz teminat yerine infisah sebebi olacaktır.

Eğitim elbette sadece resmi kurumların yapacağı bir iş değildir. Eğitim en başta ailede başlar ve yakın akraba, çevre ve daha sonra da okulda devam eder. Dernek, vakıf ve cemaatler de kendi üyelerini eğitir. Eğitilmiş ve nitelikli insan gücü toplumların kalkınması için elzemdir. Sağlam medeniyetlerin kurulması ancak bu şekilde nitelikli/eğitilmiş insan kaynağına bağlıdır.

Dünyada yaşanan bunca sıkıntıların nedeni eğitimsiz/niteliksiz insan kitlesinin varlığıdır. Ya da fitrî olmayan "cahili" eğitim sistemleridir.

Türkiye'nin Rusya ve İran'la menfaat birlikteliği ile birlikte Suriye'de ve Irak'ta dengeler yeniden değişiyor. Türkiye İdlip'e girdi. Afrin bir anlamda kuşatıldı. Belki konjoktüre göre Afrin'e de bir müdahale gelebilir. Barzani'nin bağımsızlık referandumu sonucu Irak'ta da hareketlilik yaşandı. Irak merkezi güçleri Kerkük'e girdi. Ancak bu durum nereye gider? Maalesef bu, coğrafya çok bilinmeyenli bir denklem. Değişkenler çok fazla. Bu denklemi kalıcı olarak çözecek tek güç ise İslam ve Müslümanlar. Ümmet bilinciyle hareket edildiğinde gerek bu bölgede gerekse diğer Müslüman coğrafyalarda sorunlar elbette çözülecektir.

Dergimizin bu ayki sayısında eğitim sistemine ilişkin yazılarımızı ve Suriye'de yaşanan hareketliliğe ilişkin değerlendirmeleri içeren yazılarımızı bulabilirsiniz.

Bir sonraki sayıda buluşmak üzere Allah'a emanet olun.

genc BİRİKİM

Yıl: 19 **Sayı:** 219

**Sahibi ve Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü**
Ali KAÇAR

Genel Yayın Yön.
Ali KAÇAR

Yazışma Adresi
Peyami Safa Mah.
356. Cad. No:25/A
Mamak - ANKARA

Yayın Türü
Yerel, Süreli

Yönetim Yeri

Peyami Safa Mah.
356. Cad. No:25/A
Mamak - ANKARA
Tel : (0312) 229 67 18
Fax: (0312) 229 67 19

Dizgi & Tasarım
Genç Birikim

Baskı

Besabes Matbaacılık /ANKARA
Tel: 0312 395 09 34
www.besabes.com.tr

Baskı Tarihi:
20.10.2017

Değerli Okuyucularımız/Yazarlarımız,

Yazılarınızı Times New Roman karakteriyle 12 punto büyüklüğünde yazılmış olarak, sayfanın sağ, sol, üst ve alt boşlukları 2,5 cm, satır aralığı: tek ve iki yana yaslanmış olarak göndermenizi; yazılarınızın en az 2 en çok 4 sayfa olmasını, yazınız 4 sayfadan fazla ise 2 veya daha fazla olarak bölümlenmiş şekilde göndermenizi rica ederiz.

web : <http://www.gençbirikim.net>
e-mail : gençbirikimdergisi@gmail.com

Abone Şartları:

Yurtiçi abonelik için 1 yıllık abonelik ücreti olan 50 TL'yi Yurt dışı abonelik için 1 yıllık abonelik ücreti olan 75 TL'yi ADNAN BOZAN - IBAN NO:TR60 0020 3000 0075 4150 0000 02 no'lu hesaba veya Ramazan DEMİRHAN 6157119 no'lu posta çeki hesabına yatırmanız ve Posta Çeki alındı belgesinin fotokopisini ve adresinizi İlk Sokak No: 22/B Sıhhiye /ANKARA adresine göndermeniz yeterlidir.

Bu sayımızda...

- 3 **İdlib Operasyonunun Düşündürdükleri**
Ali KAÇAR
- 12 **İbn Teymiyye'nin Hayatı ve Tasavvufa Dâir Görüşleri - I**
Muhammed İMAMOĞLU
- 19 **Müslüman Öğrencinin Sorumlulukları**
Fatih PALA
- 23 **Eğitim Üzerine Notlar**
İdris KERİMOĞLU
- 27 **Eğitim ve Öğretim**
Ümit Bekir DURDU
- 31 **Ne Olur, Artık Zulmetmeyin!**
Furkan KESER
- 37 **Medeniyet Vakfı Ankara Akdere Temsilciliğinde Arakan Programı**
Genç BİRİKİM
- 40 **Asıl Tehdit Afrin'de İken Neden İdlib?**
Ali KAÇAR
- 51 **Umre Notları III**
Selehaddin ACAR
- 57 **Kiyamet Sahneleri - II**
Yalçın YILMAZ

Cehennemın çeşitli bölgelerini ve azap vadilerini iyice düşün!

Hız. Ali (r.a) naklediyor: Resûlullah (s.a.v) bir keresinde, "Hüzün vadisinden (ya da kuyusundan) Allah'a sığının" buyurdu. Sahabeler, "Ey Allah'ın Resulü! Hüzün kuyusu nedir?" diye sordular. Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cehennemde bir vadidir. Cehennem o vadiden her gün Allah'a yetmiş kere sığınır. Allah (c.c) orayı insanlara gösteriş için Kur'an okuyanlar (ve ilim öğrenenler) için hazırlamıştır." (Tirmizî, Zühd, 48; ibn Mâce, Mukaddime, 23; ibn Adî, el-Kâmil, 6/136; ibn Arrâk, Tenzîhu's-Şerîa, 2/385; Beyhakî, el-Ba's ve'n-Nüşûr, nr. 530.)

Bazı haberlerde cehennemle ilgili şu bilgiler anlatılmıştır: "Dünya ateşi tam yetmiş kere rahmet suyuyla yıkanmıştır ve insanların tahammül edeceği seviyeye inmiştir." (Biraz farklı lafızlarla bk. ibn Mâce, Zühd, 38; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 2/244; ibn Hibbân, es-Sahîh, nr. 7463.)

Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

Ebû Hüreyre (r.a) anlatıyor: "Bir mescidde yüz bin ya da daha fazla kişi olsa ve aralarında da cehennemliklerden biri bulunsa ve bu kişi bir kere nefes alsa, onun nefesinin hararetinden mesciddeki bütün insanlar öldü." (307)

Muhammed b. Kâ'b el-Kurazî (rah) anlatıyor: Cehennem ehlinin beş duası vardır. Allah Teâlâ bunların dört tanesine cevap verir. Beşinci duayı yapmaya kalkıştıklarında artık konuş-

maz olurlar:

1. Onlar derlerdi ki: "Rabbimiz, bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin. Biz de günahlarımızı itiraf ettik. Bir daha (bu ateşten) çıkmaya yol var mı derler." (311)

Bunun üzerine Allah (c.c) cevap olarak onlara der ki: Tek Allah'a ibadete çağrıldığınız zaman inkâr ederdiniz. O'na ortak koşulunca (bunu) tasdik ederdiniz. Artık hüküm, yücelerin yücesi Allah'ındır." (312)

2. Sonra onlar, "Ey Rabbimiz! Yakın bir müddete kadar bize süre ver de senin davetine uyalım ve peygamberlerine tâbi olalım" (313) derler.

Allah Teâlâ onlara, "Daha önce sizin için bir zeval olmadığına (öldükten sonra diriltilmeyeceğinize) yemin etmemiş miydiniz?" diye cevap verir.

3. Cehennemlikler, "Rabbimiz! Bizi çıkar, (önce) yaptığımızın yerine iyi işler yapalım" (315) derler.

Allah (c.c) onlara, "Size düşünecek bir kimşenin düşünebileceği kadar bir ömür vermedik mi? Hem size bir uyarıcı da gelmişti. (Ona niçin inanmadınız) Şimdi tadın (azabı)! Zalimlerin yardımcısı yoktur" (316) diye cevap verir.

4. Onlar, "Rabbimiz! Azgınlığımız bizi aldattı; biz, sapıklar topluluğu idik. Rabbimiz! Bizi buradan çıkar. Eğer bir daha (ettiklerimize) dönerssek, artık belli ki biz zalim insanlarız" (317)

diye dua ederler.

Birinci ölüm, dünya hayatının sonunda, ikinci ölüm ise kabirde ilk sorgulama yapıldıktan sonra meydana gelecektir. Buna göre birinci dirilme kabirde sorgulama için, ikinci dirilme ise kıyametten sonra ebedî hayat içindir.

Mü'min 40/11

Mü'min 40/12

İbrahim 14/44

İbrahim 14/44

Fâtır 35/37

Mü'minûn 23/106-107.

İMAM GAZÂLÎ

Allah (c.c) o kâfirlere şöyle cevap verir: "Alçaldıkça alçalın orada! Benimle konuşmayın artık!» Mü'minûn 23/108.

Cehennem ehli Allah'ın (c.c) bu hitabının ardından bir daha ebediyen konuşamazlar. Gerçekten bu durum, azap olarak en şiddetli olanıdır.

Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet günü ölüm semiz bir koç suretinde getirilir ve cennet ile cehennem arasında kesilir. Sonra, 'Ey cennet ehli! Ölümsüz olarak orada ebediyen kalın' denilir. Sonra cehennemliklerle, 'Ey cehennem ehli! Ölümsüz olarak orada ebediyen kalın' denilir." (Buhârî, Tefsir, 19; ibn Mâce, Zühd, 38; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 2/261, 377; Hâkim, el-Müstedrek, 1/83; ibn Hibbân, es-Sahîh, nr. 7450)

Hasan-ı Basrî (rah) der ki: "Cehennemden bin sene sonra bir adam kurtulacak; keşke o kimse ben olsam!" (321)

Hz. Hüseyin (r.a) evinin bir köşesinde oturmuş ağlarken görenler, neden ağladığını sordular. Hz. Hüseyin (r.a), "Allah Teâlâ'nın beni atıp da ardından hiç önemsemeyeceğinden endişe ederim" cevabını verdi.

Cehennem ehline en büyük ve en ağır gelen şeylerin başında, çektikleri azapla beraber kaçırdıkları cennet nimetlerinin içlerinde bıraktığı hasret, Allah'a kavuşamama ve onun rızâsından mahrum kalmanın üzüntüsü vardır. Çünkü onlar, bütün bunların hepsinin değersiz birkaç dirheme, günleri sayılı olan şu dünyanın hakir ve zellî şehvetlerine satmışlardı.

Sonra onlar keder ve üzüntü içinde, "Bu ne

büyük bir hüsrân ne büyük bir hasrettir ki, rab-bimize isyan ederek nasıl kendimizi helak ettik! Şu günleri sayılı olan dünyada, rabbimizin bize yüklediği mükellefiyetleri nasıl yapamadık! Biraz olsun sabretseydik şimdi o günler bitmiş ve âlemlerin rabbinin huzurunda olacak, O'nun rızâsını ve hoşnutluğunu tadıyor olacaktık" derler.

Hakikaten bu, ne büyük bir pişmanlık ve ne büyük bir hasrettir. Giden gitmiş, iş işten geçmiş, felâkete saplanıp kalmışlardır. Dünya nimetlerinden ve zevklerinden yanlarında hiçbir şey kalmamıştır.

Sonra onlar, eğer cennet nimetlerini görmeseler hasret ve hüsrânları bu kadar büyük olmazdı. Ancak bu nimetler ve cennet ehlinin zevkû safası onlara bizzat gösterilir. Rasûlullah (s.a.v) bu hususta şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet günü cehennemliklerden bazılarının cennete getirilmesi emredilir. Cennete doğru yaklaşıp cennetin kokuları burunlarına gelmeye ve saraylarını seyretmeye başladıklarında,

'Onları geri çevirin, çünkü onların bunlardan bir nasibi yoktur' denilir ve gelmiş geçmiş hiçbir mahlûkatın tatmadığı, hissetmediği bir hüsrânla geri dönerler ve,

'Ey Rabbimiz! Dostların için hazırladığın nimetleri ve mükâfatı göstermeden önce bizi cehenneme atsaydın, elbette bu bizim için daha hafif (bir azap) olurdu' derler. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

'Ey isyankârlar! Ben de sizlere böyle bir azap çektirmeyi istedim. Çünkü sizler yalnız kaldığınızda büyük günahlar işliyor, insanlar içine karıştığınızda, bana karşı göstermiş olduğunuz itaatin tam aksine onlara karşı riyakâr tavırlar gösterip, saygı ve hürmetlerde bulunuyordunuz.

Onlardan korktuğunuz ve sakındığınız kadar benden korkup sakinmadınız. Onları gözünüzde büyüttüğünüz kadar beni büyük görmediniz.

İnsanlar için terkettiklerinizi benim için terkemediniz. Şimdi, sizleri ebedî mükâfattan mahrum etmekle birlikte bu elem verici azapla cezalandırıyorum." (İbn Kânî, Mu'cemü's-Sahâbe, nr. 592; Heysemî, Mecmaul-Bahreyn, nr. 4947- Ta-berânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 17/85-86.) (**Devam Edecek**)

İdlib Operasyonunun Düşündürdükleri

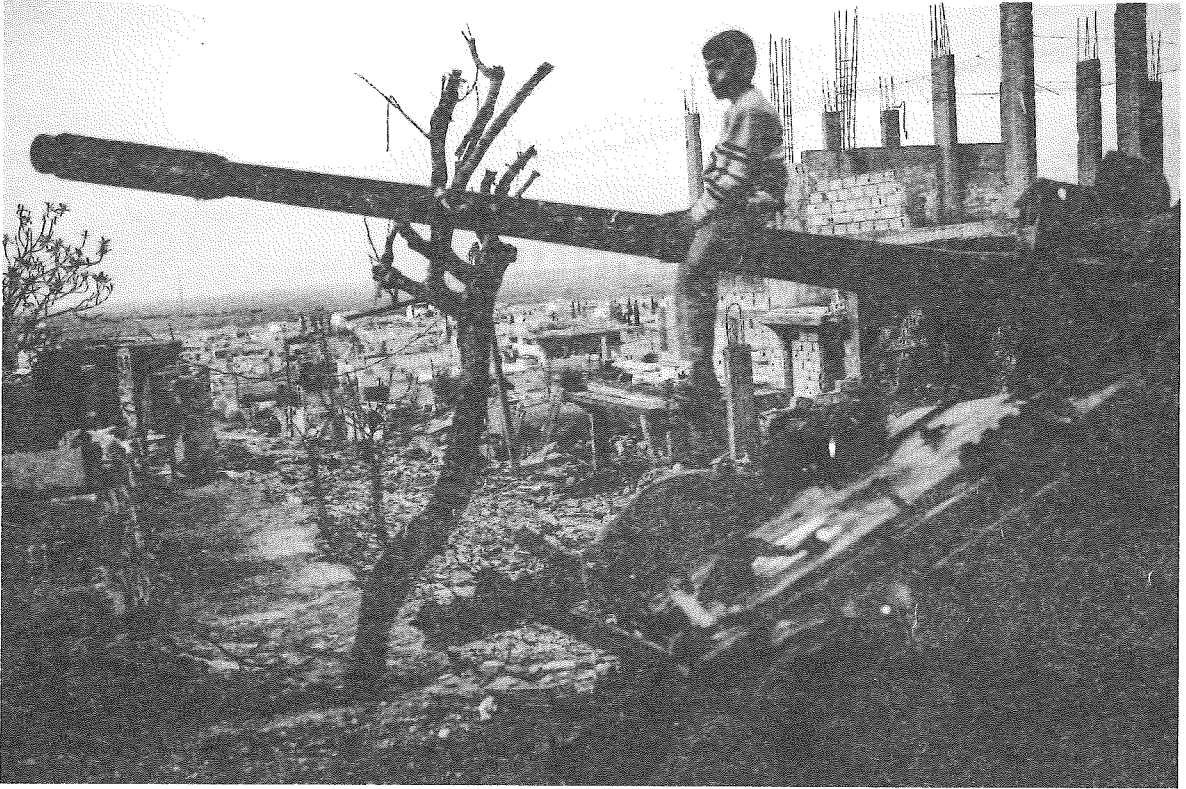
Ali KAÇAR
kacarali@hotmail.com

Suriye’de, Nusayri diktatörlüğüne karşı 15 Mart 2011’de başlayan halk ayaklanmaları 7’nci yılına girmiş olmasına rağmen halen devam etmektedir. Bu süreçte 1 milyondan fazla Suriyeli katledilmiş ve milyonlarcası ise mülteci konumunda komşu ülkelere sığınmak zorunda bırakılmıştır. Baas rejimi, ayaklanmaların başladığı ilk günden itibaren kendi halkını en vahşi yöntemleri kullanarak susturmaya, başlamış olan halk ayaklanmasını bastırmaya çalışmıştır. Ancak rejim, bütün gücünü kullanmasına rağmen halkın ayaklanmasını bastıramamış, hatta ülkenin her tarafına yayılarak güçlenmesine ve organizeli bir yapıya dönüşmesine de engel olamamıştır. Bu sürecin bu kadar uzamasına ve milyonlarca insanın çeşitli ülkelerde en zor şartlarda yaşamasına Baas diktatörlüğünün baskıcı, totaliter uygulamaları neden olmuştur.

Baas rejimi, ayaklanmaların başladığı ilk günden itibaren kendi halkını en vahşi yöntemleri kullanarak susturmaya, başlamış olan halk ayaklanmasını bastırmaya çalışmıştır. Ancak rejim, bütün gücünü kullanmasına rağmen halkın ayaklanmasını bastıramamış, hatta ülkenin her tarafına yayılarak güçlenmesine ve organizeli bir yapıya dönüşmesine de engel olamamıştır. Bu sürecin bu kadar uzamasına ve milyonlarca insanın çeşitli ülkelerde en zor şartlarda yaşamasına Baas diktatörlüğünün baskıcı, totaliter uygulamaları neden olmuştur.

Ne yazık ki bu despotik rejim, bu insanlık dışı uygulamalarını 1963’den beri kanla, işkenceyle ve katliamla devam ettirmektedir. 1970’lerden itibaren ise Esad ailesi aynı yöntemle (Baba Hafız el-Esad, 1970-2000 yılları arasında, oğul Beşşar Esad ise 2000’lerden beri demir yumrukla) ülkeyi yönetmeye çalışmaktadır. Suriye halkı ise, bütün bu baskı ve dayatmalara rağmen Baas rejimine ve dolayısıyla da Esad diktatörlüğüne boyun eğmemiş ve 1963’den beri -zaman zaman zaman zaman kesintiye uğrasa da- ölümüne

mücadelesini devam ettirmiştir. En kapsamlı silahlı mücadele ise Saïd Havva, Adnan Saadetin, Mervan b. Hadid, Bayanuni ve Abdulfettah Ebu Gudde’lerin öncülüğünde 1970 başlamış 1982 Hama Katliamı ile kesintiye uğramışsa da 2011’de tekrar başlamıştır. Suriye halkının bu şekilde ayaklanmasının sebebi ise Suriye’yi

uzun bir zamandan beri demir yumrukla yönetmeye çalışan Esad ailesinin başında bulunduğu azınlık Nusayri diktatörlüğüdür.

Esad ailesi bu diktatoryal yönetimini, bazı bölgesel ve küresel emperyal güçlerin yardım ve desteğiyle devam ettirmiştir. Yoksa %7-8 oranında Nusayri nüfusuyla, nüfusunun tamamı Sünni olan bir ülkeyi 1970'den beri yönetmesi mümkün değildir. Bu bölgesel güçlerin başında ise İran gelmektedir. İran, 1979'da gerçekleşen devrimle Ayetullah Humeyni yönetimine geçmiş ve gerek Hama katliamı esnasında ve gerekse daha sonraki dönemlerde Suriye'nin Baas diktatörlüğü ile ilişkisini en üst seviyede devam ettirmiştir. Hama katliamında 30-40 bin civarında insan katledilmesine ve bir o kadarının zindanlarda çürütülmesine rağmen Ayetullah Humeyni yönetimi Baas diktatörlüğünü desteklemeye devam etmiştir. Bu destek, 2011 halk ayaklanmasından sonra ise askeri olarak; devrim muhafızlarına bağlı Kasım Süleymani'nin başında bulunduğu Kudüs güçleri başta olmak üzere çeşitli ülkelerden getirttiği Şii milisler ve Hizbullah örgütü ile fiili müdahaleye dönüşmüş-

tür. Yüz binlerce Suriyelinin katledilmesinde en az Beşşar Esad yönetimi kadar İran yönetiminin de vebali ve katkısı bulunmaktadır.

Nusayri diktatörlüğüne destek olan küresel güçlerinde başında ise Rusya gelmektedir. Rusya'nın, Hafız el-Esad'ın kansız bir darbeye en yakın arkadaşı –kendisi gibi Nusayri olan-Salah Cedit'i devirip 1970'de yönetime geldiğinden beri ilişkileri artarak devam etmiştir. Bu ilişkiler, 2011 halk ayaklanmasının ilk yıllarında Baas diktatörlüğüne danışmanlarıyla, yaptığı silah yardımıyla ve uluslararası kurumlarda Baas rejimi aleyhine çıkacak kararları –BMGK-veto etme şeklinde gerçekleşmiştir. Ancak 30 Eylül 2015 tarihi itibarıyla ise fiili olarak –askerleriyle, deniz altı ve S-300, S-400 füzeleleriyle destek vermeye başlamıştır. Özellikle de Türkiye tarafından 24 Kasım 2015'de uçağının düşürülmesinden sonra var gücüyle kara, deniz ve hava güçleriyle Baas diktatörlüğüne destek olmaya hatta savaşa fiili olarak dahil olmaya başlamıştır. Zaten Suriye direnişinin kaderi de Rusya'nın savaşa fiili olarak katılımıyla yön değiştirmiştir. Her alanda gerilemekte olan rejim,

Rusya'nın fiilen savaşa girmesinden sonra yeni den ilerleme kaydetmiş ve daha önce kaybettiği bazı stratejik yerleri tekrar geri almaya başlamıştır. Ayrıca Türkiye ile Rusya'nın aralarının açılması direniş örgütlerine Türkiye üzerinden giden yardımların da kesilmesine ya da azalmasına neden olmuştur.

Bölgede ve dolayısıyla Suriye'de etkili olan küresel ülkelerden birisi de ABD'dir. ABD'nin Suriye ile ilişkileri 2000'li yılların ilk yarısından itibaren gelişmiştir. Lübnan eski başbakanı Refik Hariri'nin 14 Şubat 2005'de öldürülmesi ile ilişkiler tamamen kopmuşsa da daha sonra Türkiye'nin araya girmesiyle -2009 yılı itibariyle- ilişkiler yeniden kurulmuştur. ABD, 2011 halk ayaklanması başlamasıyla Suriye'ye ilişkin plan ve programını, direniş gruplarının kazanmaması ama Baas rejiminin de zayıflaması amacına yönelik olarak yapmıştır. Çünkü rejimin el değiştirerek direniş gruplarının eline geçmesi hem ABD için hem Siyonist İsrail için hem de bölgedeki diğer işbirlikçi yönetimler için tehlike çanlarının çalınması anlamına gelecekti. Bu nedenle hem rejimi hem de desteklediği kimi muhalif örgütleri yukarıda belirtilen plan ve program çerçevesinde sürekli oyalamıştır. Taktik ve stratejik planlarını hiçbir tarafın galip gelmemesi üzerine yapmıştır. ABD sadece muhalifleri ya da rejimi oyalamış aynı zamanda Türkiye'yi de oyalamıştır. Nitekim Türkiye'nin isteklerine (tampon bölge, çatışmasız bölge, uçuşa yasak bölge, eğitim alanı) olumlu yaklaşır gibi yapmasına rağmen zamana yayarak bu isteklerin hiç birisini yeri-

ABD, 2011 halk ayaklanması başlamasıyla Suriye'ye ilişkin plan ve programını, direniş gruplarının kazanmaması ama Baas rejiminin de zayıflaması amacına yönelik olarak yapmıştır. Çünkü rejimin el değiştirerek direniş gruplarının eline geçmesi hem ABD için hem Siyonist İsrail için hem de bölgedeki diğer işbirlikçi yönetimler için tehlike çanlarının çalınması anlamına gelecekti. Bu nedenle hem rejimi hem de desteklediği kimi muhalif örgütleri yukarıda belirtilen plan ve program çerçevesinde sürekli oyalamıştır. Taktik ve stratejik planlarını hiçbir tarafın galip gelmemesi üzerine yapmıştır.

ne getirmemiştir. Hatta kendisinin kırmızıçizgi olarak belirttiği hususlar -rejimin kimyasal silah kullanması gibi- bile çiğnenmesine rağmen ciddi hiçbir adım atmamıştır. 10 Haziran 2014'de Musul, IŞİD'in eline geçinceye ve IŞİD güçleri Erbil, Bağdat kapılarına dayanıncaya kadar bu tavrından hiçbir değişiklik olmamıştır. IŞİD'in ilerlemesini durdurmak, hem kendisinin bölgedeki menfaatleri, hem de Siyonist İsrail'in güvenliği için yeni alanlar açmak üzere harekete geçmiştir. Çünkü ABD, doğal gaz ve petrol alanlarının IŞİD dahil hiçbir gücün eline geçmesine tahammül edemezdi. Bu nedenle ABD öncülü-

ğünde birçok ülkenin¹ katıldığı işgal koalisyonu oluşturulmuş ve bir yandan IŞİD'e, bir yandan da Baas rejimine karşı mücadele eden muhalif örgütlere yönelik saldırılar ve katliamlar gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Suriye'de etkili olan bölgesel ülkelerden birisi de Türkiye olmuştur. Türkiye'nin Suriye ile ilişkiler, Beşşar Esad döneminde iyileşmiş, iki ülke arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi toplantıları yapılmış, vizeler kaldırılmış, karşılıklı ailevi ziyaretler yapılacak seviyeye yükselmiştir. Ancak halk ayaklanmasının başlaması ile birlikte iki ülke ilişkilerinde sıkıntılar gün geçtikçe artmaya başlamıştır. Türkiye, başlangıçta Beşşar Esad'ı ikna etmeye çalışmış

1 IŞİD, Musul'u aldıktan bir gün sonra yani 11 Haziran 2014 günü Türkiye'nin konsoloslüğünü basarak 49 kişiyi rehin almıştı. Uzun görüşmeler ve varılan uzlaşma (hangi konularda nasıl uzlaşıldığı açıklanmamıştır) neticesinde 20 Eylül 2014'de rehinelere serbest bırakılmıştır. 23 Eylül'de ise Türkiye ABD öncülüğünde oluşan işgal koalisyonuna dahil olmuştur.

ama daha sonra tıpkı, Tunus, Libya, Mısır'da olduğu gibi kısa bir süre içerisinde Esad'ın devrileceği düşüncesiyle ABD destekli planlarını devreye sokmaya başlamıştır. Bu planların ilk hedefi Beşşar Esad'ın devrilmesiydi. Ancak ilerleyen süreçte ABD'den istediği desteği alamamış ve 7'nci senesine girmesine rağmen Esad da devrilmemiş, hatta ilk zamanlara göre daha da güçlü hale gelmiştir.

İşte ABD'den ümidini kesen Türkiye, uçağın düşürülmesi

nedeniyle ilişkileri bozulan Rusya'ya yanaşarak Haziran-2016 ayından itibaren ilişkileri tekrar düzeltmeye başlamıştır. İlk somut görüşme Putin ile Erdoğan'ın 9 Ağustos 2016'da Rusya'nın St. Petersburg'daki görüşmesi ile başlamış, Moskova'da İran'ın da katılımıyla heyetler halinde 20 Aralık 2016'da toplanılmış ve Moskova görüşmeleri adı altında 8 maddelik bir anlaşma üzerinde uzlaşmıştır.² Bu maddelerin sahaya yansımaları için tarafların da (Baas rejimi ile bazı muhalif örgütlerin) katılımıyla Kazakistan'ın Başkenti Astana görüşmelerine başlanılmıştır. Bilindiği gibi Astana görüşmelerinin ilki 23-24 Ocak 2017'de, altıncısı ise 14-15 Eylül 2017'de yapılmıştır. Astana görüşmelerinin ilkinde sadece 9 grup katılmışken, 30 civarında ve sahada çok etkin olan gruplar ise katılmamış, bu görüşmelerde çıkan sonuçları da kabul etmeyeceklerini ilan etmişlerdir. Ancak buna rağmen Astana görüşmeleri Türkiye, Rusya ve İran garantörlüğünde devam etmiş ve Mayıs 2017 ayı itibarıyla ateşkes ya da çatışmasızlık bölgeleri belirlenmiştir. Bu görüşmede, ateşkes anlaşmasının Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) ve Nusra

ABD'den ümidini kesen Türkiye, uçağın düşürülmesi nedeniyle ilişkileri bozulan Rusya'ya yanaşarak Haziran-2016 ayından itibaren ilişkileri tekrar düzeltmeye başlamıştır. İlk somut görüşme Putin ile Erdoğan'ın 9 Ağustos 2016'da Rusya'nın St. Petersburg'daki görüşmesi ile başlamış, Moskova'da İran'ın da katılımıyla heyetler halinde 20 Aralık 2016'da toplanılmış ve Moskova görüşmeleri adı altında 8 maddelik bir anlaşma üzerinde uzlaşmıştır.

Cephesi'nin de dahil olduğu bazı gruplar ile Kürt Demokratik Birlik Partisi'nin (PYD) silahlı kanadı olan Halk Savunma Birliklerini (YPG)'yi kapsamayacağı karar altına alınmıştır.

Türkiye, İran ve Rusya'nın imzaladığı mutabakat metnine göre, Suriye devletine bağlı güçler ile silahlı gruplar arasındaki çatışmaların en yoğun olduğu dört noktada "çatışmasızlık bölgesi"nin kurulması ve bunun da altı ay boyunca geçerli olması öngörülmüştür. Uygulamanın başarılı olması halinde bu sürenin uzatılması planlanmıştır. Çatışmasızlık bölgelerinin oluşturulmasında amaç ise, bu bölgelere insani yardımın ulaştırılması ve savaş nedeniyle zarar gören yerlerde alt yapı yatırımlarının başlatılmasıydı.

Erdoğan ve Putin'in Rusya'nın Soçi kentinde yaptıkları görüşmede belirlenen 4 noktadaki çatışmasızlık bölgesi, 3-4 Mayıs'ta 2017'de yapılan 4. Astana görüşmelerinde karar altına alınmıştır. Buralarda toplam 2,5 milyon kişinin yaşadığı tahmin edilmiştir. Üç ülke arasında oluşturulan çatışmasızlık bölgeleri şöyle belirlenmiştir;

1- İdlib eyaletinin tamamı, Lazkiye eyaletinin kuzeydoğusu, Halep eyaletinin batısı ve Hama eyaletinin kuzeyi. Buralarda 1 milyon kadar sivilin yaşadığı belirtiliyor. Bu bölge ağırlıklı olarak direniş örgütlerinin elinde bulunuyor.

2- Humus eyaletinin kuzeyindeki Rastan ve Talbise bölgeleri. Buralarda yaşayan sivil sayısı tahmini olarak 180 bin. Burası da ağırlıklı olarak direniş örgütleri ve daha ılımlı başka İslamcı grupların yönetimi altında.

3- Şam'ın kuzeyinde bulunan Doğu Guta. Bu bölge, güçlü İslamcı gruplardan biri olan Ceys-

ül İslam'ın kontrolü altında. Bu örgüt Astana görüşmelerinde de yer alıyor. Burada da 700 bine yakın sivilin yaşadığı tahmin ediliyor.

4- Güneyde Ürdün sınırında bulunan Deraa ve Kuneitra eyaletlerinin belli bölgeleri. Yaklaşık 800 bin sivilin yaşadığı düşünülüyor. Bu bölgeleri Batı'nın desteklediği, 2014 yılında 50'den fazla silahlı grubun birleşmesiyle oluşturulan Güney Cephesi adlı muhalif grup kontrol ediyor.

İlk çatışmasızlık bölgesi, 8 Temmuz'da Güney Cephesi'nin kontrolü altında bulunan Ürdün sınırındaki Deraa ve Kuneitra eyaletlerinde oluşturulmuştur. Rus lider Putin ile ABD Başkanı Donald Trump, Hamburg'daki G20 zirvesinde yaptıkları görüşmede Deraa ve Kuneitra eyaletlerinin belli bölümlerinde ateşkes ilan edilmesi için uzlaşmaya varmıştır. Oysa çatışmasızlık bölgelerinin oluşturulmasında ABD bulunmamaktaydı. Nasıl oldu da ABD, Rusya ile yapılan görüşmeden sonra devreye girmiştir? İran ve Türkiye buna itiraz etmemiş midir? Anlaşılan etmemiş ki, bu yönden herhangi bir bilgi de basına yansımamıştır. Bu da şunu göstermektedir, Rusya ile ABD, İran ile Türkiye'yi devre dışı bırakarak Suriye'nin geleceği üzerine oturup anlaşabilirler. Bunu ne İran ne de Türkiye engelleyebilecek güçtedir. Türkiye'nin şansı, ABD'de iç politika tartışmalarının devam etmesi ve Trump'a karşı oluşan tepkilerin gittikçe artarak devam etmesidir.

İkinci çatışmasızlık bölgesi, Şam'ın kuzeyindeki Doğu Guta bölgesinde Temmuz 2017 ayı sonunda oluşturulmuştur. Bunun için de Rusya desteğinde Suriye hükümeti ve burayı kontrol altında tutan Ceyş-ül İslam ile Faylak el Rahman grupları arasında Mısır'da yapılan görüşmelerde uzlaşmaya varılmıştır. Rus ordusunun yanı sıra Suriye polisi de ateşkesi denetlemeyi sürdürmesi kararlaştırılmıştır.

Üçüncü çatışmasızlık bölgesi de Humus'un kuzeyinde 3 Ağustos 2017'de ilan edilmiştir. Rusya ordusu, ateşkesin Talbise ve Rastan da dahil olmak üzere 84 yerleşim birimini kapsadığını ve buralarda 150 bine yakın kişinin

yaşadığını açıklamıştır.³ Oluşturulan bu üç çatışmasızlık bölgelerinden sonra sıra dördüncü çatışmasızlık bölgesi olan İdlib'e gelmiştir. Türkiye, kısa bir süre önce İdlib'de bulunan muhalif örgütlerle İdlib'in sivil bir yönetime bırakılması konusundan görüşmeler yapmış ve bu konuda belirli bir mesafe de kat etmişti. Nitekim Türkiye'nin muhaliflere yaptığı teklif muhalifler tarafından görüşülmeye değer bulunmuş ve kabule doğru da bir temayül belirlemiştir. Türkiye'nin yaptığı teklifler 4 madde şeklinde olup aşağıda belirtilmiştir;

- 1- İdlib'de Suriye Geçici Hükümeti'nin çatısı altında sivil yönetim kurulsun.
- 2- Silahlı muhalifler şehir merkezini terk etsin, asayiş kurulacak polis gücü sağlasın.
- 3- Türkiye-İdlib sınır hattı Türkiye'nin onaylayacağı bir gruba devredilsin.
- 4- HTŞ kendisini feshedip gruptaki muhalifler diğer gruplara katılsın.⁴

Türkiye'nin yaptığı bu teklifler, muhalefetin de kabul edebileceği türden tekliflerdir. Çünkü Muhalefetin tek umudu İdlib'dir. Çünkü Suriye muhalefetinin ve sivil halkın sığındığı tek özgür yer İdlib'tir. Burada 3 milyon (hatta bazılarına göre çevresi ile birlikte bu sayı 5-6 milyon) civarında insan yaşamaktadır.

Suriye'de birçok büyük muhalif grubun katılımıyla bu yılın başlarında kurulan ve birleşme çabalarıyla bilinen Heyet-i Tahrir-uş Şam (HTŞ) grubunun lideri Ebu Cabir, Binniş şehrinde 25 Ağustos 2017'de tüm muhalif grupların tek bir çatı altında birleşmesiyle alakalı önemli açıklamalarda bulunmuştur.

Açıklamada HTŞ'nin Kuzey Suriye'de faaliyet gösteren tüm askeri grupların tek bir komuta altında birleşmesine yardım etmeye ve destek olmaya hazır olduklarını, bu amaç doğ-

3 Daha geniş bilgi için bkz; <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40860776>

4 Daha geniş bilgi için bkz; Ali Kaçar, Türkiye İdlib Katliamına ortak olmamalıdır' başlıklı makalesi. Genç Birlik dergisi Ağustos-Eylül 2017

rultusunda kendilerini fesh edebileceklerini ifade etmiştir. Söz konusu birleşme için belli şartlar sunan HTŞ lideri iç çatışma ve bölünmelerin bu sayede biteceğini de belirtmiştir. Ebu Cabir kendilerini fesh edip oluşturulacak yeni yapıya katılmak için üç şartlarının bulunduğunu söylemiştir. Bu şartlar;

1- Her şehirde insani ve günlük sivil ilişkileri yürütecek yerel 'sivil' yönetimlerin teşkil edilmesi,

2- Kendi kendini yöneten (ayrı ve bağımsız) hiçbir askeri gücün kalmaması,

3- Şehirlerde güvenliğin sağlanması için polis kuvvetlerinin kurulması.⁵

Görüldüğü üzere HTŞ lideri Ebu Cabir'in öne sürdüğü şartlarla Türkiye'nin teklifleri arasında çok fark bulunmamaktadır. Oturulup konuşulduğunda İdlib için ve İdlib'de yaşayan sivil halk için bir çözüm yolunun bulunacağı aşamaya gelinmiştir. Ama ne oldu ise, Türkiye, sanki hiç görüşülmemiş ya da Türkiye tarafından yapılan tekliflerin hiç birisi kabul edilmemiş gibi bir tavrın içine girerek İran ve Rusya ile 14-15 Eylül 2017'de Astana'da görüşerek İdlib'e operasyonu gündeme getirmiştir. Türkiye tarafından atılacak bu adım tarihi bir hata olacaktır ve tarih Türkiye'yi de Rusya, İran ve Baas diktatörlüğünden oluşan şer ittifakını da mutlaka yargılayacaktır. Bu coğrafyanın mazlum halkları umut besledikleri Türkiye'nin bu şer ittifakı ile birlikte hareket etmesini asla hoş karşılamayacaktır. Bu asla unutulmamalıdır.

6. ASTANA GÖRÜŞMESİ

14-15 EYLÜL 2017'de yapılan Astana görüşmesinin sonucunda yayımlanan mutabakat metninde, 20 Aralık 2016'da gerçekleştirilen Moskova Anlaşmasında kabul edilen Suriye'nin egemenliği, bağımsızlığı ve toprak bütünlüğüne bağlılık, bu görüşmede bir daha teyid edilmiştir. Ayrıca teröre karşı mücadelenin devam edeceği belirtilerek 'el-Kaide, IŞİD ve bağlantılı gruplar ile mücadele edileceği' ifade edilmiştir. Aslında

çatışmasızlık bölgesi haline getirilmek istenen İdlib'de ne IŞİD ne de el-Kaide bulunmaktadır. El-Kaide bağlantılı olarak gösterilen Nusra Cephesi el-Kaide'den 28 Temmuz 2016'da ayrıldığını ve herhangi dış bağlantısının olmadığını, Fethi Şam Cephesi (FŞC) ismi ile yeniden örgütlendiğini ilan etmiştir. 28 Ocak 2017'de de çeşitli gruplarla⁶ bir araya gelerek yeni bir örgüt adı altında birleşerek Heyet-i Tahrir-i Şam ismini almıştır. Dolayısıyla İdlib'te el-Kaide olmadığı halde neden el-Kaide gündeme getirilmiş de Afrin'de Suriye'nin petrol yataklarının bulunduğu yerleri ABD yardımıyla ele geçiren terör örgütü PKK/PYD/YPG gündeme getirilmemiştir? Amanos dağlarında ya da Lazkiye'den Muğla'ya kadar deniz yolu ile gelen PKK/PYD teröristleri Afrin'den geldiği halde neden bu terör örgütüne karşı mücadele etme kararı alın(a)mamıştır. Üstelik belirli bir süredir Türkiye'deki kimi gazeteci, yazar ve gazeteler, varsa yoksa HTŞ'yi gündeme getirerek, onu yok etmek için kamuoyunda yanlış bir algı oluşturmaktadırlar. Oysa HTŞ, uzun zamandan beri ve yukarıda da belirtildiği üzere bütün muhalif örgütlerin tek çatı altında birleşmesini ve İdlib'in sivil yönetim tarafından yönetilmesini istemesine rağmen, sanki olup biten her şeyin müsebbibi HTŞ imiş gibi yayın yapılmaktadır. Üstelik İdlib'de şu ana kadar Türkiye'ye yönelik hiçbir tehdit de oluşmamıştır. Hatta Türkiye'nin İdlib'e girmesi söz konusu olduğundan bu yana da HTŞ ve kimi muhalif gruplar Türkiye'ye karşı savaşmayacaklarını, asıl hedeflerinin Rusya, İran ve rejim olduğunu açıkça belirtmişlerdir.

İdlib, uzun bir zamandan beri Suriye'nin birçok yerinde bulunan sivillerin, şer ittifakının (Rusya, ABD, PKK/PYD, İran ve rejim) katliamlarından/teröründen kaçarak sığındıkları bir güvenli limandır. Buna rağmen Astana görüşmelerinde üç garantör olarak bilinen Türkiye, Rusya ve İran güya ateşkesi korumak için İdlib'e her biri 500'er asker gönderme kararı almışlardır. Bununla da yetinmeyen Türkiye, HTŞ'yi parçalayarak bileşenlerinin ayrılması için istihba-

5 Kaçar, agd.
6 Bu gruplar; Şam'ın Fethi Cephesi, Ceyşü'l Sunne, Ensaruddin, Liva El Hak ve Nureddin Zengi'dir.

rat operasyonları yapmaya başlamıştır. Diğer yandan da kimi muhalif örgütleri bir araya getirerek 'milli ordu' kurmaya çalışmıştır. Nitekim bu çerçevede faaliyetlerini Türkiye'den yürüten 'Suriye Geçiş Hükümeti' ve Suriye İslami Konseyi'nin 30 Ağustos'ta yaptığı çağrısı üzerine Ahrar el Şam, Ceş el İslam, Feylak el Şam, Cepheth el Şamiyye, Nasır Ordusu, Levant Cephesi, 13. Bölük ve Mutasım Tugayı dahil 44 grup 'Milli Ordu' planına olumlu yanıt vermiştir.⁷ Benzeri bir çağrıyı da İstanbul merkezli Suriye İslam Meclisi'nin Başkanı Usame Rifaî tarafından 31 Ağustos'ta, bütün gruplara, "Suriye Geçici Hükümeti Savunma Bakanlığı" çatısı altında toplanmalarını önermiştir. Bu çağrıdan hemen sonra Ahrar'uş Şam, Suriye İslam Meclisi'nin çağrısını desteklediğini duyurmuştur.⁸

Nitekim 4 Eylül 2017'de, aralarında Ahrar'uş Şam, İslam Ordusu, Feylak'uş Şam, Nureddin

Zengi, Şam Cephesi ve Sultan Murat Tümeni'nin de bulunduğu 40'tan fazla grubun mutabakata varması sonucu "Geçici Hükümet Savunma Bakanlığı" kurulmuştur. Bakanlığa bağlı olarak da "Birleşik Suriye Milli Ordusu" oluşturulacağı açıklanmıştır.⁹

Bir taraftan da HTŞ ile görüşmeler devam etmiştir. Nitekim Karar gazetesinde Hilal Öztürk, bölgedeki askeri kaynaklardan alınan bilgilere göre, cuma günü (6 Ekim 2017) Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) destekli Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) güçlerinin İdlib'e girişi sırasında yaşanan kriz TSK ve Milli İstihbarat Teşkilatı'ndan (MİT) oluşan bir heyetle, Heyet Tahrir Şam (HTŞ) ve El Nusra'nın¹⁰ da aralarında yapılan görüşmede

9 <http://asyaninsesi.com/oso-komutani-el-kaide-bir-problem-onlardan-kurtulunca-milli-ordu-kuracagiz/>

10 Gazeteci, aslında 'El Nusra' yerine Heyeti Tahriri Şam demesi gerekiyordu. Çünkü en-Nusra diye bir örgüt şu an Suriye'de mevcut değildir. En-Nusra Cephesi, daha önce 28 Temmuz 2016'da el-Kaide'den ayrılarak Şam'ın Fethi Cephesi (Fethu'ş Şam)'ni kurduğunu, Şam'ın Fethi Cephesi ise 28 Ocak 2017'de ise başka gruplarla birlikte Heyete-i Tahrir-i Şam ismini aldığını ilan etmiştir. Dolayısıyla artık en-Nusra diye bir örgüt Suriye'de yoktur. İsrarla en-Nusra denmesinin sebebi zihinlerde el-Kaide ile bağlantılı olduğu imajını meydana getirmeye çalışmaktır.

7 <http://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-41542725>

8 <http://www.aksam.com.tr/dunya/suriye-islam-meclisinden-muhaliflere-birlesin-cagrisi/haber-656449>; <http://www.karar.com/dunya-haberleri/suriye-islam-meclisinden-muhaliflere-birlesin-cagrisi-586587>

anlaşmaya varıldığını belirtmiştir. Bu anlaşmaya göre;

1- HTŞ ve El Nusra'ya bağlı gruplar, Fırat Kalkanı Harekâtı'nda görev alan ÖSO güçlerinin İdlib merkezine girmemesi ve şehirde TSK'nın kontrolü sağlaması şartıyla çekilme kararı almıştır.

2- Buna göre TSK İdlib merkezinde konuşlanacak, Afrin sınırında ÖSO güçleri bulunacaktır.

3- HTŞ ve bağlı gruplar kontrolü tümüyle TSK'ya bırakacaktır.

4- Rusya ve İran askeri sadece rejime ait bölgelerde konuşlanacak; Muhaliflerin bulunduğu bölgelere girmeyecektir.

5- Kan dökülmeden çözüm bulunmasına odaklanılan görüşmelerde, şehirdeki sivil ve muhaliflerin zarar görmemesi hedeflenmiştir. Ancak bölgenin hassasiyeti nedeniyle provokasyon yaşanması ihtimaline karşı müzakerelerin sürekli olması kararı da alınmıştır.¹¹

Bu müzakerelere rağmen HTŞ'ye bağlı olduğu değerlendirilen iki militan TSK'nın iş makinelerinin bulunduğu noktaya taciz ateşi açmıştır. Bu saldırıya TSK'nın Cilvegözü ve Oğulpınar karakollarından 4-5 obüs atışıyla karşılık vermesi sonrası, HTŞ de harekete geçmiş ve taciz saldırısını yapan iki militan tutuklamış ve TSK'ya da bu durum bildirilmiştir. Militanların provokasyon amaçladığı değerlendirilmesi yapılmış ve varılan mutabakatın geçerli olduğu vurgusu yapılmıştır.¹²

Türkiye'nin, İran ve Rusya'ya gerek duymadan İdlib'de gerek HTŞ ile ve gerekse diğer gruplarla konuşarak anlaşabileceğini ve bunu mutlaka denemesi gerektiğini belirtmiştik. Ancak böyle bir imkân olmasına rağmen Türkiye 14-15 Eylül Astana görüşmesinde İran ve Rusya ile birlikte hareket etmeyi uygun görmüştür. Oysa başta HTŞ olmak üzere bütün direniş örgütleri Rusya ve İran'ın işgalci olduklarını ve İdlib'e girmeleri halinde savaşacaklarını belirtmişlerdir.

Geçen sayımızda da belirttiğimiz gibi, Türkiye'nin, İran ve Rusya'ya gerek duymadan İdlib'de gerek HTŞ ile ve gerekse diğer gruplarla konuşarak anlaşabileceğini ve bunu mutlaka denemesi gerektiğini belirtmiştik. Ancak böyle bir imkân olmasına rağmen Türkiye 14-15 Eylül Astana görüşmesinde İran ve Rusya ile birlikte hareket etmeyi uygun görmüştür. Oysa başta HTŞ olmak üzere bütün direniş örgütleri Rusya ve İran'ın işgalci olduklarını ve İdlib'e girmeleri halinde savaşacaklarını belirtmişlerdir. Nitekim HTŞ 7 Ekim'de yayınladığı açıklamada bunu

açıkça belirtmiştir;

"Dine karşı savaşan, hürmetleri çiğneyen, bombardıman ve zorunlu tehcirlerle Müslümanlara acılar tattıran Rusya'nın durumu, ilim ve basiret sahibi hiç kimseye kapalı değildir. Ne yaşlılar, ne dul kadınlar, ne de emzikteki çocuklar onların zulmünden salim kalabilmiştir. Bu durumda onlara yardım eden, güçlerini destekleyen, sayılarını artıran ve hatta cürümlerini ve planlarını uygulamaları için onların araçları olanların durumu ne olacaktır.

Ey İşgalci Rusya'nın yanında yer alan ihanet grupları! Şunu iyi bilin ki, İdlib sizin için gezip tozacağınız bir yer değildir. Allah'a yemin olsun ki cihadın aslanları ve şehadet fedaileri sizin gelişinizi gözetlemektedir. Kim anasını ağlatmak, evlatlarını yetim, karısını dul bırakmak istiyorsa acele etsin, size cevabımız duyacağınız değil göreceğiniz şekilde olacak! "Allah emrinde galip olandır, ancak insanların çoğu bilmezler." Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'adır"¹³ demiştir.

11 <http://www.karar.com/dunya-haberleri/htsnin-cekilme-sarti-turk-askeri-gelsin-silahi-birakalim-621265#>; ayrıca bkz; <http://m.t24.com.tr/haber/turk-askeri-gelsin-silahi-birakalim,460336>

12 <http://m.t24.com.tr/haber/turk-askeri-gelsin-silahi-birakalim,460336>

13 <http://www.fetihmedya.com/hts-beyanati-rusya-dost-degil-issgalcidir-tam-metin/>

Geçen sayımızda yetkililere şöyle seslenmiştik;

- Türkiye'nin Rusya, İran ve Baas rejimi ile İdlib'e yönelik bir operasyona asla kalkışmamalıdır.

- İdlib'de bulunan HTŞ başta olmak üzere diğer gruplarla İdlib'in nasıl yönetileceği istişare ile belirlenmelidir. Türkiye de bu konuda çıkması muhtemel ihtilafların çözümünde yardımcı olmalıdır.

- Türkiye, Rusya, İran ve Baas rejimi ile birlikte anılmaktansa Suriye'de ölümüne mücadele eden gruplarla birlikte anılmayı yeğmelidir.

- Türkiye, Rusya, İran, Baas rejimi ya da ABD'nin veya başka bir gücün İdlib'e saldırmasına, hele PKK/PYD alan açmaya dönük hiçbir girişimi asla kabul etmemeli, hatta bunu hayat memmat meselesi olarak görmelidir. Ve bunu da ilgili ülkelere ihsas ettirmelidir. Korkunun ecele faydası olmadığı bilinmelidir.

- Türkiye'nin ABD, Rusya, İran ve rejime rağmen yönelmesi gereken ilk yer Afrin, ondan sonra (Karkamış'ın karşısında) Menbiç,

(Suruç'un karşısında) Kobani (Ayn el-Arap), (Akçakale'nin karşısında) Tel Abyad, (Ceylanpınarı karşısında) Rasulayn ve (Nusaybin'in karşısında) Kamışlı olmalıdır. Türkiye, buralara egemen olan terör örgütü PKK/PYD'yi temizlemedikçe Türkiye'ye yönelik tehdit, terör ve yeni bir Siyonist İsrail devletinin kurulmasını asla engelleyemeyecektir.

- Kim ne derse desin Türkiye'nin İdlib'e operasyonu Amerika ve Rusya hesabına lejyonerliğe soyunması anlamına gelecektir. Türkiye, İdlib'te kiminle ve niçin savaşacak? PKK-PYD'ye ya da Esed rejimi ve Şii milislere alan açılması için mi? Türkiye'nin üzerine düşen Rusya, İran, Esad rejiminden oluşan şer ittifakı ile ABD ve PKK/PYD terör ittifakının gerçekleştirdiği katliam ve yıkımlardan kaçan yüzbinlerce mazlumun sığınağı İdlib'i korumak ve imar etmek olmalıdır. Türkiye'ye ve Türkiye halkına yakışan da budur. Şu kesin bilinmelidir ki herkes kendisine yakışanı yapar. Türkiye de kendisine yakışanı yapmalıdır.

İbn Teymiyye'nin Hayatı ve Tasavvufa Dâir Görüşleri - I

Muhammed İMAMOĞLU

MUKADDİME

"Düşmanlarım bana ne yapabilir ki, Hâlbuki benim cennetim göğsümdedir. Şayet çıkıp gidersem o benimle beraberdir ve benden ayrılmaz. Benim hapsim bir halvet, katlim bir şehâdet, memleketimden ihraç edilmem ise bir seyahattir! Asıl mahpus, kalbi Rabbinden ayrı ve uzak adamdır. Esir ise hevâsının kendisini esâret altına aldığı kimsedir."¹

Kimileri, onu, düşmanlarına karşı bir kalkan görenek işine gelen düşüncelerini almış ve kendilerinin anlayışına göre lanse etmeye çalışmış; kimileri, küfür sıfatıyla yaftalayarak sakıncalı ilan etmiş; kimileri de onu, şaşmaz ve yanılmaz gösterip âdeta peygamber seviyesine çıkarmıştır.

kendilerinin anlayışına göre lanse etmeye çalışmış; kimileri, küfür sıfatıyla yaftalayarak sakıncalı ilan etmiş; kimileri de onu, şaşmaz ve yanılmaz gösterip âdeta peygamber seviyesine çıkarmıştır. İbn Teymiyye gibi bol miktarda hasmı ve seveni bulunan şahsiyetler söz konusu olduğunda, çoğunlukla mesele entelektüel merakın sınırlarını aşmaktadır. O, kimileri-

Bu özlü cümleleri söyleyen Şeyhulislâm İbn Teymiyye², çağlar boyunca hâfizalarda çok kuvvetli bir etki meydana getiren, pek çok kimseyi rahatsız eden, hakkında pek çok şey söylenen, herkesin kendine göre yorumlamaya çalıştığı ve zamanımız da dâhil olmak üzere, her dönem, üzerinde tartışmaların sürdüğü bir âlimimizdir.

Kimileri, onu, düşmanlarına karşı bir kalkan görenek işine gelen düşüncelerini almış ve

ne göre bir "Şeyhulislâm", ümmetin medar-ı iftiharını, dini, tortularından arındıran büyük bir fikir ve dava adamı; kimilerine göre ise haktan nasibi olmayan, bağınaz, nursuz, zâhiri bir haşevî'den başka bir özelliği olmayan bir ilim adamı müsveddesidir.

Fakat bu grupların hiçbiri, İbn Teymiyye'yi, gerçek şahsiyetine göre, objektiflikle değil, subjektif olarak değerlendirmişlerdir. Böylece İbn Teymiyye'yi sevenler de sevmeyenler de, onu gerçek anlamıyla tanımadan, sevgi ya da nefret duymuşlardır. Çünkü insanlar zahmete katlanıp da onun düşünce ve inançlarını bizzat kendi eserlerinden takip edeceklerine, hakkın-da yazılanlara/anlatılanlara itibar etmeyi daha çok tercih etmişlerdir.

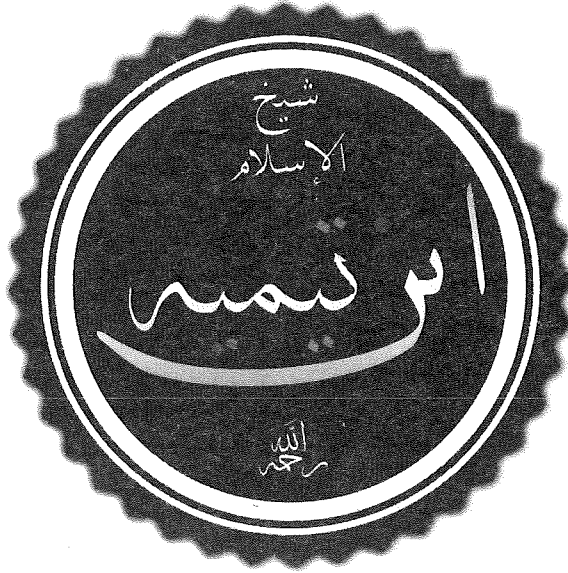
¹ İbnü'l-Kayyim, el-Vâbilu's-sayyib mine'l-kelimi't-tayyib, Beyrut 1402/1982, s. 44.

² 'İbn Teymiyye' merhûmun ismi kaynaklarda 'İbn-i Teymiyye, İbni Teymiyye veya İbni Teymiye' şeklinde farklı farklı telaffuz edilmektedir. Biz bu çalışmamızda Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisindeki yazım kuralına göre hareket ettik. Farklı kaynaklardan alıntı yaparken onların telaffuzlarına dokunulmamıştır.

İbn Teymiyye hakkında koparılan bu fırtınalar asırlar boyu süregelmış ve günümüz Türkiye'si de bundan yeterince nasibini almıştır. Zîrâ İbn Teymiyye yakın zamanlara kadar isminin anılması dâhi sakıncalı ilan edilmişti. Nitekim Türkiye'de bulunan birçok dindâr çevre, umumiyetle tarikat erbâbının ve eski medrese anlayışının tesiriyle, İbn Teymiyye'ye karşı cephe

almışlar, onun hakkında dikkatli ve pek ihtiyatlı davranmışlardır. Bu muhafazakâr düşüncenin sözcülerinden M. Şevket Eygi, şu cümleleri pek çok yazısında ve kitabında tekrarlamıştır: "İbn Teymiyye, geniş ve engin ilmi olan, lakin o ilim kadar akli olmayan ve bu yüzden dinde aşırılıklara sapmış, itikadî bakımdan çok yanlış fetvâlar vermiş, itidalden, orta yoldan, insaftan uzak bir kimsedir. Mücessime ve müşebbihe olmakla suçlanmıştır, aleyhinde hayli kitap ve risale yazılmıştır, Vehhâbiler onu imam kabul eder. İbn Teymiyye'yi, nice büyük Ehl-i Sünnet imamı, ulemâsı, fukahâsı, meşayihî tenkit etmişler, aleyhinde reddiyeler yazmışlardır."³

Mesâilerini İslâm'a hizmet eden Seyyid Kutub, Mevdûdî, Hasan El-Bennâ gibi çağdaş âlimlere çamur atmakla geçiren Türkiye Gazetesi gurubu da pek çok kitap ve neşriyatlarında şöyle demektedirler: "İbni Teymiyye, Ehl-i sünnet âlimlerinin büyüklüğünü anlamamış, tasavvufu inkâr etmiş, Ehl-i sünnetten ayrılmıştır. Kitapları, kendilerine Selefiyeci diyen mezhepsizlere kaynak olmaktadır. Mezhepsizler, onu övmekte, İslam müceddidlerinin piri demektedirler... İbni Battuta, İbni Hacer-i Mekki, imam-ı Sübki, kendi oğlu Abdulvehhab, izzeddin bin Cema'a, Ebu Hayyan Zahiri, Zahid-ül Kevseri, Yusuf-i Nebhani, imam-ı Şarani, Ahmed bin Seyyid Zeyni Dahlan, Şeyh-ül-İslam Mustafa

Sabri Efendi gibi nice âlimler İbni Teymiyye'ye reddiyeler yazmışlar, dalâlet ve küfürlerini açıklamışlardır. Üstad Necip Fazıl da, (14. asrın irşad kutbu sey-yid Abdülhakim Arvasi, "İbni Teymiyye dini içinden zedeleyen mühlid-dir" buyurdu) diyor."⁴

Yakın zamana gelirsek İhsan Şenocak, 'İbn Teymiyye'nin İtikadî Görüşleri' adlı makalesinde: "İslam düşünce tarihinde hakkında en çok söz söyle-

nen isimlerden birisi olan Harranlı İbn Teymiyye, Eş'âriiler başta olmak üzere Ehl-i Sünnet hassasiyetine sahip kelimcılara sert eleştiriler de bulunmuş, ulemanın hazır bulunduğu muhakemelerde sorgulanıp teşbih akidesinden ve icmaya aykırı fetvâlarından dolayı defaatle cezalandırılmıştır. Müteşabihatı tefsir ederken ayetlere zahiri anlamlarını veren, semada yerleşme, bir yere oturma, hareket etme gibi insanlara ait fiilleri Allah Teâlâ'ya isnat eden İbn Teymiyye, Sünnet ve Cemaat Akidesini benimseyen âlimler tarafından tenkit edilmiş, görüşleri hakkında çok sayıda reddiye kaleme alınmıştır."⁵ demektedir. Hatta bu şekilde hızını alamayan İhsan Şenocak bir TV programında: "**El-Kâide İbn Teymiyye'ye dayanır. İŞİD İbn Teymiyye'ye dayanır. Şabab İbn Teymiyye'ye dayanır. Dolayısıyla İbn Teymiyye'nin önünü açtığınız zaman yarın câmi kapılarında Müslümanları tekfir eden insanları bekleyeceksiniz...**"⁶ şeklinde âdetâ

4 <http://www.dinimizislam.com/detay.asp?Aid=815>

5 <https://ihsansenocak.com/ibn-teymiyye/>

6 <https://www.youtube.com/watch?v=wA8ED-9SGsQ&t=1075>

İŞİD bir biçimde Selefilîğe ve İbn Teymiyye'ye mal edilmektedir. Hâlbuki bu indirgemeci bir yaklaşımdır. Muhtemelen İbn Teymiyye yaşamış olsaydı bunları Hâriciler olarak tasvir ederdi. Kanaatimiz odur ki; İŞİD bir neo-hârici harekettir. Gayr-i Müslimlerin ellerindeki tüm teknik imkânlarla rağmen İslam dünyasına veremedikleri zararın kat kat fazlasını vermiştir. İŞİD en büyük kötülüğü ise şüphesiz kutsal Suriye davası ve mazlum Suriye halkına yapmıştır. İŞİD Suriye devrimini zehirlemiştir, Suriyelilerin analarının sütleri gibi ak olan

3 <http://www.ihvanlar.net/2015/09/09/ehli-sunnet-nedir-mehmet-sevket-eygi/>

tribünlere oynayarak mevcut sistemin İbn Teymiyye düşüncesine karşı bir nevi savaş açmasını istemektedir.

'Cübbeli Ahmet' diye tanınan Ahmet Mahmut Ünlü'de değişik vaazlarında **'İbn Teymiyye'yi mücessime olmakla, Hz.Ebubekir, Hz.Ömer, bilhassa Hz. Ali'ye düşman olmakla ve bilhassa tasavvuf'a, Allah dostlarına düşman olmakla'** suçlamaktadır.⁷

Hadi Şiîleri bir nebze anlıyoruz. İbn Teymiyye -tâbiri câizse- ipliklerini pazara çıkarmıştı Şiîlerin, yazdığı 'Minhâcus-Sünnetin-Nebeviyye fî nakdi kelâmîş-Şîati vel-Kaderiyye' kitabı ile. İbn Teymiyye'nin bu çok değerli eseri Ehl-i Sünnet akâdesinin savunulduğu eserler arasında çok önemli bir yere sahiptir. Dahası akfî ve naklî delillendirme ve tafsilatlı olması bakımından İmamiye Şiîlerine karşı reddiye olarak bu kitabın bir benzeri yazılmamıştır. Şiîler çok uzun yıllar boyunca İbn Teymiyye'nin yazdığı bu kitaba cevap verememişlerdir.

Peki kendini sünnî addeden kişilere ne oluyor? İbn Teymiyye'nin hangi fikirlerinden rahatsızsınız? İktibâs ettiğimiz bu tenkitler (bir kısmı karalamalar) doğru mudur? Niye İbn Teymiyye böyle kıyasıya eleştiriliyor? Tarih boyunca hep eleştirilmiş mi? Hiç öven, takdir eden âlim yok mu?

Baştan ifade edelim ki, İbn Teymiyye, İslâmî ilimler alanında ansiklopedik bir âlim olmanın yanında birçok ilim dalını araştıran, bu

devrimlerini kirlenmiştir.

İbn Teymiyye'ye bu iftirayı atan İhsan Şenocak da 'Eden bulur' sözüne muvâfik olarak modernist yazar Mustafa İslamoğlu tarafından aynı şekilde İŞİD'li olmakla suçlandı. İslamoğlu şunları söylemiş: "Buhari çökerse İslam çöker diyor. Allah'tan korkmazın biri, kuldân utanmazın biri. (İhsan Şenocak'ı kast ediyor.) Milletin önüne bunu ilahiyatçı diye çıkartıyorlar. Bu Allah'tan korkmaza Diyanet, Samsun'da gitmiş 'Al burayı tepe tepe kullan, İŞİD'ci yetiştir' diye vermişler. Allah'tan da korkmuyorlar. Buradan Diyanet'e, Diyanet içinde ehli vicdan varsa buradan çağrı yapıyorum. Bu adamlara bu müesseseler verdikten sonra, hala bu memleketten İŞİD'e asker çıkıyor diye şikâyet etmeye ne hakkınız var sizin? Geleceğin İŞİD'ini bugünden yetiştiriyorsunuz zaten. Yeterince yatırım yapıyorsunuz geleceğin İŞİD'ine." (<http://www.abcgazetesi.com/ilahiyatci-islamoglundan-diyane-gelecegin-isisini-bugunden-yetistiriyorsunuz-40544h.htm>)

7 <https://www.youtube.com/watch?v=3qo6cMobG8k>

İbn Teymiyye'ye 'mücessime' diyen Cübbeli Ahmet, bir sohbetinde yüce Allah'ın (hâşâ) zuhuratta: 'Ete kemiğe büründüm, Allah diye göründüm' buyurduğunu iddia etmekte. (https://www.youtube.com/watch?v=KyQO_7NUIAs) İbn Teymiyye mücessime aslâ değildir ama bu sözleriyle Cübbeli mücessimenin, müşebbihe'nin âlâsı olmuştur.

araştırmanın sonucunda söz konusu ilimlerde kendince tespit ettiği yanlışları ve hatalı anlayışları eleştiren yönüyle tanınmaktadır. **O, bu duruşu gereği hangi şartlar altında bulunursa bulunsun söylemesi gerektiğine inandığı sözün siyasi sonucunu hesaplamadan sadece Tevhid inancını ve saf dinî koruma hassâsiyetiyle hareket etmiştir. Onun bu ilmî cesareti ve dinî hassasiyeti bazen takdirle karşılanmış, bazen de siyasî hesaplar yüzünden veya daha başka nedenlerle devrinin akım ve ilim çevrelerinin olumsuz tavırlarına muhatap olmuş, dışlanmasına ve etiketlenmesine neden olmuştur.**

İşte eleştiriye tahammülün olmadığı, İslâmî ilimler alanında felsefî tasavvufun mutlak hâkimiyetinin zirvede olduğu ve felsefî de olsa tasavvufu eleştirmenin dinin derûnî yönünü eleştirmek olarak algılandığı bir dönem ve ortamda İbn Teymiyye özgün duruşu gereği felsefî tasavvufu hedef almış, dış kaynaklı ve gayri İslâmî olarak nitelediği fikir ve nazariyeleri eleştirme cesareti göstermiştir. Yine o, amelî-ahlâkî tasavvufunda bulunan hatalı anlayış ve yanlış uygulamaları reddederek bu konuda kendisine yapılan haksızlıklara göğüs germiştir. Böyle bir ortamda onun tasavvufa yönelttiği bu eleştiriler gereği gibi analiz edilmemiş çoğu zaman peşin fikirlerle göz ardı edilmiştir. İbn Teymiyye gibi önemli bir düşünürün sırf tasavvufu eleştirmenin manevî hayatı eleştirmek olduğu duygusundan hareketle devre dışı bırakılmış olması ve çoğu zaman özgün sayılan tahlillerinin dikkate alınmamış olması bizce üzerinde durulmaya değer bir konudur.

Zira bize göre şu sorular çok önemlidir: Eleştirmek inkâr etmek mi yoksa katkı sunup iç denetim yapmak mıdır? Herhangi bir fikir hatalıysa ilim ahlâkî gereği ona karşı olmak mı yoksa bazı hesaplar yaparak susmak mı doğrudur? Tasavvufunda bulunan hatalı yaklaşımları eleştirdi diye bir kişiyi bütünüyle tasavvuf karşıtı bir konuma yerleştirmek âdilâne bir tavır mıdır? Yapılan tenkidlerin içeriğine bakılmadan sırf tasavvufa karşı yapılmış diye onları yok saymak

doğru mudur?⁸

İşte bu yazı dizisinde bu ve benzeri suâllere cevap arayacağız. Önce İbn Teymiyye'nin hayat hikâyesini özetle de olsa nakledeceğiz. Ardından İbn Teymiyye hakkında âlimlerin görüşlerini verip, İbn Teymiyye'nin kişiliği ve temel görüşleri hakkında kanaatlerimizi ifâde edeceğiz. Ve başlıktan da anlaşılacağı üzere İbn Teymiyye'nin tasavvufa dâir görüşleri yazı dizimizin ana omurgasını oluşturacak.

Yazı dizisini hazırlarken Muhammed Ebû Zehra⁹'nın¹⁰ ve Ebu'l Hasen En-Nedvî¹¹'nin¹² kitaplarından âzâmi istifâde ettik. Allah Teâlâ bu her iki âlimimize de rahmetiyle muâmele buyursun.

Biz bu araştırmamızda, bazı Müslüman çev-

8 Mesut Erzi, İbn Teymiyye'nin Tasavvufa Bakışı, s.3, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul, 2014

9 29 Mart 1898'de Nil deltasının orta kesiminde yer alan Mahalletül Kübrâ'da doğdu. İslâm hukuku, tefsir, hadis, kelâm, Arap dili gibi alanlarda Kahire, İskenderiye, Ezher üniversiteleriyle Mısır dışındaki bazı Arap üniversitelerinde yüksek lisans ve doktora tezleri yönetmiş, başta ahval-i şahsiye kanunu olmak üzere birçok hukuki düzenleme ve tadil komisyonunda görev almıştır. Birçok önemli fakih ve İslâm âliminin biyografilerini yazmış, mezhepler tarihi üzerine eser vermiş, İslâm hukukunda suç ve ceza, vakf ve mülk konularında eserler kaleme almıştır. Biyografisini yazdığı İslâm âlimlerinden birkaçı şunlardır: Ebu Hanife, Malik bin Enes, Şafii, Ahmed bin Hanbel, Zeyd bin Ali, Zeynel Âbidin, Cafer es-Sadık, İbn Hazm, İbn Teymiyye. 11 Nisan 1974'te Mısır'da vefat etti. Hayatı hak. bakınız: Diyânet İslâm Ansiklopedisi, c.30, s.519-522, İstanbul, 2005

10 Muhammed Ebu Zehra, İmam İbn Teymiyye, (trc. Nusreddin Boilelli), İslamoğlu Yayıncılık, İstanbul, 1988

11 6 Muharrem 1333'te (24 Kasım 1914) Hindistan'ın Uttar Pradeş eyaletinin başşehri Leknev'de doğdu. 1934 yılında Dârülülûm-i Nedvetü'l-ulemâ'da hocalığa başlayan Nedvî burada tefsir, hadis, Arap edebiyatı ve mantık okuttu. Teşkilâtçı kişiliği ve medenî cesaretiyle Hindistan'da dikkat çekmeye başladı. Mevdûdî'nin davetiyle Cemâat-i İslâmî'nin kurucuları arasında yer aldı (26 Ağustos 1941). İlk hac ziyaretine 1947'de çıkan Nedvî, 18 Haziran 1961'de ağabeyinin yerine Nedvetü'l-ulemâ'nın başkanı ve Dârülülûm'un rektörü oldu. 1964 yılında bir gözünü kaybettiği için ciddi sıkıntılar yaşadı. Mart 1999 ortalarında sağlığı iyice bozulmaya başladı ve bir süre sonra kısmî felç geçirdi. Buna rağmen yazı yazma işini sürdürmeye çalışan Nedvî 23 Ramazan 1420'de (31 Aralık 1999) vefat etti ve doğduğu köyde defnedildi. İleri 1956'da olmak üzere Türkiye'yi çeşitli zamanlarda ziyaret etmiştir. İslâm ve peygamberler tarihi, sîret-i nebevî ve ulemâ biyografilerine çok ilgi duyan Nedvî, yazılarında özellikle toplumsal değişim ve gelişimi olumlu yönde etkileyen şahsiyetlere yer vermiştir. Ömer b. Abdülaziz, Hasan-ı Basrî, Ahmed b. Hanbel, Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, Selâhaddîn-i Eyyûbî, İzzeddin İbn Abdüsselâm, İbn Teymiyye, Şah Veliyyullah ve Ahmed Şehid bunlardan bazılarıdır. Hayatı hak. bakınız: Diyânet İslâm Ansiklopedisi, c.32, s.515-518, İstanbul, 2006

12 Ebu'l-Hasan en-Nedvî, İslâm Önderleri Tarihi: İbn Teymiyye (trc. Yusuf Karaca), Kayihan Yayınevi, İstanbul, 1992

relerce sapıklıkla ithâm edilen veya en azından fikirleri tehlikeli görülen Şeyhulislâm İbn Teymiyye'nin, hiç olmazsa belirli yönleriyle ele alıp, bu sis perdesini bir ölçüde dağıtmayı ve İbn Teymiyye'yi hakiki mânâda tanıtmayı gâye edindik. Çalışma bizden, Tefvik Allah'tandır.

A) İBN TEYMIYYENİN HAYATI

10 Rebîulevvel 661'de (22 Ocak 1263) Harran'da doğdu. Asıl adı Ahmed bin Abdulhalîm El- Harrânî'dir. 'Şeyhulislâm'¹³ ve 'Takiyuddîn'¹⁴ lakapları yanında Ebu'l-Abbâs künyesiyle bilince de en bilinen ve meşhur olan kullanılan künyesi 'İbn Teymiyye' olarak anılır ve bilinir.¹⁵

Mensubu bulunduğu Teymiyye ailesinin¹⁶ ve bilhassa dedesi Mecduddin İbn Teymiyye'nin bölgede Hanbelî mezhebinin gelişimine önemli katkıları olmuştur. Babası Abdülhalîm aile geleneğini Harran'da devam ettiren bir Hanbelî âlimiydi. 656 (1258) yılında Moğollar'ın Bağdat'ı istilâ etmeleri ve akınlarının bölgeye kadar uzanması üzerine 667'de (1269) Dimaşk¹⁷'a göç etti. Sükkeriyye Dârühadîsi'nde müder-

13 'İslâm'ın ulu kişisi' anlamına gelmektedir. Şeyhulislâm kavramı, İslâm âleminde h. 4/ m. 10. yüzyılda ortaya çıkmışsa da, bu unvan o dönemde, resmî bir nitelik taşıymıyordu. Özellikle meşhur fakihlere ve fetvâları ile şöhret bulan İslâm bilginlerine verilen bir "şeref unvanı" idi.

14 'Dinde muttakî, Allah'tan hakkıyla korkan kişi' anlamında bir lakap.

15 Süleyman Uludağ, "İbn Teymiyye", İbn Teymiyye Kulliyâtı, (Mecmu'ul Fetavâ tercümesi için yazılan giriş), trc. Komisyon, Tevhid Yayınları, İstanbul, 1986, s.19

16 Bu aile, "Teymiyye" ailesi olarak meşhur olmuştur. Ailenin bu isimle anılması hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazı tarihçilere göre cedit Muhammed b. el Hıdır, hacca giderken Teymiyye isminde bir kız çocuğuyla karşılaşır, döndüğünde bir kız çocuğu olur; Ona Teymiyye ismini koyar ve aile bu isme nisbet edilir. Diğer bir kısım tarihçilere göre ise Muhammed'in annesinin adı Teymiyye idi ve aile ona nisbet edilmiştir. Tarihçiler, İbn Teymiyye'nin etnik kökeni hakkında bir bilgi vermemektedir. Prof. Ebû Zehra onun herhangi bir Arap kabilesine nispet edilmemesi, yaşadığı bölgede Kürtlerin çoğunlukta bulunması ve Kürtler gibi bazı özelliklere sahip olmasından hareketle onun Kürt kökenli olabileceği kanaatine varmıştır. (Muhammed Ebu Zehra, İmam İbn Teymiyye, s.22)

17 Dimaşk; günümüzde Suriye'nin başşehri Şâm'ın o dönemdeki ismidir. Suriye'nin güneybatısında bulunan şehir, Cebelüşarkî dağlarının doğu eteklerindeki Kâsiyûn dağı ile Bâdiyetüşşâm adı verilen çöl sahası arasındaki bir vahada kurulmuştur. Çölün yanı başındaki bu yeşil alan varlığını, Cebelüşarkî'den doğarak Utebe bataklıklarında kaybolan ve şehrin ortasından geçen Beredâ suyuna borçludur. Üzerinde kesintisiz yerleşim görülen en eski şehir olduğu iddia edilen Dimaşk'ın Hz. Nûh'un oğlu Sâam veya torunları tarafından tesis edildiğine ve Hz. İbrâhim'in burada doğduğuna dair rivayetler mevcuttur. Geniş bilgi için bak: Diyânet İslâm Ansiklopedisi, c.38, s.311-319, İstanbul, 2010

rislik yaptı. O dönemde Suriye ve Filistin, özellikle de Dimaşk, klasik gelişimini tamamlayıp olgunluk devresine giren Hanbelî mezhebinin merkezi durumundaydı. İlk eğitimine Dimaşk'ta babasının müderrislik yaptığı Sükkeriyye Dârülhadisi'nde başlayan İbn Teymiyye, başta bu medresenin hocaları olmak üzere bölgenin önde gelen âlimlerinden ders aldı. Tabakât müellifleri, onun 200'den fazla hocadan ders gördüğünü kaydederse de bunların içinde düzenli biçimde öğrencilik yaptıklarının yanı sıra hadis dinlediği, icâzet aldığı, ilmî müzakerede bulunduğu veya küçük yaşta ilim meclisine katıldığı âlimler de vardır. Hocaları arasında Mecduddin İbn Asâkir, İbn Ebü'l-Yüsr et-Tenûhî, Kasım el-İrbilî, Ebü'l-Ferec İbn Kudâme el-Makdisî, Şemseddin İbn Atâ, Zeynüddin İbnü'l-Müneccâ, İbn Abdüddâim, Zeyneb bint Mekki gibi âlimler sayılabilir.¹⁸

Küçük yaşta Kur'an'ı ezberleyen İbn Teymiyye, babasının medresesinde dil, fıkıh ve hadis dersleri almış; kısa zamanda zekâsı, kabiliyeti ve güçlü hafızasıyla arkadaşları arasından temâyüz ederek şöhret bulmuş ve henüz 19 yaşında iken fetvâ vermeye ve kitap telif etmeye başlamıştır. Çağdaşı tarihçi İbn Abdilhâdî (ö.744h.) onunla ilgili şöyle bir olay aktarmaktadır: "Bazı büyük âlimlerin sırf İbn Teymiyye'yi görmek için Dimaşk'a geldikleri olurdu. Bu âlimlerden biri şöyle demiştir: Ahmed b. Teymiyye denilen bir çocuktan ve çok güçlü bir hafızasının bulunduğundan söz edildiğini duydum. Onu görürüm umuduyla buralara geldim. Gördüğüm, bir terzi: 'Burası onun okul yolu. Henüz buradan geçmedi. Gelinceye kadar buyur burada otur.' dedi. Biraz oturdum, bu esnada çocuklar geçiyordu. Terzi, Halepli şeyhe: 'Yanında büyük bir levha olan çocuk Ahmed b. Teymiyye'dir' dedi. Şeyh çocuğu çağırdı. Çocuk gelince şeyh levhayı elinden aldı ve şöyle bir baktıktan sonra: -Çocuğum! Şunu sil de sana yazman için bir şeyler söyleyeyim, dedi. Çocuk levhayı sildi. Şeyh, yazması için 17 veya

Küçük yaşta Kur'an'ı ezberleyen İbn Teymiyye, babasının medresesinde dil, fıkıh ve hadis dersleri almış; kısa zamanda zekâsı, kabiliyeti ve güçlü hafızasıyla arkadaşları arasından temâyüz ederek şöhret bulmuş ve henüz 19 yaşında iken fetvâ vermeye ve kitap telif etmeye başlamıştır.

13 tane hadis metni söyledi ve bunları yaz dedi. Çocuk yazdıktan sonra şeyh, üzerinde düşünme fırsatı vermeden levhayı çekti. Çocuk, dinle diyerek şeyh'in söylediği hadis metinlerini eksiksizce okudu... Şeyh, bunun üzerine ayağa kalkarak şöyle dedi: "Eğer bu çocuk yaşarsa, mutlaka büyük bir mevkiye ulaşır. Çünkü bunun benzeri görülmemiştir."¹⁹

İbn Teymiyye, babasının vefatından bir yıl sonra 2 Muharrem 683 (21 Mart 1284) tarihinde ondan boşalan Sükkeriyye

Dârülhadisi'nde hocalığa, aynı yılın 10 Saferinde de (28 Nisan 1284) Emeviyye Camii'nde tefsir dersleri vermeye başladı. 691'de (1292) hacca gitti. 693'te (1294) Assâf en-Nasrânî adlı bir hıristiyanın Hz. Peygamber'e küfredmesinin büyük tepki toplaması üzerine İbn Teymiyye ve dârül-hadîs hocası Zeynüddin el-Fâriki, saltanat nâibi Emîr İzzeddin Aybeg'e giderek adı geçen hıristiyanın cezalandırılması gerektiğini söylediler. Ancak yargılama sürecinde bazı taşkınlıklar meydana gelince Emîr İzzeddin her iki âlimi bundan sorumlu tutarak onlara sopa attırdı ve gözaltına alınmalarını emretti. Olaylar daha fazla büyümeden Assâf müslüman oldu ve affedildi, Emîr İzzeddin de iki âlimi serbest bıraktı. Bu olaydan sonra İbn Teymiyye, Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'e küfreden kişinin cezalandırılmasıyla ilgili olarak 'es-Sârimü'l-meslûi alâ şâtimi'r-Rasûl' adlı kitabını yazdı.

Bu olay bize, İbn Teymiyye'nin sadece ilimle, dersle meşgul olan ve gündelik hayatta dine yönelen saldırılara karşı ilgisiz davranan biri olmadığını bilakis umûmî din işlerini de gözettiğini, hücumlara karşı onu koruduğunu ve bu uğurda Allah'tan başka kimseden çekinmediğini gösterdiği gibi aynı zamanda ilim ve amelin veya ilmin gerektirdiği mücadeleyi birlikte yürüttüğünü de göstermektedir. Nitekim Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'e kü-

¹⁹ İbn Abdilhâdî, el-Ukûdu'd-Durriyye min Menâkibi Şeyhi'l-İslâm İbn Teymiyye, s.4, Dâru'l Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut'tan naklen Enver Arpa, İbn Teymiyye'nin Kur'an Anlayışı, Fecr Yayınları, Ankara, 2010

¹⁸ Diyanet İslâm Ansiklopedisi, 'İbn Teymiyye' maddesi, c.20, s.391, İstanbul, 2000

für edene ve onu koruyana karşı çıkıyor, gidip onları şikâyet ediyor ve bu yolda başına gelen eziyetlere ve belalara sabrederek katlanıyordu. Bu şekilde fiilî mücadelesini verirken; diğer yandan ilmî olarak da mücadelesini gösteren bir risâle yazarak adeta teori ve pratiği birlikte götürüyordu.²⁰

Zeynüddin İbnü'l-Müneccâ'nın yerine 17 Şaban 695'te (20 Haziran 1296) Dimaşk'taki Hanbeliyye Medresesi'nde ders vermeye başladı. İbn Teymiyye, bu görevinde kısa bir süre içerisinde başarı basamaklarını tırmanarak insanları etrafında toplamıştır. Ancak medrese hayatında alışlagelen metodun dışına çıkarak muhaliflerine çok sert eleştiriler yöneltmeye başlamıştır. Felsefecilere, bazı konularda fıkıhçılara (hatta mensubu bulunduğu Hanbelî mezhebine), siyasî fırkalara, kelâmî ekollere zaman zaman muhalefet ederek onları sert bir üslupla eleştirmiş ve bu eleştirilerinde Kur'an, Sünnet ve Selef'in sözlerine atıfta bulunmuştur. İbn Teymiyye geçmiş âlimlerin düşüncelerine körü körüne bağlanmayı şiddetle reddederek insanları 'selef yolu' olarak tâbir ettiği ilk döneme ve o dönemin bilgi kaynaklarına başvurmaya davet etmiştir. Onun bu tutumu birçok kişi tarafından yadırganmış ancak taassuptan uzak bazı âlimler tarafından da takdir görmüştür. Devrinin hücceti olarak kabul edilen muhaddis İbn Dakîk el-İyd (ö.702 h.) onu şu cümlelerle taltif etmiştir: "Bütün ilimleri iki gözünün önüne toplamış bir adam gördüm. Onlardan istediğini alıyor, kullanıyor; istediğini de bırakıyordu."²¹

Geniş halk kitleleri ve yöneticiler nezdinde etkin bir nüfuza sahip olan İbn Teymiyye'nin 1300'lü yılların başlarından itibaren çeşitli dinî ve siyasî tartışmalar içine girdiği görülmektedir. el-Melikü'l-Mansûr Lâçin'in hâkimiyeti döneminde (1297-1299) halkı Ermenistan Krallığı'na karşı cihâda teşvik için görevlendirildi. 698'de (1299) Hamalılar'ın akâidle ilgili çeşitli sorularına cevap vermek için el-'Akîdetü'l-Hameviyye'yi yazdı ve başta Eş'arîlik olmak üzere klasik kelâm mezheplerine ve kelâm anlayışına sert eleştirilerde bulunarak özellikle sıfatlar ve müteşâbihat hakkındaki Selef anlayışını savundu. Bu kitaptaki bazı görüşlerinden ve bilhassa sıfatlar konusundaki yaklaşımından dolayı

kendisini teşbihle suçlayan bir grup kelâmcı ve fıkıhçı, onu Hanefî kadısı Celâleddin Ahmed er-Râzînin huzurunda bir toplantıya davet ettiyse de İbn Teymiyye gitmedi. Bunun üzerine kitap aleyhinde çeşitli dedikodular yayılmaya başladı. Ancak Emîr Seyfeddin Çagân'ın İbn Teymiyye'yi desteklemesi ve onun aleyhinde görüş belirten kişileri tutuklatması üzerine olay kapanmaya yüz tuttu. Daha sonra Şafîî kadısı İmâmuddîn Ömer el-Kazvî'nin huzurunda gerçekleştirilen bir toplantıya iştirak eden İbn Teymiyye, kendisine karşı yapılan bütün itirazları cevaplandırarak oradakileri ikna etti. Bu toplantıda söz konusu kitapta aşırı görüşler bulunmadığı sonucuna varıldığından İbn Teymiyye aleyhinde gelişen olaylar sakinleşti.

699'daki (1300) Moğol saldırısında halkın ve pek çok âlimin Dimaşk'ı terketmesine rağmen İbn Teymiyye şehirden ayrılmadı ve bir grup âlimle birlikte Moğol Hükümdarı Gâzân Han'ın karargâhına giderek insaf, vicdan ve adâletle ilgili âyetleri ve Allah Rasûlü'nün buyruk ve emirlerini okur ve ona şöyle der: "**Müslüman olduğunı iddia ediyorsun ve öğrendim ki, yanında kadı, imam ve müezzinler de bulunmaktadır. Ama buna rağmen biz Müslümanlara saldırıyorsun. Hâlbuki senin baban ve deden kâfir olmalarına rağmen böyle hareketlerden sakındılar; yaptıkları anlaşmalara, verdikleri sözlere sadık kaldılar. Sen verdiğin sözü bozdun, dediklerinin hiçbirini tutmadın, Allah'ın kullarına zulmettin**"²² diye sert bir şekilde hitap ederek, Gâzân Han'ı duralatmış ve büyük bir katliâmın önüne geçmiştir. (Devam edecek...)

22 Ebu'l-Hasan en-Nedvî, İslâm Önderleri Tarihi: İbn Teymiyye, s.48-51

Gâzân Han'ın yanına İbn Teymiyye ile giden bir âlimin nakline göre; "Onlar Gâzân Han'ın huzuruna çıktıkları zaman onlara yemek verilmiş ve İbn Teymiyye hariç hepsi yemiştir. İbn Teymiyye'ye niçin yemiyorsun? diye sorulduğunda, senin yemeğini nasıl yiyebilirim? Hepsi milletin koyunlarından yağmaladıklarınızdan olup, milletin ağaçlarından kestikleriniz odunlarla pişirdiniz, diye cevap vermiştir. Allah'ım eğer bu (Gâzân'ı kastedererek) ilây-ı kelimetullah için savaşıyor ve senin yolunda cihad ediyorsa sen O'nu güçlendirir ve O'na yardım edersen, yok eğer saltanat için, dünya için, çokluğu ile övünmek için koşturuyorsa, sen ona (gerekeni) yaparsın. İşte böyle duâ ediyor, Gâzân Han da duâsına 'âmin' diyordu. Biz ise Onu öldürür de kanını akıtır diye korkumuzdan elbilerimizi topluyorduk. Sonra dışarı çıkınca kendisine: 'Yahu neredeyse bizi de kendinle beraber helak edecektin. Biz bundan böyle artık seninle birlik olmayacağız' dedik. O da: 'Ben de size refâkat etmiyorum' dedi. Biz grup olarak yola çıktık. O ise arkada kaldı. Durum asker ve emirlerce duyuldu ve ona her taraftan akın ettiler. O mübareği görmek için O'na katılmaya başladılar. O üç yüz süvari arasında şehre ulaşmıştı. Bize gelince, yolda bir grup yolumuzu kesmiş ve bizi soymuşlardı. (Ebu Zehra, İbn Teymiyye, s.41)

20 Mesut Erzi, İbn Teymiyye'nin Tasavvufa Bakışı, s.12

21 İbnü'l-Verdî, Târihu İbnü'l-Verdî, c.2, s.411, el-Matbaatu'l-Haydariyye, Necef, 1969

Özel Dosya: Eğitim

Değerli okurlarımız,

2017-2018 Eğitim-öğretim sezonu başlamışken, bu sayımızda biz Müslümanları ilgilendiren açıdan eğitim ve öğretim konusunu ele alalım istedik. ***Eğitim ve öğretimin ne anlam ifade ettiği, Müslümanlarda karşılığının ne olduğu, Müslümanca bir eğitim-öğretimin nasıl olması gerektiği ve Müslüman bir öğrencide hangi vasıfların bulunması gerektiği*** konularında yazarlarımız **İdris KERİMOĞLU, Ümit Bekir DURDU, Fatih PALA ve Furkan KESER** düşüncelerini belirten makaleler ele aldılar.

Faydalı olmasını temenni ederek sizleri söz konusu dosya yazılarıyla baş başa bırakıyoruz.

Müslüman Öğrencinin Sorumlulukları

Fatih PALA
fatihpalafatih@gmail.com

Şanı pek yüce olan Rabbimiz Allah'ın, hiçbir insanı amaçsız yaratmadığını ve dolayısıyla da başıboş bırakmayacağını bilmeyenimiz yoktur. Herkesin dünyevî olarak yaşına, durumuna ve konumuna göre ucundan tuttuğu ya da tutacağı bir işi ve uyduğu ya da uyacağı bir anlayışı vardır. İnsan, uyduğu anlayışın ve ucundan tuttuğu işin izini sürerek hayatını idame ettirir. Müslümanın ise bunların harici olarak terki mümkün olmayan, şüphe içermeyen bir örneklik ve tebliğ vazifesi vardır. Hele bu Müslüman, bir de gençse ve hele hele bir de öğrenci ise bu örneklik ve tebliğ vazifesi, onun üzerinde nasıl da güzel duruyor olacaktır.

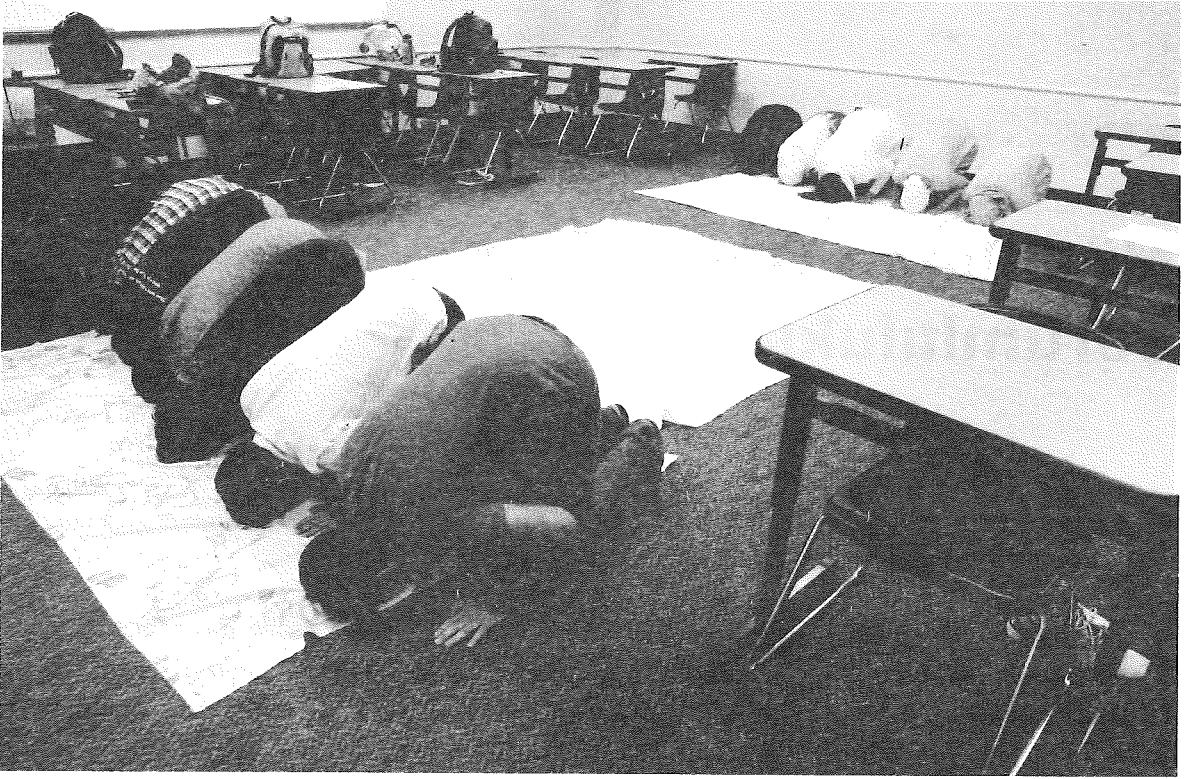
Müslüman gencin ve gençliğiyle birlikte öğrenci olan bir Müslümanın Rabbi için, inancı için yapacağı o kadar çok amel var ki saymakla bit-

Müslüman gencin ve gençliğiyle birlikte öğrenci olan bir Müslümanın Rabbi için, inancı için yapacağı o kadar çok amel var ki saymakla bitirebilir miyiz, bilemiyorum. Rabbimizin güzel selamının hep üzerlerinde olmasını dilediğimiz aziz Peygamberlerimiz, hayatlarını idame ettirdikleri dünyevî mesleklerinin yanında, asıl üzerinde durdukları ve ömürlerini verdikleri uğraşları, peygamberliklerinin gereği olarak örneklik ve tebliğ görevleridir.

rebilir miyiz, bilemiyorum. Rabbimizin güzel selamının hep üzerlerinde olmasını dilediğimiz aziz Peygamberlerimiz, hayatlarını idame ettirdikleri dünyevî mesleklerinin yanında, asıl üzerinde durdukları ve ömürlerini verdikleri uğraşları, peygamberliklerinin gereği olarak örneklik ve tebliğ görevleridir. Ve çok ilginçtir ki, kerim kitabımız Kur'an'da Peygamberlerimizin mesleklerine pek de değinilmez öyle. Birkaçının yaptığı iş anılır sadece. Ama genelinin yalnızca Allah'a ve onun yüce yolu olan İslam'a davetlerinin, bu davet yolundaki

mücadelelerinin, örnekliklerinin, önderliklerinin gündem edildiğini görüyoruz Kur'an'ımızda.

Yüce Rabbimizin kendilerinden hep razı olmasını istediğimiz Sahabe efendilerimizin hayatlarına göz attığımız vakit de, dünyevî uğraşlarının pek gün yüzüne çıkmayıp hep Allah'ın

dini uğrundaki gayret ve mücadeleleri ileri temayüz ettiklerine şahit olmaktadır.

Yine Yüce Allah'ın eşsiz ve mükemmel yoluna vakitlerini, mallarını, canlarını ve dahi bütün varlıklarını feda etmiş âlimlere, mücahidlere ve şehidlere dikkat kesildiğimizde de pek farklı bir tablo ile karşılaşmıyoruz. İlk insan, ilk peygamber, ilk davetçi, ilk örnek ve ilk önder olan Âdem'den (aleyhisselam) kıyamete değin bu durumun farklılık arz etmediğini, yalan söylemeyen tarih bize göstermektedir.

Bu sözleri serdetmemize sebep, Müslüman öğrencilere âcizane sorumluluk ve yükümlülüklerini hatırlatmaktır. Bizlere, örnekliliğin ve önderliğin en muhteşemini sunmuş olan peygamberlerimizin, sahabe efendilerimizin, âlimlerimizin, mücahidlerimizin ve şehidlerimizin mirası olan yüce İslam davasını, yolunu sürdürme ve insanlara ulaştırma görevini üstlenecek potansiyele sahip olanlardır öğrenciler. Çünkü onlar için, muhatap kitle bulma sorunu yoktur. Her an, her yerde ve her şekilde Rablerinin benzersiz yoluna davet edecekleri

insanları etraflarında hazır bulabilirler. A kişisi olmazsa B kişisine ulaşabilir; o da olmazsa C ya da D ve belki de E kişisi bekliyordur onu farkında olmadan. Aziz İslam'ın, Müslümanlık tarihimiz boyunca gençlerin omuzları üzerinde büyüdüğünü, yürüdüğünü okuyanlarımız ve dinleyenlerimiz çoktur. Bir Müslüman öğrenci, ister lisede olsun ister üniversitede, kesinlikle üstlendiği İslam davasının örnekliliğini ve gücü yetebiliyorsa önderliğini yapabilmelidir, yapmaya gayret sarf edebilmelidir. Çünkü Müslümanların tarihi, buna işaret etmektedir. Eğer bugün dinimizin kaynak eserlerinden ve tarihten o yaşanmışlıkları okuyup dinleyebiliyorsak, aynı şeylerden bizlerin de mes'ul olduğunu idrak etmemiz gerekiyor. Özellikle de öğrenci kardeşlerimizin bu noktada sorumlulukları daha fazladır. Maddi kaygıları yoktur, birilerini geçindirmekle sorumlu değillerdir, evde bekleyenleri, özleyenleri, kendilerinden ekmek isteyenleri yoktur. Bu örnekleri çoğaltabiliriz ama buna gerek görmüyoruz; zira Müslüman öğrenci kardeşlerimizin bu sözlerle anlatılmak istenen anlayacak kadar

aklı selim sahibi olduklarına inanıyoruz.

Neler Yapılabilir Peki?

Kesinlikle ve özellikle Müslüman öğrencinin kendini iyi yetiştirmesi gerekmektedir. Bunu söylerken, onlarca tefsir, hadis, fıkıh, tarih vb. kitaplarını devirmesini kastetmiyoruz tabi. Bununla, taşımakla şeref duyduğu ve izzetlendiği inancını, salih amellerini, samimiyetini, heyecanını hep diri ve cevval tutmasını kastediyoruz. Pek çok şeyi bilmeyebilir, bilgi noktasında eksikliği çok olabilir; ancak ihlası ve samimiyeti

her daim canlı olursa bu haliyle iyi bir örnek Müslüman olmayı başaracaktır Allah'ın izniyle. Bu yolda yürürken, eksiklerini tespit edecek ve zamanla kemale ermenin gayretinde olması gerekecektir. Ama yürürken... "Göç yolda düzülür" sözünden yola çıkarak konuyu değerlendirdiğimizde, durağanlığın, "şunları halledeyim de yola öyle çıkayım" düşüncelerinin Müslüman öğrenciyi zarara uğratacağını ifade etmeliyiz. Neden zarara uğruyor peki? Çünkü ömür çok kısa. Azrail meleğin (aleyhisselam), kişiye ne vakit "selam" vereceğini bilemiyoruz. Rasulallah Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem), kıyametin kopacağını görsek de elimizdeki fidanı dikmemizi istemesi, tam da bu noktada anlamını kavramaktadır. Hadis-i şerifteki fidanı, her bir insan teki olarak anlayabiliriz. O kişilere iman nurunu, Allah'a gerçek manada kul olmanın tariflere sığmaz lezzetini tattırabilirse Müslüman öğrenci, işte o vakit fidanı dikmiş demektir. İşte şimdi kıyamete hazır demektir.

Önce güzel ve daimi örneklik... Sonrasında bu güzellikleri saçacağımız muhataplarımız... Bunlar, sınıfımızda olabilir, fakültemizde olabilir, üniversitemizde olabilir, camide karşılaştığımız, birlikte aynı safa durduğumuz herhangi bir kişi olabilir. Ama muhakkak surette birileri olmak zorundadır. Asla unutulmaması gereken bir hakikat de şudur ki; "tarihte her hareket, bir kişinin ayağa kalkmasıyla başlamıştır."

İşte şimdi kazançlı çıktı demektir. Allahu âlem...

Önce güzel ve daimi örneklik... Sonrasında bu güzellikleri saçacağımız muhataplarımız... Bunlar, sınıfımızda olabilir, fakültemizde olabilir, üniversitemizde olabilir, camide karşılaştığımız, birlikte aynı safa durduğumuz herhangi bir kişi olabilir. Ama muhakkak surette birileri olmak zorundadır. Asla unutulmaması gereken bir hakikat de şudur ki; "tarihte her hareket, bir kişinin ayağa kalkmasıyla başlamıştır." Müslüman öğrenci de bulunduğu yer, temsil ettiği

konum itibariyle hareketini başlatmalıdır Allah için. Küçük bir adım sadece. Bize düşen çaba. Başarıya ulaştırmak Rabbimizin elinde. İnsanlar, davetine icabet etmiyor diye kendini yiyip bitiren önderimiz ve öğretmenimiz Muhammed Mustafa'ya (sallallahu aleyhi ve sellem), "sana düşen tebliğ etmektir" diyen Yüce Rabbimizin bu ilahi uyarısını Müslüman öğrenci de dikkate almalıdır. Her kişi, üzerine düşeni yapmakla yükümlüdür. Ama yapmakla... Yapacağız, yapmak zorundayız. Üzerimize düşen şey, peygamberlerimizle başlayan ve kıyamete kadar asla durdurak bilmeyen tevhid mücadelesidir. Bu çağları aşan mirasın sürdürücüsü olmanın bahtiyarlığını hissetmelidir Müslüman öğrenci.

Daha Başka Ne Yapılmalı Peki?

Müslüman öğrenci, kendine dönük olarak her gün en az iki sayfa Rabbinin kitabı olan Kur'an'ı anlayarak okumalıdır. Anlayamadığı yerler için tefsirlere başvurmalıdır. Yolların en güzeli olan aziz İslam üzere en doğru şekilde nasıl yürüye-

bileceğini bilip öğrenmek için elçiler elçisi, önderler önderi Rasulullah'ın (salallahu aleyhi ve sellem) hem hayatını ve hem de hadislerini günlük olarak bir program çerçevesinde okumalıdır Müslüman öğrenci. Yine her gün "bütün kitaplar tek bir Kitabın daha iyi anlaşılması için okunur" sözünden ilhamla belirli oranda inancını ve bilincini pekiştiren kitaplardan faydalanmalıdır. Takip ettiği ve tavsiye edeceği bir dergisi ya da gazetesi olmalıdır. Fikirsiz Müslüman öğrenci olmaz. Onun için de okumak en önemli alameti-

farikasıdır Müslüman öğrencinin. Ve bunların hepsini aynı davaya mensup olduğu kardeşleriyle birlikte yapmaya, bir ümmet, bir cemaat olmaya çalışarak sürdürmelidir.

Bulunduğu okulda, bölümde derslerini aksatmamalı ve çalışkanlığıyla da dikkatleri üzerinde toplamalıdır. Çalışkan bir öğrencinin sözü dinlenilirlik kazanacaktır. Özüyle, sözüyle bir olan Müslüman öğrenci, istemese de çevresine olumlu katkı sağlayacaktır. Bu katkıyı davası yönünde sağladığı zaman cennet onun olacaktır, cennetin nimetleri onu bekler olacaktır. Allahu âlem...

Buraya kadar üzerinde durduğumuz şeyler, bütün Müslümanları kapsamaktadır tabii. Yalnızca öğrencilere, gençlere münhasır değil. Ama buradaki sözlerle öğrencileri ön safa almak istedik. Namazda ön safta durmanın ne kadar önemli olduğunu bilen bir Müslüman öğrenci, tebliğ ve örnekliğin ön safında olmanın önemini de biliyor olsa gerektir.

Bulunduğu okulda, bölümde derslerini aksatmamalı ve çalışkanlığıyla da dikkatleri üzerinde toplamalıdır. Çalışkan bir öğrencinin sözü dinlenilirlik kazanacaktır. Özüyle, sözüyle bir olan Müslüman öğrenci, istemese de çevresine olumlu katkı sağlayacaktır. Bu katkıyı davası yönünde sağladığı zaman cennet onun olacaktır, cennetin nimetleri onu bekler olacaktır. Allahu âlem...

Rabbimiz, hakkıyla dininin künhüne vakıf olabilmeyi, hakkıyla bu güzel yükü taşıyabilmeyi, hakkıyla başkalarına ulaştırabilmeyi ve son anımıza kadar bunu sürdürebilmeyi nasip eylesin hepimize. Âmin...

Eğitim Üzerine Notlar

İdris KERİMOĞLU

Eğitim, tüm ülkeler için hayati bir meseledir. Bu nedenle bugün en çok üzerinde konuşulan, tartışılan konuların başında gelmektedir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi eğitimle paralel olarak değişir. Bir medeniyet için varoluşsal mesele olarak görülen eğitim, gelecek nesillerin şekillenmesinde kilit rol oynamaktadır. Bu nedenle eğitim sorunu halledilmeden diğer sorunların hiçbiri çözülemez.

Eğitim sözcüğünün *İngilizcesi education* Latince 'Educere'den gelir. 'Educere' sözcüğü, hem bitki ve hayvan hem de çocukların bakım ve yetiştirilmesi anlamlarında kullanılırdı. İngilizcede de bu kelime genel manada, çocukların ve hayvanların yetiştirilmesi anlamında kullanılmaktadır. Türkçede, 'eğitim' 1940'larda maarif, tedrisat, talim ve terbiye gibi sözcüklere karşılık gelecek şekilde ortaya çıkar. Türkçe 'eğmek' kökünden türemiştir. Bu kök, bükmek, uygulamak, öğretmek, yetiştirmek, geliştirmek, alıştırmak, egemenlik altına almak, yenilgiye uğratmak, kırmak ve yönlendirmek gibi

Mâverdî, "Eğitim bir direktir. Allah onunla akılları kuvvetlendirir. Bir süstür, nesebi kaybolmuş olanları Allah onunla süsler" der. Bir taraftan insanın istidat ve kabiliyetlerini kuvvetlendiren, bir yönden de insanın pespayeliklerini örten bir süs olur.

anlamlara gelir.

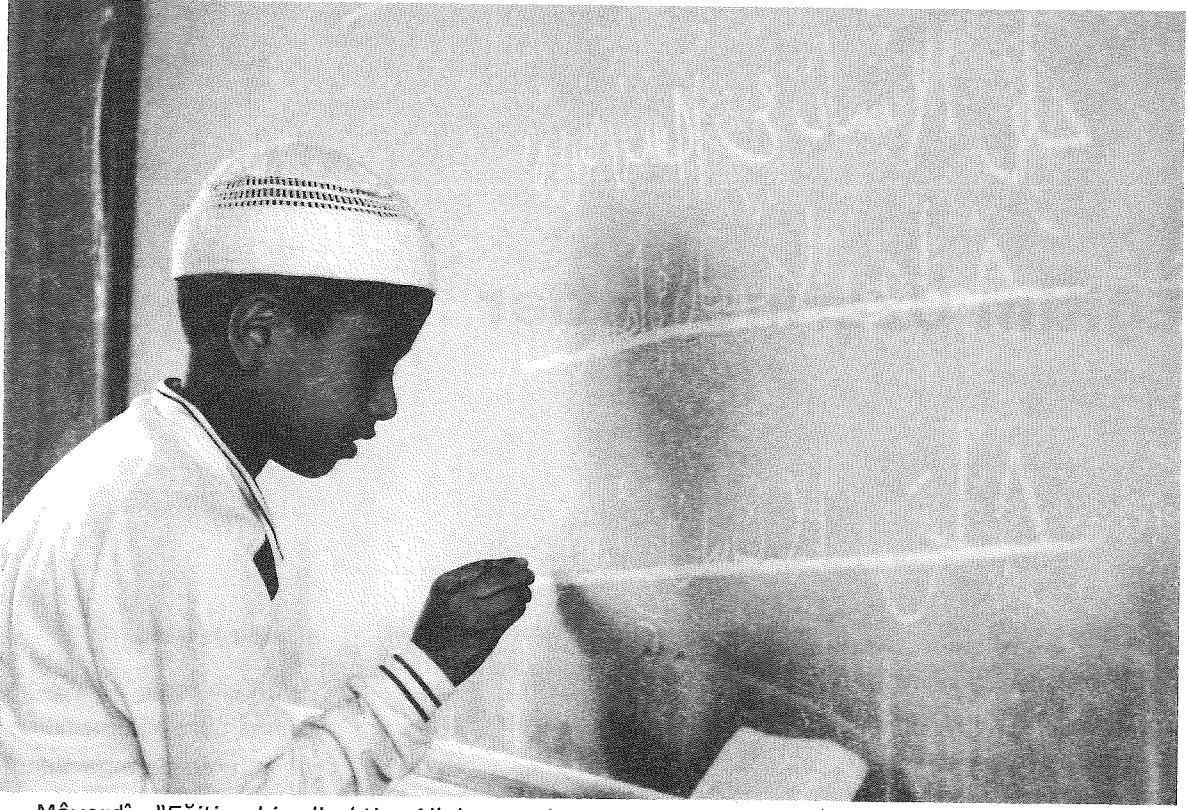
Ülkemizdeki en yaygın tanıma göre eğitim; "*Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik yönde değişiklik meydana getirme süreci*" olarak ifade edilmiştir.

Ziya Gökalp, eğitim kelimesini "*Bir toplumda yetişmiş neslin, henüz yeni yetişmeye başlayan*

nesle fikirlerini ve hislerini vermesidir" şeklinde tanımlar. Platon eğitimi, "*bedene ve ruha mükemmellik vermek*" olarak tanımlarken Çiçero ise eğitimi "*çocuğu insan haline getiren sanat*" olarak açıklamıştır.

Dünyaca ünlü psikoloji profesörü Abraham Maslow, "*Tüm hayat eğitimidir. Herkes öğretmendir ve herkes sürekli olarak öğrencidir.*" Demekle "hayat" ile "eğitimin" ahenkli bütünlüğünü özet şekilde açıklamıştır.

Eğitimi, peygamber düzeyinde ele aldığımızda da, "tebliğ" etmek manasına gelir. Böylece öğretim de eğitim içine girmektedir. Tebliğ, hem eğitimi hem de öğretimi içine alır.

Mâverdî, "Eğitim bir direktir. Allah onunla akılları kuvvetlendirir. Bir süstür, nesebi kaybolmuş olanları Allah onunla süsler" der. Bir taraftan insanın istidat ve kabiliyetlerini kuvvetlendiren, bir yönden de insanın pespayeliklerini örten bir süs olur.

Eğitimin amacı, öğrencilerin yeteneklerini geliştirmek ve onları hayatta başarılı olacak şekilde yetiştirmektir. Öğrenciyi hayata hazırlamayan eğitim modeli başarısız olur.

Eğitim, anasır-ı erbaa'dan sayılan toprak, hava, su ve ateş gibi hayati bir önem arz etmekte. İğne deliği kadar hiçbir boşluk yoktur ki eğitim sistemi lehte ve aleyhte ona nüfuz etmiş olmasın. Üniversitedeki akademisyenlerden, sokaktaki işportacıya kadar her kesim üzerinde kalın veya ince çizgileriyle hep mevcut. Bu sebeple hayatın her safhasıyla ilintili olan eğitime hiçbir toplum burun kıvrınamamıştır. O halde üzerimizde derin izler bırakan eğitimden beklentimiz neler olmalıdır? Meslek sahibi olmak, başarıya koşmak, paraya tutunmak mı, kariyer mi, estetik duygulara sahip olmak

mı? Olaylara geniş bir perspektiften bakabilme sezgisi mi yoksa? Yahut da ön yargının prangalarından kurtulup bağımsız bir kafa yapısıyla düşünebilmek mi? Kuşkusuz hepsine evet. Yalnız asıl "evet"i hak eden bir başka amaç daha vardır:

Eğitim uzun süreçli bir yol olduğundan yaz-boz anlayışı verimsizliği beraberinde getirmiştir. Maalesef ülkemizde ne kaliteli bir müfredat ne de kaliteli bir eğitim programı oluşturuldu. Esnek olmayan tek tipçi, tornadan çıkmış insan profili öngören, ülke içindeki farklı etnik ve inanç kesimlerini yok sayan bir anlayış dayatılmıştır. Yetenekleri ve yaratıcılığı körelten, yenilikçiliğe kapalı analitik düşünmekten uzak bireyler yetiştirdi. Artık sık sık değişmeyen, çağın sorunlarına cevap verecek ve toplumun tüm kesimlerini temsil edecek bir müfredat gereklidir.

Eğitimin en önemli görevi değerleri olan bireyleri hayata hazırlamak toplum ihtiyaçlarını karşılamaktır. Yetişmiş birey toplum için gerekli ihtiyaçtır. Bu yönüyle eğitim, toplumun

temeli olarak ortaya çıkar. Öncelikle ailede, daha sonra okulda gerçekleşir. Bu açıdan önce ahlak ve değer, ikinci olarak da bilim ve teknik eğitimidir. Camilerin de eğitim amaçlı kullanılabileceğini belirtmiştir. Eğitime yatırım yapmadan yapılan bütün yatırımların eksik ve sonuçsuz kalacaktır. Aliya, İslam Deklarasyonu'nda şöyle der: *"İslam dünyasının şu an bulunduğu aşağı durumdan hızlı bir şekilde kurtulması için birlik ve beraberliğin yanında, öğretim ikinci ve en önemli etkidir."*

Eğitim bir süreçtir. İnsan değişimi ve dönüşümü de bir süreçtir. Eğitim ve bilgi inanılan ve yaşanan bir forma dönüşür. Ancak bu şekilde eğitilmiş insanlar kitap yüklü merkep olmazlar.

Seküler eğitimden, manevi eğitime yönelmek zorundayız. Manevi eğitim olmazsa, hileci ve şüpheli bir toplum ortaya çıkar.

Eğitim; kalem, defter, kitap, okul, müfredat, tablet ve bilgisayar demek değildir. Eğitim, bütün bunlarla asla alâkası olmayan başka bir şeydir. Eğitim, hayal gücünün sınırlarını zorlamak, öğrenciyle tıpkı bir sanatkar gibi, bir heykeltıraş gibi ilgilenmek, öğrenciye vizyon kazandırmak, öğrenciye sürat kazandırmak, öğrenciyle uyum, öğrenciyle senkronizasyon ve öğrenciyi merkeze almaktır. Bunu anlamak isteyenler, Mimar Sinan'ı, Yunus Emre'yi, Newton'ı, Edison'ı, Einstein'ı, Heisenberg'i... Onların hayatlarını ve eserlerini incelesinler.

Gerçeği, hakikati arama eğilimini güçlendirmeyen eğitim, ne kadar eğitir? Anlamsız ve amaçsız bir eğitim, eğitim midir? İnsanı, Allah'a

Eğitim; kalem, defter, kitap, okul, müfredat, tablet ve bilgisayar demek değildir. Eğitim, bütün bunlarla asla alâkası olmayan başka bir şeydir. Eğitim, hayal gücünün sınırlarını zorlamak, öğrenciyle tıpkı bir sanatkar gibi, bir heykeltıraş gibi ilgilenmek, öğrenciye vizyon kazandırmak, öğrenciye sürat kazandırmak, öğrenciyle uyum, öğrenciyle senkronizasyon ve öğrenciyi merkeze almaktır.

arama yolculuğuna çıkarılmayan eğitime eğitim denir mi? Bu sorular, eğitimin merkezinde olmak zorundadır.

"Allah'ı" hesaba katılmayan bir eğitim sistemi, "Kur'anı" referans almayan bir ahlak anlayışı, "Peygamberi" iskalayan bir terbiye modeli bir çok felaketin, faciyanın habercisi değil midir?

Sistemin sihrini bozacak, büyüsünü çözecek sahici bir eğitim. Müteal değerlerden beslenecek, ruhun açıklığına, kalbin boşluğuna cevap verecek

bir muhteva ve mahiyete sahip eğitim çalışması. İrfan, beyan, burhan içeren; hikmet, hakikat, marifet yüklü bir açılım.

İşte görüyoruz; mesnedi uhrevi olmayan tüm eğitim modelleri geri tepiyor.

Ahiret penceresinden bakıp hayatı öylece anlamlandırarak, seküler çıkarılara düşmeden vahyi, gaybi iletişimini güçlendirecek bir eğitim yükümlülüğü altındayız.

Hayatımızda cirit atan batıların, içimize sinen kirlerin ruhumuza sirayet eden çarpıklıkların ve çirkinliklerin, İslam'ın duru ve diri mesajı ile giderilmesi gerekiyor.

İşte bunun için özgün eğitim diyoruz.

Bu amaca yönelik İslami endişesi olan herkesin ve her kesimin; cemaat, cemiyet, vakıf, dernek, dergah, kurum, kuruluş kim varsa, eğitim sorununu incelemeleri gerekiyor.

Çünkü özgün eğitim dediğimiz konu, ibadî bir sorumluluktur. Bize emanet edilen nesillere karşı ertelenemez bir farizadır.

Bu çerçevede ne yapılabilecekse; ev okulu, aile okulu, yaz okulu, ana okulu, medrese,

kurs, yurt, kamp, özel okul, etüt merkezi, ders-hane, enstitü, akademi, mescit, cami, ev sohbeti, ders halkaları, kültürel çalışmalar, ortak okumalar, sosyal faaliyetler, spor kompleksleri, kır gezileri, seyahat, sürekli güncellenerek, derinlik ve nitelik kazandırılarak sürdürülmelidir.

Her yapı bir okul; her ev bir eğitim ocağı olmalıdır.

Asıl eğitim okul saatleri dışında başlamalıdır. Hayatımızı mektepleştirerek gelecek kuşaklara ciddi bir miras ve oturmuş bir gelenek bırakabiliriz. İnsanlarımız düzenin insafına terkedilmemelidir.

Eğitim İslam'da Bir zorunluluktur. Hz. Peygamber bir hadisinde; "İlim tahsili her Müslüman için bir görevdir" buyurmuş, bir başka hadisinde ise; "Beşikten mezara kadar ilmi arayınız" tavsiyesinde bulunmuştur. Müslüman İspanya'nın medreselerinin kapılarında ise şu levha yer almıştır: "Dünya yalnızca dört sütun üzerinde durur: Alimlerin ilmi, büyüklerin adaleti, doğruların duası ve yiğitlerin kahramanlığı". İslam ülkelerinde eğitim, küçük yaşlardan itibaren önce aile içerisinde, sonra kütüphaneler (temel eğitim kurumları)'da, camilerde, medreselerde ve araştırma merkezlerinde veriliyordu. Bu eğitim erkek çocuklarını olduğu kadar, kız çocuklarını ve yetişkinleri de içine alıyordu.

İslami eğitimi ve onun metotlarını daha iyi anlayabilmek için Allah'ın "Rab" ismini bilmek elzemdir. Çünkü Rab ismi eğitimle yakından ilgilidir. Müslüman eğitimciler İslam'ın öngördüğü eğitim biçimini tanımlarken *Allah adına terbiye eden, öğreten anlamına gelen "Rabbânî*

Ümmetin inşa etmekle sorumlu olduğu medeniyetimizin bir eğitim metodu ve gayesi vardır ve bu gaye: "Görev ve sorumluluklarını yerine getirebilecek keyfiyet ve şahsiyete sahip, ahlaki değerleri özümsemiş, insanlığa mesajını her şart ve durumda en yetkin bir surette ulaştırabilecek kimlikli, kişilikli, fedakâr, 'nitelikli insanlar' yetiştirmek olmalıdır."

eğitim" ifadesini kullanırlar.

İslami eğitimin hedefi en yalın şekilde ifade edilecek olursak: "İnsanı dünya ve ahirette en iyi, en yararlı, en hayırlı ve en güzel olana ulaştırmaktır. İslami eğitim, düşünce-de, inançta, ahlakta ve duygularda; bunun yanında iş ve davranışlarda Müslüman insanın oluşmasını sağlamaktır. Yani İslami eğitimin amacı "Salih insan" yetiştirmektir.

İslami eğitim metodu; İslam'ın mesajının yeryüzünün her köşesine

yayılmamasını ve tüm insanlığa ulaşmasını amaçlar. İslami eğitim Yeryüzünde ne kadar tağut varsa, müstekbir ve zalim varsa hepsinin İslam karşısında diz çöktürecek özgüveni yerinde, imanlı, vahyi kuşanmış, adil nesiller yetiştirmeyi amaçlar. İslami eğitim metodunun asli gayelerinden biri de "Yeryüzünde fitne (şirk ve küfür) kalmayıp, din yalnız Allah'ın oluncaya kadar cihad etmektir". (Dr. A. Halim Mahmud, Müslüman Kardeşlerin Eğitim Metodu)

Beşir Eryarsoy hocamızın ifadesiyle, ümmetin inşa etmekle sorumlu olduğu medeniyetimizin bir eğitim metodu ve gayesi vardır ve bu gaye: "Görev ve sorumluluklarını yerine getirebilecek keyfiyet ve şahsiyete sahip, ahlaki değerleri özümsemiş, insanlığa mesajını her şart ve durumda en yetkin bir surette ulaştırabilecek kimlikli, kişilikli, fedakâr, 'nitelikli insanlar' yetiştirmek olmalıdır." (Beyanımız, syf: 73)

Ne mutlu İslami eğitimin aydınlığında nesillerini hayr üzere yetiştirenlere, ne mutlu Kuran ve Sünnetin ışığında Müslüman şahsiyetler ile geleceğini inşa edenlere.

Eğitim ve Öğretim

Ümit Bekir DURDU

Yaşamın her alanında olduğu gibi eğitim ve öğretim alanında da isabet ederek yol almamızdaki sır, "(Allah'a) teslimiyet"tir. Allah'ın bizlere bildirdiği ve gösterdiği öğretiler çerçevesi içerisinde hareket ettiğimizde ilerleyebiliriz. Bunun dışındaki bir yöntemi benimsemek, sadece kişinin etrafında daireler çizerek ömrünü geçirmesine neden olacaktır. Böyle bir hayat süren kişinin, kendine ışık olamadığı gibi etrafına da bir ışık olması mümkün değildir.

Bu öğretiler, bizlere çeşitli yollar ile ulaşmıştır. Bu öğretilerdeki uygulamaları dikkatli bir şekilde incelediğimizde karşımıza çıkan, kalıpsal ve tek bir işleyiş olmaktan uzak kişiye özel, kişinin önceliğine dönük çözümler sunduğunu görürüz. Bu çözüm uygulamaları kimi zaman sözlü, kimi zaman fiili olarak sergilenmiştir. Bu yöntemden uzak, kişinin fitratına uygun program sunamayanlar, bütün insanları tek bir kalıpta kabul etmiş ve bu yöntemlerine/usullerine de zarar gelmemesi için çeşitli argümanlarla etraflarını duvarlar örerek koruma altına almış

Zihnın çalışma yapısına hâkim olanlar bilirler ki zihin, hiçbir zaman "yanıt" vermez. Sadece "cevab" verir. Bu cevabı da kişiye bir "çözüm" gibi sunar. Aradan bir zamanın geçmesi ile ise bunun bir "çözüm" olmadığı, sadece "kurgusal bir zann" olduğu anlaşılır. Ve yeni bir arayış içerisine girilir.

ve bunu da 'tabu'ya dönüştürmüşlerdir. Bu usulün belirlenmesinde de "zihin" temel alınmıştır.

Zihnın çalışma yapısına hâkim olanlar bilirler ki zihin, hiçbir zaman "yanıt" vermez. Sadece "cevab" verir. Bu cevabı da kişiye bir "çözüm" gibi sunar. Aradan bir zamanın geçmesi ile ise bunun bir "çözüm" olmadığı, sadece "kurgusal bir zann" olduğu anlaşılır. Ve yeni bir arayış içerisine girilir. Ne yazık ki bunu fark

edemeyen kişi ve(ya) ekoller/yapılar, farklı bir sonuç bulacağını zann ederek tekrar tekrar aynı yolu kullanarak farklı bir yere varacaklarını sanırlar. Oysaki aynı şeyleri tekrarlayarak farklı bir sonuç beklemek mümkün değildir. Zihinden uzaklaşarak ikili sistemin etkisi altında kalmayanlar kişinin durumuna göre çözüm üretirler/sunurlar. Yani "yanıt" verirler.

Yanıt, yansıtılmaktan gelen bir kelime olup kişiye özel çözüm(ler) içerir. Bunu Allah Resulü'nün hayatında bolca bulmak mümkündür. Bu yansımalarından biri olarak; namaz ile ilgili sorunu olan bir kişi Allah Resulü'nün (as) yanına gelerek "amellerin en faziletlisi hangisi-

dir" sorusunu yöneltir. Buna, Allah Resulü'nün verdiği yanıt, "namaz kılmaktır" iken; anne babasına asi olan bir başka birisinin aynı soruyu sormasına rağmen "anne babana asi olmamaktır" yanıtını vermesi, bunun güzel bir örneğidir. Çünkü kişinin elbisesinde/nefsinde bulunanlar ve(ya) öncelik sıralaması farklı olabilir. Bunun dışında ise kimi zaman soru ile yönlendirerek kişiye çözüm sunması, kimi zaman dokunarak anlatması, kim zaman ise görsel olarak göstermesi ise hayatında uyguladığı başka yöntemlerdir. Bugünkü (b)ilim, bu ayrımı, insanları görsel, dokunsal, işitsel ve dijital diye dört ana kategoride değerlendirmektedir.

Bu bağlamda insanların öğrenme şekilleri farklı olabilir. Bunu tespit ederek buna uygun programlar uygulamakla, ancak her alanda başarılar/kazanımlar elde etmek ve ilerlemek mümkün olacaktır. Yoksa kişilerin "cevher"lerinin üstü örtülecek ve o kişi çok yetenekli ve zeki iken birileri tarafından "aptal/geri zekâlı" olarak görülecek/adlandırılacak; bunun sonucunda ise kişi için hem maddi hem de manevi sıkıntılarının oluş(turul)masına neden ol(un)acaktır.

Kişilerin nefislerinin farklı olduğu ve tek bir

kalıpta olmadığını ve farklı deneyimler yaşayacağı bilgisini, Araf Suresi'nin 172. âyetinde de görmek mümkündür. Bu âyeti dikkatli bir şekilde okuduğumuzda, Rabb'den bahsedilmekte olduğunu ve bu şahitlikte, (kişilerin) kendi nefislerine şahit tutulduğunu fark edebiliriz. Buradan yola çıkarak, derinleşerek kıraat ettiğimizde, yukarıda yazımızda değindiğimiz hususlara ulaşılabileceği gibi, kişinin aslında seçimlerinin klasik ifade ile "dünyada" başlamadığı idrakine de ulaşılabilecektir. Bu içerikte başka âyetler de mevcuttur.

Konumuzla bağlantılı olan diğer bir husus da "fitrat"tır. Bu kelime, Mushaf'ta sadece bir yerde geçmektedir (Rum Suresi, âyet 30). Yalnız Mushaf'ta "fatr" kökünden türemiş isim ve fiiller, 19 yerde kullanılmış ve aynı kökten türeyen iki sure ismi de (İnfitar ve Fatır) bulunmaktadır. Bu konuda meşhur olan bir hadis bulunmakla beraber hadisin çeşitli varyantları vardır. Bunların birisinde metin olarak, "Her doğan, fitrat üzerine doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Nasranî veya Mecusi yapar.." buyrulmaktadır. Bu içerikte bizlere ulaşan hadislerin iki ana hususa dikkat çektiğini görebiliriz. Birincisi, kişinin fiziksel özelliklerine, diğeri ise kişinin inancındır. Her iki hususun da bir ana noktası vardır

ki o, "sünnetullahıdır". Allah'ın yaratmasında bir değişiklik bulunmayacağı vurgusudur.

Bu sünnet üzerine doğan kişi, eğer bu sünneti devam ettirir ise Rabb'ini sıratı müstakiym üzerine bulur. (Hud Suresi, âyet 56) Rabb'ini tekbir ederek elbisesini temizler/temiz tutarsa (Müddessir Suresi, âyet 4) düşüş/ihbut yaşadığı menzile tekrar ulaşma imkânı bulabilecek iken, kendisine bahşedilen melekeleri kapatarak fücra (Şems Suresi, âyet 6-10) ağırlık vermesi sonucunda düştüğü yerde kalarak Yahudileşecek, Hristiyanlaşacak ya da Mecusi veya başka sıfatlar ile anılacaktır. Bu sıfatlar, fitratı bozarak sıratı müstakiymden ayrıлып gadabı hak etmenin ve delalette kalmanın sonucudur. Bu bağlamda kişi, eğer âlemlerin Rabbi olarak Allah'ı kabul ederek yürür ise fitratına uygun hareket etmiş olacaktır. Yok, eğer bunu kabul etmeyecek, anne babayı vb. Rabb olarak kabul edip (bunun farklı bir yansıması Tevbe Suresi, âyet 31'dir) onların himayesi ve terbiyesi içinde hareket edecek ve kendi deneyimini, seçimlerini empoze ederek parçalama yolunu seçecekse, Hakk'ın üstünü örtmüş olacaktır. Bu durumda kendisi Hakk'tan uzaklaşacaktır.

Fiziksel boyutu ise beşer kısmı ile ilgilidir ki, "Beş (veya) on şey fitrattandır. Sünnet olmak, tırnak kesmek..." buyrulan hadisler, buna işaret etmektedir.

Bu bağlamda kişi, Allah'ın ahlakı ile ahlaklanır ve ona göre hareket ederse, isabet edecek yaratılış gayesine ulaşacaktır/ulaşabilecektir.

Konular araştırılır iken kişilerin akıllarında bazı sorular gündeme gelecektir. Bu konu da bundan uzak değildir. Bu konuyla alakalı olarak gündeme gelecek sorularının bir kısmını şu şekilde sıralamak mümkündür.

1) Eğitim ve öğretim, amaç mıdır, araç mıdır? Neden?

2) Eğitim ve öğretimin ana gayesi, nasıl oturup kalkılacağı ve toplum içerisinde nasıl davranmamız gerektiği ve çeşitli dalların mevcut olduğu ilimleri bellemek ve bunları ezberleterek nesilden nesile aktarmak mıdır, yoksa başka bir nedeni mi söz konudur? Neden?

3) Eğitim ve öğretimin dini ve dini olmayanı var mıdır? Bu ayırım doğru mudur?

4) Eğitimi ve öğretimi verecek kimdir?

5) Eğitim ve öğretimin yöntemi var mıdır? Neden?

Bu soruları çoğaltmak mümkündür. Yalnız bu sorularımız, ana hatları çizmek için yeterli olacaktır. Sorulara kısa kısa değinerek yazımıza devam edelim.

1) Araçtır. Çünkü kelimenin yapısı da, içeriğinin yapısı da bunun araç olduğunun en belirgin delillerindedir. Aynı ayetler gibi. Bu kelime/ayet, anlam itibarıyla işaret, iz anlamına gelir. Bu işaretler ve izler, takip edenlerini bir "şey"e yönlendirmekte ve bir "şey"i göstermektedir. (Meşhur ifade ile "parmağa değil parmağın işaret ettiğine" bakın, odaklanın, demektedir.) Bu içerikte olanlar ise araç görevini üstlenmişlerdir. Ve gayeye götürmekte bizlere yardımcı olurlar.

2) Bu bahsedilenler, eğitimin ve öğretimin içerisinde yer alan, ama sadece bununla sınırlı olmayan, daha geniş muhtevaları barındıran bir alandır. Bu alanda bahsi geçen hususlar, alanın "edeb" başlığında karşımıza çıkan eylemlerdir. Bu eylemler, ana gayeye ulaşma hususunda bir girizgâh niteliği taşır. Çünkü edebi olmaya- nın bilgisi de, ilmi de, davranışları da yapıcı olmaz, tamamen yıkıcı olur. Ana gaye ise iyi bir insan olmanın ötesindedir. Bu iyi insan olmak bile sadece bu yoldaki araçlardan bir araçtır. Çünkü Muhammed (as), daha kendisine Nebi ve Resul'lük görevi verilmeden önce de yani daha Muhammed b. Abdullah iken bile ağzından yalan duyulmamış, emin kabul edilen, alışverişine hile bulaştırmamış, "Hilful Fudul" adında bir grubun içerisinde yardıma muhtaçların yardımına koşan vb. birçok güzel hasleti üzerinde taşıyan, bir anlamda bazı kesimlerin "Müslüman" tanımlamasını üzerinde taşıyan ve "iyi bir insan" idi. Böyle olmasına rağmen Allah, ona "iman, kitap nedir bilmez iken" diye hitap ederek aslında imanın ve kitabın çok farklı anlamlar taşıdığı ve gayenin aslında "iyi bir insan" olmanın çok daha ötesinde olduğunun; bu güzellikleri üzerinde taşıyan birisine onun şahsında bizlere de "elbiseni temizle" diyerek bu öteye ulaşmanın yolunu işaret etmekte idi. Allah Resulü elbisesini temizledikçe ayetler açığa çıktı ve Aişe validemizin ifadesi ile o "yürüyen Kur'an" oldu. Peki, bu "Kur'an", nelerden

bahsediyordu ki Allah Resulü imanı ve kitabı bilir oldu?

3) Bu ayrımı, uygun ve doğru bulmuyoruz. Bütün eğitim ve öğretimlerin yaratılış amacımıza uygun dallar olduğunu ve bunların sadece ana gayemize ulaşma hususunda bizlere hizmetkâr ve binek olduklarını ifade etmeyi uygun görüyoruz. Bu ilimlerin faydasının ise amel etmekle, amele dönüştürmekle olacağına inanıyoruz. Amele dönüştürülmeyen bir (b)ilim, faydasızdır. Bunu, Allah Resulü'nün dilinde şu şekilde buluyoruz: "Faydasız/fayda vermeyen ilimden Rab-bim sana sığınırım." Bu bağlamda (b)ilimin kendisi/özü değil, onunla amel edilmeyişi faydasız kılar. Akleden ve ötesini kullananlar için her varlık bir ayahtır.

4) Bu, Mushaf'ta apaçık bir şekilde dile getirilmiştir. Eğitimi verecek Rabb'dir. Öğretimde ise çeşitli isimler ile karşılaşırız. Örneğin Kur'an'ı öğreten Rahman iken (Rahman Suresi, âyet 1-2), kalemlle öğreten O'dur (Alak suresi âyet 4). Başka bir âyette (Bakara Suresi, âyet 151) ise Resul olarak gösterilir/bildirilir. Aslında hiçbirinde bir tezatlık söz konusu değildir. Sadece öğrenilenin içeriğine göre tecelli fark etmektedir. İçeriğe biraz daha derinleşerek baktığımızda, "kaynağın" kim olduğu zaten açıktır.

5) "Usulsuz vusul olmaz" diye meşhur bir söz vardır. Bu, sorumuza yanıt niteliği taşıyan bir sözdür. Bu usulün başlangıcı da ilk nuzul olan Alak Suresi'nin ilk 5 âyetinde anlatılmakta, haber verilmektedir. Sonrasında ise nasıl deneyimler yaşayacağı, neyle karşılaşacağı ve karşılaştığında nasıl davranması gerektiği, sonraki âyetlerin hepsinde haber veriliyor. Bu kadarı ile

Özelde ülkemizde, genelde tüm ümmette (ki ümmet sadece Müslümanlar ile sınırlı değildir) "eğitim ve öğretim" adı altında verilenlerin ciddi bir şekilde gözden geçirilerek, hem maddi hem de manevi olarak ilerleyebilmek için her menzilden, her boyuttan, her âlemde bahsedilerek bütüncül bir şekilde yaklaşılması, dini ve dini olmayan ayrımının kaldırılarak her şeyin ayet kabul edilmesi, tek kalıp sunumlardan uzaklaşarak kişinin kendisine özel çözümler içeren içeriklerin hazırlanması ve bunları yaparken de kişisel algılardan, zannlardan uzak olarak burhan/kesin delil ve yakıyn/kesin bilgi üzerine hareket edilmesi gerekmektedir.

yetinelim. Çünkü sırf bu soru üzerinde dahi sayfalar dolusu yazılar yazmak gerekir. Bu hususa da kısmet olursa başka makale(leri)mizde değiniriz.

Kısacası ülkemizde, 1948'e kadar İngiltere'nin etkisinin hissedildiği, bu yıldan 2008'e kadar Amerika'nın etkisinde devam eden bu alanın etkisinin azaltılmaya çalışıldığı ve bunun için çeşitli yöntemlerin denendiği, bu yıllarda çözüm arayışları devam etmektedir. Özelde ülkemizde, genelde tüm ümmette (ki ümmet sadece Müslümanlar ile sınırlı değildir) "eğitim ve öğretim" adı altında verilenlerin ciddi bir şekilde gözden geçirilerek, hem maddi hem

de manevi olarak ilerleyebilmek için her menzilden, her boyuttan, her âlemde bahsedilerek bütüncül bir şekilde yaklaşılması, dini ve dini olmayan ayrımının kaldırılarak her şeyin ayet kabul edilmesi, tek kalıp sunumlardan uzaklaşarak kişinin kendisine özel çözümler içeren içeriklerin hazırlanması ve bunları yaparken de kişisel algılardan, zannlardan uzak olarak burhan/kesin delil ve yakıyn/kesin bilgi üzerine hareket edilmesi gerekmektedir. Bu yapılmaya başlanıldığında, o zaman "eğitim ve öğretim" gerçekten kendisine biçilen işlevi yerine getirmiş olacaktır. Ve böylece bilgi kirliliğinden, bugün "a" denilen şeye yarın "b" denilmesinden, devamlı daireler çizerek bir yere varamamaktan arınılmış ve "sorgulamaktan" uzaklaşarak "sormaya" başlanılmış olunacaktır. Ve bilinen bir gerçektir ki sistemde/sünnetullah'ta her soruna sorusunun yanıtı ulaşır. Kişi yeter ki kendisine ulaşanı 'oku'sun...

Kusur ettik ise affola. Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır.

Allah'a emanet.

Ne Olur, Artık Zulmetmeyin!

Furkan KESER

Geçtiğimiz haftalarda 2017-2018 Eğitim-Öğretim dönemi, 17,3 milyon öğrenciyle başladı. Tabii her sene olduğu gibi müfredat, sınav sistemi vs. tartışmalarını da beraberinde getirdi. Yapılan kısır tartışmalara bakılırsa adına eğitim öğretim sistemi denilen resmi ideolojinin torna sistemi, daha uzunca yıllar bu milletin başına bela olacağı benziyor. Öyle ki eğitim sisteminin sorunu, resmi ideolojinin topluma kültür, medeniyet ve maneviyat kodlarından koparılarak dikta edilmeye çalışılması sorundur. Binlerce yıllık doğu medeniyeti ile yoğrulan bir millete, adeta deli gömleği giydirir gibi batının kör taklitçiliğini dayatma despotluğu neticesinde şuurunu kaybetmiş bir kuşun sağa sola kendini çarpması gibi, toplumu oradan oraya savurmasıdır eğitimin temel sorunlarından biri. Bugün hala Türkiye’de eğitim sistemi sorunu tartışılmakta ve hala ortada bir problem, bir sorun olduğu konusunda hemfikir olanlar bile asıl sorun etrafında değil, sistemin makyajı,

Yenilen devlet psikolojisiyle geri kalmışlığın üstesinden kör taklitçilikle gelineceği yanlışlığıyla gerçekleştirilen inkılâplar, ilk günden milletin asıl sorunlarına çözüm olmaktan çok uzak kalmış ve Türk milleti sahip olduğu milyonlarca genç nüfusu heba etmeye devam etmiştir.

görünen kısmındaki yapısal konular çerçevesinde çırpıp durmakta maalesef. Eğitimin temel sorunu, batı mükallitliğinde 90 senedir ısrar edilmesi ve hala aynı zihniyetle, eğitimin batılılaşmayla hallolacağı yanlışlığıyla güya pansuman düzenlemelerle sığ bir yaklaşım sergilenmesidir. “Eğitim sorunu”na temel bir özeleştirme geliştirelmeden bu konuyla alakalı söylenen, yazılan, çizilen her şey havada kalmaktadır, kalacaktır. Yenilen devlet psi-

kolojisiyle geri kalmışlığın üstesinden kör taklitçilikle gelineceği yanlışlığıyla gerçekleştirilen inkılâplar, ilk günden milletin asıl sorunlarına çözüm olmaktan çok uzak kalmış ve Türk milleti sahip olduğu milyonlarca genç nüfusu heba etmeye devam etmiştir.

Asırlarca medeniyetin beşiği haline gelmiş bu toprakların kadim milletinin temel eğitim ve öğretim müfredatının merkezine 90 yıllık bozuk plak nakaratlarını alan bir anlayış, ne geçmişini anlayabilir ne şimdiki ne de geleceğe bir yön verebilir. Onun için bu sığ sulardan kur-

tulamayan milli(!) eğitim, kendi resmi ideolojisinin köhnemiş anlayışı içinde bocalayıp durmaktadır. 90 yıldır bir eğitim sisteminin tek derdi, kendi milletinin zihninden geçmişinin mirasını silip güdük bir kültüre, vahşi batı medeniyetine mahkûm etmek olabilir mi? Peki, ederse ortaya nasıl bir tablo çıkar; İnsanımıza bakarsanız mesela, ne doğulu olabilmış, ne batılı. Uymuyor, bir şeyler zorlamayla gerçekleşiyor. Laiklik gibi bu milletin temel yapısıyla

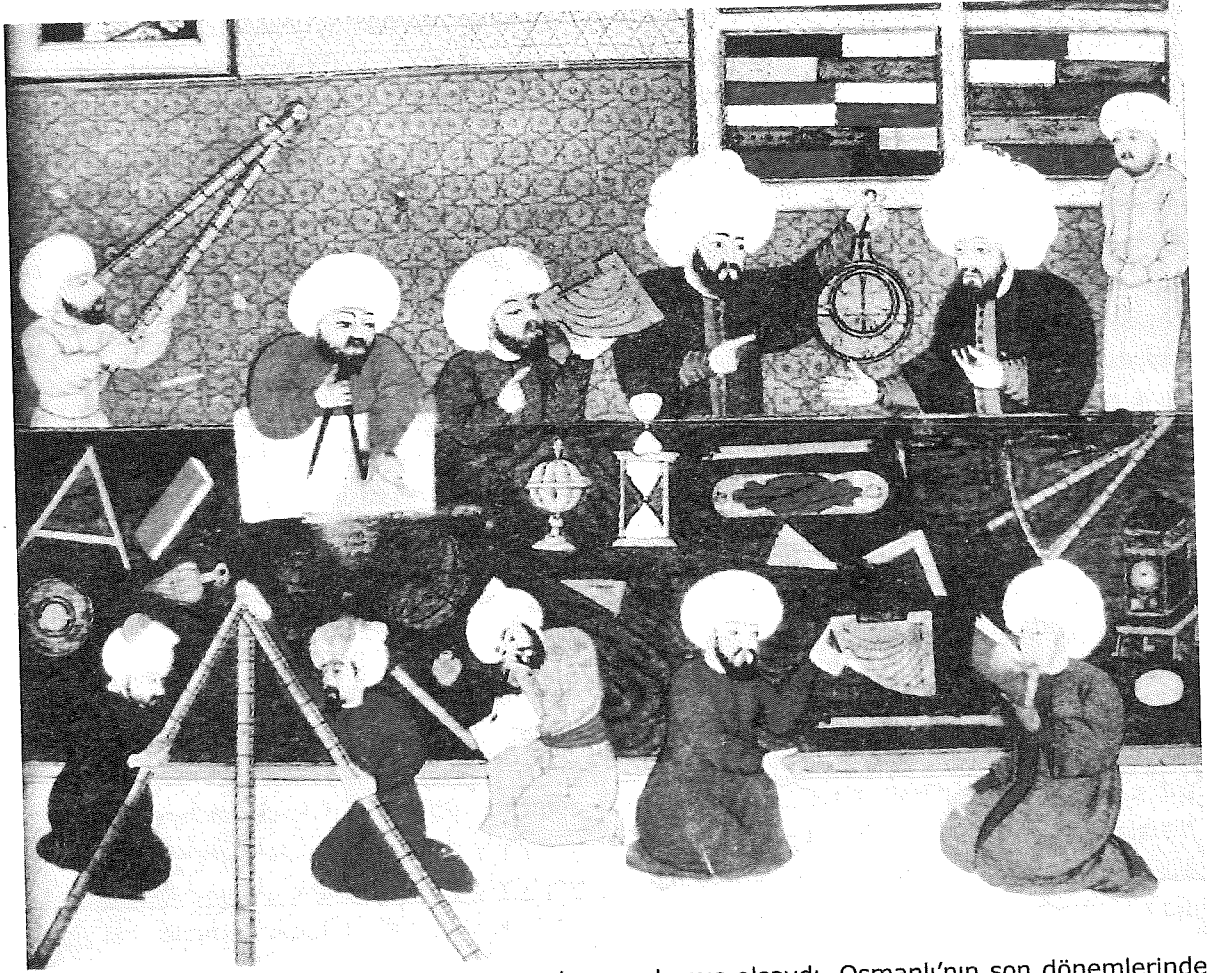
Eğitimin asıl sorunu, kör taklit batılılaşma çabasıdır, dedik. Peki, kardeşim batıyla ne alıp veremediğiniz var, diyenler olabilir. Şöyle ki; Türkiye, jeopolitik ve coğrafi konumu itibariyle bir doğu ülkesidir. Ve asırlarca da bir İslam medeniyetinin merkezi konumunda bulunmuştur.

taban tabana zıt bir anlayış, eğitimin temeline oturtuluyor. Karma eğitim dayatılıyor mesela, yılsonu merasimlerinde kızlı erkekli dans ettiriliyor çocuklar. Cinsellik eğitimi diye ucube bir eğitim veriliyor okullarda, arkadaşlarının içinde çocukların utanma duyguları kırılmak suretiyle ve bu -GÜYA- eğitim neticesinde okullarda yaşanan akıl almaz şekilde iğrenç olayları duyuyoruz. Çocuklarımıza hem okulda hem televizyonlarda cinsellik propagandası o kadar yoğun yapılıyor ki ergenliğe eriştiklerinde çocukların kafasını sadece cinsellik meşgul ediyor. Kız çocukları erkek arkadaş(!), Erkek çocuklar da kız arkadaş(!) derdine düşüyor her şeyden önce. 'Asli olan eğitim, evde ebeveyn tarafından verilmesi gerekiyor' kesinlikle doğru ama resmi sistem ve dahi "çağdaş akıl(!)" buna da imkân vermiyor. Hafta içi devlet, çocukları mengenede sıkıyor, kalan son damlayı da hafta sonu aileler, kurslarda sıkıyor. Bu hengâmede çocukları sapık kafalar, fitne odakları yetiştirmekte ve kendilerine kayıtsız şartsız itaat edecek köleler olarak toplumun yapısına dinamit yerleştirmekteler.

Eğitimin asıl sorunu, kör taklit batılılaşma çabasıdır, dedik. Peki, kardeşim batıyla ne alıp veremediğiniz var, diyenler olabilir. Şöyle ki;

Türkiye, jeopolitik ve coğrafi konumu itibariyle bir doğu ülkesidir. Ve asırlarca da bir İslam medeniyetinin merkezi konumunda bulunmuştur. Fakat ne yazık ki son asırda ülke, kadim geçmişine taban tabana zıt bir anlayışla manevi ve kültürel yapısından kopararak adeta batının kapı kulu haline getirilmiştir. Kendine ait hiçbir değeri, hiçbir gücü kalmamış silik bir devlet konumuna düşürülmüştür. Bir milletin geleceğini şekillendiren en önemli di-

namiklerden olan eğitim öğretim sistemi de ne yazık ki bir asırdır bu sakat zihniyetli resmi ideolojinin tekeline bırakılmış ve ülke mensubu olduğu İslam medeniyetine de, öykündüğü batı medeniyetine de uzak melez bir 3. dünya ülkesi konumuna geriletilmiştir. Kültür ve eğitimde izlenen bu yabancılaştırma politikası sonucu halkın temsil ettiği değerlerle devletin resmi ideolojisi sık sık çatışma içerisine girmiş ve millet, adeta ölümden korkutulup sıtmaya razı edilmek suretiyle kendi değerleriyle açığtan ve gizli şekilde savaştan siyasetçiler tarafından yönetilmeye mecbur bırakılmış. Siz bakmayın bugün dünya konjonktürünün Türkiye'yi Türk ve İslam dünyasıyla ilişkilerini geliştirmek zorunda bıraktığına, hala Türkiye bir kulağıyla batının kendisine "gel" demesini beklemekte, hala kanun ve yasalarını batıya yaranmak maksadıyla revize etmekte. Ve devletin resmi politikası, hala bu kör inadından vazgeçmiş değil maalesef. Her ne kadar Türkiye, bahsettiğimiz bu önemli konumundan doğacak menfaatlerini kullanma çabasıyla İslam dünyasına göstermelik dindarlık pozları verse de, içeride kendi toplumunda eğitim ve kültürün resmi ideolojinin kiskacında oluşundan kaynaklı sancılar, ciddi rahatsızlıklar oluşturmaktadır. Bir yanda

resmi ideolojinin egemen ve baskıcı tavrından hoşnut olan "beyaz Türkler", "cumhuriyetçi elitler"; bir yanda Müslüman Türk toplumunun temelini oluşturan geleneksel halk tabanı. Bugüne kadar ülkenin gündemini meşgul eden siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik bunalımların temelinde de bu çatışma ve şüphesiz eğitim öğretim sorunu yatmaktadır. Dört tarafı denizlerle çevrili, Asya ile Avrupa'nın köprüsü, verimli toprakları, jeopolitik konumu vs. göz önüne alındığında dünyanın refah seviyesi en yüksek ülkesi konumunda olabilecek ilahi lütuf sahibi bir coğrafyanın; ekonomisinin, yaz sezonunda güney sahillerine gelecek baldırı çıplaklara bel bağlaması, hiçbir mantıklı bahaneye yer bırakmayacak kadar utanç vericidir. Bu durum, ülkenin geleceğe dair hiçbir kalkınma planı olmadığını göstergesidir. Geleceğe dair umutları, planları olan bir milletin, geçmişiyile sağlam bir bağ kurmuş olması gereklidir. Eğer geçmişten ders

alınmış olsaydı, Osmanlı'nın son dönemlerinde Batı aşığı sözde aydınların koskoca bir devletin başına ne çoraplar ördüğü iyi görülebilirdi; fakat Türkiye'de ne yazık ki eğitim, milleti milli-manevi duygularından, kültüründen, geçmişinden koparmanın bir aracı olarak ve milli-manevi bize ait olan değerlerimizi anlamlı kılmamanın ve onurla bu günlere taşımamanın imtiyazı vurgulanacağı yerde, siyasi reformları meşrulaştırma uğruna geçmişi karalama vasıtası olarak kullanıldı. Geçmişin faturası İslam'a kesildi ve iyiye dair ne varsa kötülenip, ne kadar rezillik varsa toplumda övüldü ve özendirildi. İslam, dünya ve ahiret hayatına dair mutluluk ve huzur kaynağı, ilkeli bir din olmasının yanında, bu dinin içerisinde barındırdığı ve beraberinde getirdiği nitelikli bir medeniyettir. Ve bu medeniyet, İslam'ı gerektirdiği gibi yorumlayıp hayatın içinde canlandırdığı ölçüde değerli ve kıymetli bir iş meydana getirir. Aksi takdirde çözülme ve

çökme kaçınılmazdır. Nitekim de öyle olmuştur ve Osmanlı medeniyetinin İslam'ı yanlış yorumlamaları neticesinde ortaya koyduğu devlet yapısı, nihayetinde çöküşüne sebep olmuştur da zaten. Fakat karıştırılan nokta da belki Osmanlı devletinin yanlışlarının İslam'a mal edilmesidir. Bu bahaneyle de zaten Cumhuriyet sert bir İslam karşıtlığıyla kendisini tanımladı ve bu çehreyle Müslüman halka zulmetti. Cumhuriyetle birlikte yetişecek yeni neslin, milli ve manevi, tarih şuuruyla bilinçlenmesi, yeni devletin ve reformların bekası açısından sorun teşkil edeceği düşünülmüş olacak ki daha ilkokulda Türk milletinin İslam'ı kabulünden sonraki dönem ve İslami değerler, çocuklara kara maskeli cellât, batı tarzı yaşam ise kurtarıcı şeklinde tasvir edildi. Eğer ülke işgalci devletlerin elinde olsaydı bundan farklı bir tavır benimsemezlerdi zannımca. Yeni rejimin, toplumun değerlerine bu denli hasmane tavır sergileyip bir de kayıtsız şartsız itaati dikta etmesi, karşı çıkanların da "istiklal mahkemelerinde", "gerekçenin bilahare açıklanmasına" diye asılmaları, bu millete düşmanın zulmünden daha ağır gelmiştir şüphesiz. Fakat ne çare savaşlardan, yıkımlardan o kadar yorulmuş ve bıkmış ki halk, sesini çıkarmaya mecali kalmamış adeta.

Tanzimat dönemiyle yaygınlaşan kültürel batılılaşmaya bağlı yozlaşma süreci, Cumhuriyetle resmi bir hüviyet kazanmış ve devlet politikası haline getirilmiş ve nihayet toplumun milli-manevi hisleri ve tarih şuuru mecrasından çıkarılmış. Ardından bu milleti asırlardır barış ve esenlik içerisinde yaşatan değerleri asıl sorun olarak görülmüş ve devlet eliyle bu değerlere karşı savaş açılmıştır. Aslında Batı, bu yolla Osmanlı'dan tarihin intikamını almıştır yerli muhipleri eliyle. Kendi öz değerlerine yabancılaştırılan toplumda artık kronik hale gelen problemler öyle ayyuka çıkmış ki bu sosyal bunalımlar anarşi, terör, yolsuzluklar vb. her türlü adi vakalar doğurmuş ve artık toplumda bunlar olağan hale gelmiştir. Devletin kendi bürokrasisi yolsuzluk ve rüşvetle bütünleşmiş, kadrolaşmalar, adam kayırma

temeline oturtulmuş köhne bir yapı halini almıştır. Yasalar zaten beşeri, ideolojik hükümler üzerine bina edilmekte her gelen hükümetin kendi yandaşı lehine yasa çıkarması suretiyle adalet sadece duvarda yazan bir yazı olarak tecelli etmekte. Doğal bir sonuç olarak da toplumun genel huzurunu ilgilendiren herhangi adi bir suçta bile ne suçlunun, ne mağdurun ne de toplumun vicdanını rahatlatacak sistem ortaya koyamamakta, herkes kendi adaletini kendisi arama derdine düşmektedir. Eğitimde, adalette, sosyal hayatta, ekonomideki bunca kaosa rağmen yöneticilerin sadece günü kurtarmaya dayalı ufak tefek önlemleri gündeme getirmesi de milletin geleceği hususunda pek de iç açıcı bir tablo ortaya koymamaktadır. Bir toplumda anarşi ve yolsuzluk, sınır tanımazlık, vurdumduymazlık gibi virüsler yaygınlaşmaya başlarsa o toplumda fertler arasında kişisel çıkar, menfaat ve bencillik hastalıkları musallat olmuş demektir. Böylesi toplumda fertlere artık fazilet, ahlak gibi erdemli davranışı öğütleyecek, sınırlayacak hiçbir değer sistemi kalmamış ve toplumu bir arada tutacak temeller kökünden sarsılmıştır. Böylesi fertlerde büyük ölçüde ahiret inancı ve bu dünyada yaptıklarından hesaba çekileceği inancı yitirilmiş ve hayatı sadece bu dünyadan ibaret görme anlayışı hâkim olmuştur. Bu da tabii olarak hazzı önceleyen ve nefsin arzularını tatmin etme konusunda sınırsız ve aşırı hırslı menfaat odaklı bireyleri doğurur. Böyle fertlerin oluşturduğu toplumların sağlam bir yapıda olması düşünülemez, her zaman ve mekânda kendi bireysel hazzını, sınırsız arzularını önceleyen fertler, sürekli birbirlerine zarar vereceklerdir; bu da suç oranı yüksek, birbirine güvensiz asosyal toplum demektir. Çünkü her bir fert, içinde yaşadığı topluma karşı sorumluluk taşır. Bu, en küçük topluluktan en komplike topluluklara kadar böyledir. Toplumun en küçük birimi olan aile içinde de babanın, annenin, çocukların diğer aile bireylerine karşı ayrı ayrı sorumlulukları vardır ve aralarında bir hukuk gözetilmesi olmazsa olmazdır. Çünkü

herkesin ben merkezli olması ve menfaati için diğer bireyleri ezip geçme temayülünde olması, düzen değil kargaşa, huzur değil çatışma getirir. İşte bu noktada insanın iç dinamiklerini dengede tutan, fazilet, ahlak ve erdemli bir hayat yaşamayı önceleyen eğitim kültürü, toplumlar için hayati öneme sahiptir. Çünkü fertlerde bulunan en ufak güzellik, topluma yansır ve tabii en ufak kötülüğün de topluma yansması, iyiliğin tamir edici özelliğine nispeten daha tahrip edici olur. Rabbimiz, Ra'd Suresi 11. ayette her bir ferdin, durumunun top-

lumda nasıl bir yansıma meydana getirdiğini anlayabilmemiz için mealen şöyle buyurmaktadır: **"... Şüphesiz ki bir topluluk, ahlakını değiştirmedikçe Allah o topluluğu değiştirmez. Allah, bir topluluğun kötülüğünü dilerse o kötülüğü geriye atmaya imkân yoktur ve onlara, ondan başka bir yardımcı da bulunamaz."**

Toplumsal dinamikler açısından eğitim; fertlerin tek tek oluşturduğu bu külli yapı içerisinde sağlıklı ve huzurlu bir ortamı tesis etmek ve toplumsal kalkınmayı süreklileştirme, bir kültür haline getirme işi olarak düşünülebilir. Bunu sağlayan unsurlar da toplumu oluşturan her bir ferdin insani ve ahlaki yapısıdır. Türk toplumu açısından hem bu iç huzuru hem de toplumun sağlıklı yapısını tamamlayan unsur, fertlerin dini ve manevi bağıyla doğrudan alakalı olmaktadır. Din, bizim toplumumuzda, hayatın merkezindedir. Müslümanım diyen hiçbir kimse; "Din, devlet işine, çarşımıza, okulumuza, hayatımı-

Toplumsal dinamikler açısından eğitim; fertlerin tek tek oluşturduğu bu külli yapı içerisinde sağlıklı ve huzurlu bir ortamı tesis etmek ve toplumsal kalkınmayı süreklileştirme, bir kültür haline getirme işi olarak düşünülebilir. Bunu sağlayan unsurlar da toplumu oluşturan her bir ferdin insani ve ahlaki yapısıdır. Türk toplumu açısından hem bu iç huzuru hem de toplumun sağlıklı yapısını tamamlayan unsur, fertlerin dini ve manevi bağıyla doğrudan alakalı olmaktadır.

za karışamaz" diyemez/demez. Bizim Medeniyetimizde de Din; hayatın, toplumun merkezinde yer almıştır, dolayısıyla bu da hem içeride toplumsal huzuru, mutluluğu hem de dışarıda güçlü bir devlet yapısını ortaya koymuştur. Medeniyet, eğitimden mimariye bir toplumun temel kodlarını yansıtır. Şehirlerin inşa edilmişindeki mantığa, mimari eserlerin tasarımlarına bakarak o devrin insanların medeniyet tasavvuru hakkında bilgi sahibi olursunuz. Mesela Anadolu'da, Selçuklu eserleriyle bezenmiş şehirlerimize baktığınızda merkezde mescid, med-

rese ve kütüphane vardır ve çarşı, bu yapıların etrafında şekillenir. Yani şehre, kanı mescidler pompalar. Ve merkezine ibadeti alan bir medeniyetin doğurduğu öyle muazzam bir çarşı kültürü vardır ki her bir adımında incelik, nezaket, ihlas ve ibadet şuuruna rastlarsınız. Orada "aldatan bizden değildir" hadisi, serlevha yapılmıştır gönüllere. Orada "aranızda selamı yayın" hadisi, mih gibi çakılmıştır taş duvarlara, ki öylesine muhabbet öylesine meveddet vardır aralarında insanların. Çarşı, onlar için menfaatin öne alındığı aç kurtlar sofrası değildir; çarşı, imanın bir yansımasıdır her hal ve harekette. Dolayısıyla bugün toplumsal barış ve huzurun temini için fertleri ilmi, ahlaki açıdan İslami gayelere göre talim ve terbiye etmek zaruridir. Çünkü toplumu oluşturan fertlere dürüstlüğü, sevgi ve saygıyı, hak ve adalet duygularını ve iman kardeşliği şuurunu oluşturacak ortak bir maneviyat ve zihin yapısı yani erdemlice yaşama kültürü yerleştirilmeden toplumun de-

rununa işleyen egoizm ve hazcılık virüslerinin temizlenmesi mümkün değildir. Ruh ve zihin dünyasını kara bulutlar kaplamış, insanîyet duyguları ölmüş bir toplum ancak ve ancak iman ve ahlak değerleriyle temellendirilmiş eğitim sistemiyle diriltilebilir. "Din"i öteleyen bir eğitim sisteminin doğurduğu nesil, topluma karşı hiçbir sorumluluk taşımadığı ve sadece kendi arzu ve istekleri doğrultusunda hareket edeceği bencil bir yaşamı benimser.

"Peki, ya bilimsel ve teknik kalkınma?" diyebilirsiniz. Eğer bilimsel ve teknik sahayı İslam'ın ahlaki temellerinden arı görürseniz, en büyük yanilgıyı yaşamış olursunuz. Bilim ve teknolojiadaki teorinin pratiğe aktarılması da ciddi bir ahlaki ve manevi sorumluluk zemini gerektirir. Aksi takdirde bu teori, şeytanlaşmış zihinlere atom bombasını, "kitle imha silahlarını" üretir ve milyonlarca insanın canına ve geleceğine kasteder. Bizim medeniyetimiz "İsar medeniyeti"dir. Kendisinin yerine bir başkasını önceleme medeniyetidir. Toplumsal refah ve huzurun tesisi, dayanışma ve yardımlaşma, birbirine şefkat ve merhametle yaklaşma, kardeşlik ve birliktelik duygularıyla mümkündür. Fakat modern batı kültürü bizlere bencillik ve egoistliği, hazcılık ve sınır tanımazlığı emreder. Batının şeytani aklının ürettiği tüm ideolojiler, insanların insani duygularını sömürme ve onları her yönüyle köleleştirme amacıyla kurulmuştur.

Son olarak, şöyle bir gerçeklik vardır; siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri sorunlar, yenilgiler; toplumlarda öncelikle bunalımlar şeklinde varlığını hissettirir. Osmanlı ordusunun, ekonomisinin batı karşısında yenilgiye uğramaya başlaması, yenilmişlik psikolojisinin sonucu olarak bu alanlardaki ıslahatların yönelişi, batı temelli olmuştur maalesef. Eğitim de böyledir. Heybemizde bilim, teknik, edebiyat dünya çapında etki meydana getiren dâhilerimiz duruyorken bizler, batının bizden taklit ettiği gelişmeleri benimsemenin ezikliğini ve aşağılık kompleksini yaşıyoruz bugün. Ortaçağ batı dünyasında

Kopernik ile başlayan yeni kâinat tasavvuru kiliseyle çatışmaya başlayınca, kilise temsilcileri, bu yeni düşünce furçasını kendi otoritelerine bir tehdit olarak algılayıp karşı çıkışını dine dayandırmaması, bu bilim adamları- kilise adamları çatışması, bilim-Hristiyanlık ve neticede bilim-din çatışması olarak yansıtıldı. Dolayısıyla Ortaçağın kapanışı ve Rönesans'la birlikte gelen yeni akımlar, dine karşı birer reform hareketlerine dönüşmüş oldu. Kilisenin ortaçağdaki yapısıyla İslam'ın medeniyet tasavvurunun birbirine taban tabana zıt oluşu göz önüne alınmadan, yıllardır sanki İslam'da bilime ve tekniğe karşı bir duruş sergiliyormuş algısı oluşturuldu. Hâlbuki bugün bilim adına güya keşiflerin, Kur'an'da adım adım bahsedilen İlahi yasalar olduğu yeni yeni anlaşılmakta.

Bitirirken;

Eğitim-öğretimde değişim, hatta köklü bir değişim gerekiyor; fakat lütfen bu kez Batı'nın çürümüş kültürünü yansıtan ne bizim kültürümüze, ne örfümüze ne de dinimize uyan hissiz, ruhsuz ucube sistemleri allayıp pullayıp dayatmayın. Bizler, Müslümanız, çocuklarımız da! Dolayısıyla Allah'ın ayetleri olan kâinatı, Allah'ın yazılı ayetlerinden yani vahiyden bağımsız okuyamayız. Bizler Müslümanız ve Allah'ın ayetlerini hiçe sayan hiçbir anlayışı kabul etmemizi, bu anlayışların bize dayatılmasına razı olmamızı beklemeyin bizden. Velez ki bu anlayış, eğitimde, siyasal yapıda veya sosyal hayatta olsun. Ne olur artık bu millete zulmetmeyin! Ne olur artık asırlarca İslam'ın sancaktarlığını yapmış bu millete şirki, küfrü, fenalığı ve fahşayı, azgınlığı, iffetsizliği reva görmeyin! Yeter artık, zulmetmeyin!!!

(Bir dua: Bu dönem olmadı, belki yakın zamanda da gerçekleşmeyecek ama inşallah, bir gün Allah'ın ayetlerinin hakkıyla hâkim olduğu bir ortamda gönül rahatlığıyla çocuklarımızı ilim tahsil etmeye göndereceğimiz günleri görürüz. Âmin...)

Medeniyet Vakfı Ankara Akdere Temsilciliğinde Arakan Programı

Genç BİRİKİM

Medeniyet Vakfı Akdere Kültür Merkezi'nin düzenlemiş olduğu "Arakan Ağlıyor" programına Arakan-Bangladeş sınırında kamplarda yardım dağıtan, İHH Ankara Ansar ekibinden Sayın Ebubekir Septioğlu ve Erkan Halıcı misafir oldu.

Kuran'ı Kerim tilavetinden sonra sözü alan Ebubekir Septioğlu işler acısı durumu şöyle özetledi;

"Yaklaşık 3 hafta önce İHH (İNSANI YARDIM VAKFI) olarak acil çağrıyla Myanmar (Arakan) bölgesine intikal ettik. İHH olarak Kurban Organizasyonu için daha önce bu bölgede yardım faaliyetlerimizi yürütmekteyiz. Çok yabancı olmadığımız bu bölgede olan ve yardım faaliyetlerini yürüten arkadaşlarımız vardı. Bu bölge Budist çetelerin uzun yıllardır baskı, işkence ve zulüm yaptıkları bölge olarak bilmekteydi ancak son zamanlarda bu baskılar daha da arttı ve Müslümanlar canlı canlı yakılarak, parçalanarak ve akla gelmedik işkencelerle katlanılması zor olan katliamla-

ra dönüştü. Amaçları buradaki Müslümanları bu topraklardan sürmek ve yok etmek. Çünkü bu topraklar verimli ve henüz sömürülmemiş topraklar. Terör devleti ABD ve Çin başta olmak üzere birçok emperyal güçlerin bu topraklar üzerinde hesapları var. Stratejik bir öneme de sahip olan bu bölge terör devletlerinin iştahını kabartmakta ve burayı Müslümanlardan temizleyerek işgal etme hesapları vardır.

Bu bölgede Müslümanlar çok kötü koşullarda yaşam mücadelesi veriyor. Açlık, hastalık, sefalet o kadar çok ki hangi tarafa baksak aynı

durumla karşılaşıyoruz. Arakan'da yüzlerce kamp bulunmakta, ancak kamp dediyseniz yanlış anlaşılmasın buradaki kamplar gibi değil. Derme çatma 4 adet bambu ve üzeri naylon örtülü etrafı tamamen açık, zemin toprak ya da çamur. Sürekli yağışlar buradaki yaşamı iyice zorlaştırıyor.

Yiyecek bir şey bulamıyorlar temiz su yok. Etraftan topladıkları otlarla, ağaç yapraklarıyla veya azda olsa ellerine ulaşırsa Müslümanlar tarafından gönderilen yardımlarla -ki bu da çok yetersiz kalıyor- hayatlarını devam ettirmek zorunda kalıyorlar. Bu şekilde olan milyonlarca mazlum insan var. Buradaki Müslümanlar gerçekten çok zor şartlarda yaşam mücadelesi veriyor. **Defalarca kendime şu soruyu sordum: 'Eğer bunlar insansa biz neyiz, biz insansak bunlar neden bizim gibi değiller.'**

İlk etapta bu bölgeden 500 bin Müslüman aç susuz 70-80 km yürüyerek Bangladeş sınırına akın etmekte, kimisi yollarda hayatını kay-

betmekte, kimisi ise Bangladeş hükümetinin izin verdiği ölçüde, sınırı geçmekte ve mülteci durumuna düşmekte. Ev yapmak yasak, evlenmek yasak. Hala Bangladeş-Myanmar sınırına sıkışmış 500 bin Müslüman bulunmakta ve bunların 250 bini çocuk. Biz İHH olarak, 21 yıldır bu bölgeye yardım götürmekteyiz ve bu nedenle bu bölgeyi en iyi bilenlerden biri bizleriz. Diğer birçok yardım kuruluşları da bizimle irtibata geçerek yardımlarını bu mazlum insanlara ulaştırmaktalar. Sadece Türkiye değil Katar ve diğer bazı ülkelerden de azda olsa yardımlar bizim vasıtamızla dağıtılmaktadır.

Bakın değerli Müslümanlar Türkiye'de gündem çok çabuk değişmekte. Arakan'ı unutmak üzereyiz. Basın, yayın, medya bize hatırlatır sa hatırlıyoruz yoksa silinip gidiyor, aklımıza dahi gelmiyor. Sizlerden ricam bir Müslüman olarak, bizler Arakan'lı kardeşlerimizi unutmayalım ve yardımlarımızı esirgemeyelim, az çok gücümüzün nispetinde verelim, yoksa gerçek-

ten iman etmiş biz Müslümanlar bunun hesabını Allah'a veremeyiz. Onlar yokluk içinde yaşıyorlar ve yokluk çekerek Allah'a hesabını verecekler. Biz bu kadar varlığın içinde iken Rabbimize nasıl hesap vereceğiz düşünmemiz lazım.

Değerli Müslümanlar! Buradaki Müslümanlar gerçekten çok mazlum ve çok yoksul olmalarına rağmen ibadetlerini imkânlar ölçüsünde yerine getirmeye çalışıyorlar. Budistlerin dinlerinden vazgeçirme çabalarına rağmen işkenceyi ve ölmeyi göze alarak dinlerinden kesinlikle dönmüyorlar. Kadınlar kilometrelerce yolu yürüyerek aşıktan ve yorgunluktan önce bizden başlarını örtecek elbise istiyorlar. Karşılaştığımız çocuklardaki dini eğitim bizleri şaşırttı. Bu kadar yokluğa rağmen ne kadar güzel Kur'an öğrenmişler. 7 yaşında minicik yavrunun okuduğu Fatiha suresi her şeyi özetler nitelikteydi. Dini eğitimlerini de aksatmadan aldıkları belliydi. Çok düzgün ahlaka sahiplerdi. Binlerce kişi yardım beklerken, malzeme bittiğinde bitti dendiğinde alamayanlar dönüp gidiyor, yokluğa rağmen yağmalama, birbirini ezme kesinlikle yok. Bir de ihtiyacı neyse onu alıyorlar, birbirlerinin hakkına riayet gösteriyorlar.

Arakan' da bir insanlık suçu işleniyor. Küfür ehlinden zaten bir beklentimiz yok. Ancak Müslümanlar bir şeyler yapmalı, buradaki Müslümanlara duyarsız kalmamalı ve gündemden düşürmemelidir. İmkânları nispetinde maddi ve manevi destek olup, kalıcı yatırımlar yaparak Arakan'daki mazlum insanlara yardımcı olmalıyız."

Daha sonra sözü alan Sayın Erkan Halıcı, konuşmasında daha çok Arakan'ın tarihi planını ve tarihsel süreci hakkında genel bilgi verdi:

"Yaklaşık 250 yıldır Myanmar'ın batısındaki Arakan eyaletinde baskı ve şiddet altında yaşayan Rohingya Müslümanları farklı tarihlerde defalarca katliama uğradı. 1942 yılında Müslüman kadınlara tecavüz edip mızraktan geçiren Budist çeteler, 150.000 Arakanlı'yı katletti. Benzer olaylar daha sonra defalarca

tekrarlandı. Budist saldırılar sonucu Haziran 2012'de yine binlerce Müslüman katledildi.

Ekim 2016'da başlayan askeri şiddet ve baskılar neticesinde yaklaşık 100 bin insan yerlerinden edildi. 75 binden fazla insan Bangladeş'in Cox's Bazar bölgesinde bulunan ve dünyanın en kötü kampı olarak bilinen Kutupalong Kampı ve çevre bölgelerine yerleşmek zorunda kaldı. Yakılan köyler ve baskılar neticesinde yaklaşık 30 bin insan Arakan içinde yerlerini değiştirmek zorunda kaldı. O tarihten bu yana yüzbinlerce Arakanlı yardıma muhtaç hale geldi.

Evlerini terk ederek Bangladeş'e sığınan Arakan Müslümanları dünyanın en kötü şartlarında mülteci kamplarında hayatta kalmaya çalışıyor.

Son olarak Arakan bölgesindeki çatışmalar 10 polisin öldürülmesiyle yeniden başladı. Polislerin ölümünden Rohingya Müslümanlarını sorumlu tutan Myanmar hükümeti ve çeteler, bölgede insan avına çıktı. Binlerce kişinin öldüğü, on binlerce kişinin de işkence gördüğü katliamdan kaçan Rohingyalar ise sınırda Bangladeş polisi tarafından geri çevriliyor.

Myanmar'da 10 günde 700'den fazla ev, cami, Kur'an kursu, medrese, okul ve dükkân yakıldı; 35'e yakın köy boşaltıldı. Bangladeş hükümeti mülteci girişini engellemeye çalışsa da son birkaç günde 20 binden fazla Müslüman yasa dışı yollarla Bangladeş'e giriş yaptı. Yaklaşık 60 bin Müslüman ise sınırı geçemediği için dağlık bölgelerde hayatta kalmaya çalışıyor.

Rohingya Müslümanlarına yardımlarını aralıksız sürdüren ve kurban çalışmaları için bölgede bulunan ekiplerimiz, katliamdan kaçanlara acil gıda yardımı ulaştırmaya devam ediyor."

Programın sonunda soru, cevap ve ikramlarla program sonlandı. Çok faydalı geçen programda Ebubekir Septioğlu ve Erkan Halıcı'ya vakıf yetkililerince teşekkür edildi.

Asıl Tehdit Afrin'de İken Neden İdlib?

Ali KAÇAR
kacarali@hotmail.com

Suriye'de halk ayaklanmaları 7'nci senesini de doldurmak üzeredir. Bu süre zarfında yüzbinlerce insan katledilmiş ve milyonlarcası ise komşu ülkelerde mülteci konumunda en zor şartlar altında yaşamak zorunda bırakılmıştır. Emperyal Batılı ve Doğulu ülkeler ise leş kargaları gibi en vahşi yöntemlerle insanlık dışı saldırılarını, bazen kendileri bazen de işbirlikçisi devlet ya da paralı -lejyoner- örgütler kanalıyla gerçekleştirmiştir ve halen de gerçekleştirmektedir. Bütün bu olup bitenlere rağmen bu süre -7 yıllık- içerisinde dış destek olmadan ne Nusayri rejimi ne de muhalif direniş örgütleri ülke yönetimini ele geçirebilmişlerdir. Ne zaman ki, Esad rejimi toprak kaybına uğrayarak zor durumda kalmıştır, hemen küresel işgalci güçler devreye girerek Nusayri rejimi ile direnişçi güçler arasındaki dengeyi sağlamışlardır. Bazen de bunun tersi de olmuştur. Kısacası bu küresel emperyal güçler ne rejimin ne de dire-

Kısacası bu küresel emperyal güçler ne rejimin ne de direniş örgütlerinin üstün gelmesini istemişlerdir. Bu dengeyi sürekli gözetmişlerdir. Amaç, her iki tarafın özellikle de dünyanın çeşitli yerlerinden gelmiş mücahidlerin bir şekilde bu topraklarda yok olması için bu süreci uzatmaya çalışmışlardır. Ne yazık ki, bunda da başarılı oldukları görülmektedir.

niş örgütlerinin üstün gelmesini istemişlerdir. Bu dengeyi sürekli gözetmişlerdir. Amaç, her iki tarafın özellikle de dünyanın çeşitli yerlerinden gelmiş mücahidlerin bir şekilde bu topraklarda yok olması için bu süreci uzatmaya çalışmışlardır. Ne yazık ki, bunda da başarılı oldukları görülmektedir. Geline bu süreçte, şu kesin olarak anlaşılmıştır; bugün itibarıyla ne rejim, direniş örgütlerini, ne de direniş örgütleri, rejimi alt edebilme gücüne sahiptir.

Nitekim 2-3 sene önce rejim, yenilme ve tamamen ülke yönetimini kaybetme aşamasına gelmişti. Beşşar Esad'ın, 'Suriye'nin en fazla %15'ni koruyabilecek gücüm kaldı, o da bitmek üzere' çığlıkları basına yansımıştı. Oysa İran, hem kendi milis güçleri, hem Hizbullah, hem de Afganistan, Pakistan ve diğer ülkelerden getirdiği paralı Şii milis güçleriyle Nusayri rejimini ölümüne desteklemektedir. Nitekim İran'ın onlarca üst düzey general seviyesindeki aske-

ri bu savaşta öldürülmüştü. Ama bu desteğe rağmen direniş örgütleri Suriye’de gün/hafta geçmiyordu ki, bir ya da birkaç bölgeyi özgürleştirmesin. Tabii bu durum, yani hem Esad’ın çöklükleri hem de direniş örgütlerinin bu şekilde ilerleyişi bölgeyi kendi lehlerine yeniden dizayn etmek isteyen küresel güçleri endişelendirmekteydi. Çünkü 1916’da imzalanan Sykes-Picot Antlaşması miadını doldurmuş ve dolayısıyla bölge yeniden emperyal amaçlara uygun paylaşılarak dizayn edilmeliydi. Bu amaçla Mısır’da 3 Temmuz 2013’de Muhammed Mursi’ye karşı gerçekleştirilen darbe desteklenmiş, binlerce masum insanın en vahşi yöntemlerle katledilmesine göz yumulmuş, Libya’ya vahşi yöntemlerle müdahale edilmiş, Suriye’de rejim ve kimi örgütler kontrollü olarak desteklenerek savaşın uzaması sağlanarak tarihi ve kültürel birikimleri ve özellikle de yetişmiş beyin gücü yok edilme-ye çalışılmıştır.

FETİH ORDUSU’NUN OLUŞUMU VE İDLİB’İN ÖZGÜRLEŞTİRİLMESİ

Suriye direnişi 15 Mart 2011’de başlamış ve hala –bütün zorluklara rağmen- aralıksız devam etmektedir. Bu direnişi keskin çizgilerle olmasa da birkaç döneme ayırmak mümkündür. Bu dönemler:

1. 2011-2012 Dönemi: Bu dönemde direniş örgütlerinin organizeli hale gelerek, rejime ve rejimi destekleyen güçlere karşı silahlı mücadele verecek konuma geldikleri dönemdir. Ahrar’uş Şam, Nusra Cephesi¹ ve diğer örgütler (ketibe, Ketaib ve livalar da dâhil) bu dönemde kurulmuştur. Müslüman halk, neredeyse 2011’in sonlarına kadar sivil/silahsız eylemler yapmış, ancak rejim sivil halka yönelik katli-

1 Nusra Cephesini kuran mücahidler, daha önce ABD’nin Irak’ı 20 Mart 2003’de işgal etmesiyle Irak’ta işgale karşı Mus’ab ez-Zerkavi liderliğinde savaşmakta idiler. Nusra Cephesi ise, 15 Mart 2011’de Suriye direnişi başlayınca, Suriye’ye geçerek rejime ve destekçilerine karşı Suriye’yi özgürleştirme mücadelesine giren ve çoğunlukla Suriyeli olan mücahidler tarafından 22 Ocak 2012’de kurulmuştur. Temmuz 2016’da Nusra lideri Muhammed Colani, ilk kez yüzünü gösterdiği video konuşmasında el-Kaide’den ayrılarak Fetih el Şam Cephesi ismini aldıklarını, hiçbir dış bağlantılarının olmadığını açıklamıştır. Ocak 2017 ayı itibarıyla de Fetih el Şam Cephesi kendisini feshederek başka örgütlerle birlikte Heyet-i Tahrir-i Şam isimli bir çatı örgüt oluşturmuştur.

amlarını devam ettirince silahlı mücadele için örgütlenmeye başlamıştır. Bunun sonucundan da bugün hala Suriye'nin özgürleştirilmesi için mücadele eden örgütler oluşmuştur.

2. 2012-30.09.2015

Dönemi: Suriye'de Nusayri diktatörlüğü ve destekçisi küresel işgalci güçlere karşı mücadele eden direniş grupları, bu süreçte birçok birliktelik oluşturmuş, ama ne yazık ki bu birliktelikler çok sürmeden birbirlerinden ayrılmışlardır. Bazen bu ayrılıklar kanlı çatışmalara da neden olmuştur. Oysa birleşildiği zaman rejim ve arkasındaki güçlere karşı ilerleme kaydedilmiş, ayrıldıkları ya da ayrı kaldıkları zaman ise yenilgiye uğramışlardır. İşte Fetih Ordusu böyle bir ihtiyaçtan doğmuş ve kısa bir süre içerisinde de rejimi geriletmiştir. Bu durum, özellikle de Müslüman halkı sevindirmiş ve hem desteğini hem de duasını almıştır.

Fetih Ordusunu (Ceyş'ul Fetih) oluşturan grupların başında Ahraru's Şam, Ceyş'ül İslam, Feylak Eş-Şam, Nusra Cephesi, Cundu El-Aksa gibi örgütler gelmektedir. Bu oluşum sadece askeri değil siyasi, iktisadi, ilmi ve yönetsel boşluğu dolduracak bir yapı konumunda idi. Birlikten güç doğar sözü gereğince Müslümanlar birlik olunca düşman karşısında zafer elde etmeleri kolaylaşmakta idi. Nitekim Fetih ordusu oluştuktan kısa bir süre sonra Mart 2015'de İdlib ve bir ay sonra da Cisir Eş Şugur ilçesi özgürleştirilmişti. Cisir eş-Şuğur, stratejik olarak çok önemli bir kavşakta bulunmaktaydı. İdlib iline bağlı kilit bölge Cisir eş-Şuğur, Hama, İdlib, Halep, Haseke ve Lazkiye şehirlerine lo-

Halep'in ele geçirilmesi muhalif direnişçiler için sadece moral ve psikolojik üstünlük olmayacak, aynı zamanda Şam'ın ve dolayısıyla Suriye'nin bütünüyle özgürleştirilmesi için önemli bir eşiği aşmak anlamına gelecekti. Tersine olursa yani Halep'in rejim güçlerinin eline geçmesi ise, Suriye halkı ve direnişi için tam anlamıyla bir felaket olacaktı. Çünkü Halep'in rejimin eline geçmesi, Şam'ın da, Hama'nın da, Humus'un da, İdlib'in de kısırcası Suriye'nin de kaybedilmesi anlamına gelecekti.

jistik ulaşımın merkezidi. Lazkiye sınırına yakın olan Cisir eş-Şuğur kara ve demiryolu trafiğinin de kavşağında bulunduğu için Fetih Ordusu burayı özgürleştirince rejim güçlerinin Hama yönündeki tüm bağlantıları kesilmiş oldu. Bu ordunun oluşumu ve elde ettiği başarı, Müslümanlara güven vermiş ve aynı zamanda Müslüman halkın teveccühünü de kazanmıştı. Nusra Cephesi liderlerinden Abdullah Muhaysini Fetih Ordusu'nu kastederek "İdlib'de bir değil iki zafer kazandık. Hem İdlib'i kazandık hem de Şam'ın tamamını fethedecek Ordu'yu" ifade-

lerini kullanmıştı. Bu zaferden umutlanan Müslümanlar bu sefer Halep'i özgürleştirmek için harekete geçmişlerdi. Bu amaçla birçok muhalif grup birleşerek Halep Fetih Ordusu adında yeni bir oluşum gerçekleştirmişlerdi. Bu oluşumu gerçekleştiren gruplardan bazıları Nuredin Zengi Hareketi, Mücahitler Ordusu (Ceyş'ül Mücahidin), 101'inci Tümen, 13'üncü Tümen, Ahraru's Şam İslami Hareketi, İslam Ordusu (Ceyş'ül İslam) ve Şam Cephesi (Cebhe eş-Şamiye) gibi örgütlerdi. Bu oluşumun amacı, Suriye'de uzun bir zamandan beri rejimin yoğun saldırılarına maruz kalan Halep'te kontrolü sağlayarak rejimi ve destekçilerine iyi bir ders vermektir. Bu amaçla da bir ortak operasyon merkezi kurmuşlardır.

Halep'in ele geçirilmesi muhalif direnişçiler için sadece moral ve psikolojik üstünlük olmayacak, aynı zamanda Şam'ın ve dolayısıyla Suriye'nin bütünüyle özgürleştirilmesi için önemli bir eşiği aşmak anlamına gelecekti. Tersine olursa yani Halep'in rejim güçlerinin eline

geçmesi ise, Suriye halkı ve direnişi için tam anlamıyla bir felaket olacaktır. Çünkü Halep'in rejimin eline geçmesi, Şam'ın da, Hama'nın da, Humus'un da, İdlib'in de kısacası Suriye'nin de kaybedilmesi anlamına gelecekti. Dolayısıyla Halep'i kim elinde tutarsa psikolojik üstünlüğün yanı sıra siyasal üstünlüğü de ele geçirmiş olacaktır. Direniş örgütleri bu amaçla hareket etmekte ve Halep'i ne pahasına olursa olsun özgürleştirmeye çabalamaktaydı.

3. 30.09.2015-21.12.2016 Dönemi: İşte Esad'ın 'bitiyorum' çılgınlıkları üzerine Baas diktatörlüğünün düşmesini engellemek için Birleşmiş Milletler (BM)'in 70'nci kuruluş yıldönümü dolayısıyla ABD'de bulunan Putin ile Obama arasında 28 Eylül 2015'de yapılan görüşmeden sonra Rusya'nın, Suriye'ye fiilen girmesi kararlaştırmıştır. Bu kararın akabinde eli kanlı katil Putin de bu görüşmeden iki gün sonra modern kan kusucu savaş uçakları, S-300, S-400 füzeleri, denizaltıları ile fiilen bu savaşa dâhil olmuştur. Bir türlü diz çöktürülemeyen Suriye direnişi, katil Rusya'nın savaşa bütün gücüyle 30 Eylül 2015'de dâhil olmasıyla çok daha yı-

kıcı, ahlaksız ve barbarca bir katliama maruz kalmıştır. ABD, Rusya, Esad, İran şer ittifakının en yoğun şekilde saldırıp katliam yaptığı şehir ise, Suriye cihadının kalesi, direnişin sembolü hâline gelen Halep olmuştur. Halep direnişini kıramayan bu katil ittifak, dünyanın da kahredici sessizliğinden de güç alarak, uluslararası anlaşmalarla yasaklanmış olan kimyasal silahlara, msket bombalarına, vakum ve varil bombalarına kadar katliamın boyutunu yükseltmiştir.²

Özellikle Rus uçağının 24 Kasım 2015'de Türkiye tarafından düşürülmesi, Rusya'nın askeriyle, yeni ve henüz denenmemiş silahları ile Suriye savaşında yer almasını kendisi için uluslararası bir meşruiyet olarak değerlendirmiştir. Rusya'nın havadan, rejimin, İran'ın, Hizbullah'ın ve PYD'nin ise karadan saldırıya geçmesi muhalifleri çok zor durumda bırakmıştır. Havadan ve karadan yapılan bu saldırılar sonucunda muhalifler bazı cepheleri terk ederek geri çekilmek zorunda kalmıştır. Ancak bütün olumsuzluklara ve düşmanın üstün silah

2 Daha geniş bilgi için bkz; <http://www.gencbirikim.net/halepte-insanlik-katledilmektedir/>

ve insan gücüne rağmen direnişçi grupların Halep savunması devam etmiştir. Ne yazık ki bu savunma esnasında yüz binlerce masum sivil, günlerce aç ve susuz bırakılarak tam anlamıyla bir insanlık dışı tecrit ile karşı karşıya kalmıştır. Muhalifleri ve dolayısıyla sivilleri zorlayan şey, Rusya'nın, İran'ın ve rejimin sahip olduğu silah ve insan üstünlüğünün yanında uluslararası kurullarca yasaklanmış silahların kullanılmasıdır. Muhalifler açısından durum böyleyken Türkiye açısından da bir takım zorluklar oluşmaya başlamıştı. Bu zorlukların başında ise, Türkiye'ye yönelik PKK/PYD ve IŞİD kaynaklı terörün artması idi. Türkiye kendisine yönelik bu tehdide sınır ötesine gir(e)meden 40 Km. menzilli Obüs Fırtına topları ile karşılık verebiliyordu. Çünkü Rusya, uçağının düşürülmesi nedeniyle Suriye hava sahasını tamamen kendi kontrolüne almıştı. Dolayısıyla Türkiye'nin sınırı geçmesi halinde vurulacağı açıkça Rusya tarafından belirtilmişti.

Türkiye için, ülkeye yönelik tehditten daha düşündürücü olanı, PKK/PYD'nin ABD eliyle Kobani (Ayn el-Arap) ile Afrin'i birleştirerek Azez'i

de almak suretiyle Akdeniz'e ulaşacak bir PKK/PYD koridoru oluşturmaktı. Bu, Türkiye için Güney'i (Arap dünyası) ile irtibatının tamamen kesilmesi, ama daha da önemlisi parçalanmasının yolu açılmış olacaktı. ABD kaynaklı bu koridoru ve ayrıca ülkeye yönelik Suriye kaynaklı terörü engellemenin yolu Türkiye'nin Rusya ile uzlaşmasıydı. İşte Türkiye'nin Haziran 2016 itibarıyla Rusya'dan özür dileyerek uzlaşmasının amacı da buydu. Nitekim bu özürden sonra Rusya ile ilişkiler normalleşmiş ve Fırat Kalkanı Operasyonunun da yolu açılmıştır.

2016 yılının ortalarından itibaren Halep'te yaşayan siviller savaşan direnişçiler tam anlamıyla bir kuşatılmışlık içerisinde kalmışlardır. Haleplileri kurtarmak için Suriye'deki direnişçi gruplar 31 Temmuz Günü 'Halep Kuşatmasını Kıрма' adı verilen büyük bir operasyon başlatmış ve bu operasyona neredeyse Suriyeli muhalif grupların tamamı katılmıştır. Özgür Suriye Ordusu ve bileşenleri, Fetih Ordusu ve bileşenleri ve Şam'ın Fethi Cephesi (Nusra Cephesi) katılan muhalif gruplar idi. 31 Temmuz Pazar Günü başlayan operasyon sonucu, 6 Ağustos

Cumartesi günü Halep kuşatması kırılmış ve aynı günün gecesi ilk insanı yardım aracı Halep'e giriş yapmıştı. Halep kuşatmasının kırılmasında muhalif unsurların askeri rolü ne kadar büyükse, Halepli vatandaşların da rolü o kadar büyüktü.

Türkiye'nin Haziran ayında Rusya'dan özür dilemesi ile ikili ilişkilerin yumuşaması, Türkiye'ye Suriye içerisinde operasyon yapma imkânı vermişti. Temmuz ayında Türkiye'de gerçekleştirilmek istenen darbe girişimi ABD kaynaklı olması, Rusya ile Türkiye ilişkilerini daha da geliştirmişti. 24 Ağustos

2016'da, tam da ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden'ın Türkiye'ye geldiği gün Fırat Kalkanı Operasyonunun başlamasıyla, hem ABD'ye bir mesaj verilmiş hem de PYD'nin kantonlarını (Kobani ile Afrin) birleştirmesini engellemişti. Bu operasyon, en azından sınır kentlerine yönelik IŞİD ya da PKK/PYD kaynaklı terörü de engellemişti. Rusya'nın, Türkiye'nin Suriye içerisinde operasyonuna ses çıkarmaması, Türkiye'nin Halep'te, Rusya, İran ve rejimin saldırılarına ses çıkarmaması şeklinde bir anlaşmaya dayalı olduğu söylenmesine neden olmuştur. Kısacası Rusya ile İran, Türkiye'yi El Bab'da zorlamamış, Türkiye de Halep'te muhalifleri açıktan destekleyerek süreci zora sokmak yerine tahliyeleri kolaylaştırmaya odaklanmıştır. Kaldı ki, Astana süreci öncesinde Rusya'nın, Türkiye ile El Bab'a askeri kuvvetlerini sokması hem ABD'nin boşluğunu doldurma hem de Türkiye'yi yanın-

Zaten bu görüşmelere ya da Cenevre'de devam eden görüşmelere Suriye'de savaşan ve güçlü olan direnişçi olan gruplar katılmamış, hatta bu görüşmeleri ve sonuçlarını da kabul etmeyerek reddetmişlerdir. Gerek Moskova görüşmeleri ve gerekse Astana görüşmelerinin amacı ılımlı ve radikal grupları birbirinden ayırarak birbirine düşürmektir. Ayrıca ılımlılarla görüşmeleri devam ettirmek, radikal olarak adlandırdıkları grupları da terör örgütü olarak kabul edip onlara karşı topyekûn saldırıya geçmektir.

da tutma girişimi olarak okunabilir.³

Halep'in ele geçirilmesi için Rusya havadan, İran ve rejim ise karadan saldırılarını 15 Kasım itibarıyla yoğunlaştırmış, 27-28 Kasım'da Halep'in 2/3'ü ele geçirilmişti. 7 Aralık'ta ise eski Halep'e girilmiş ve Halep adeta bir hayalet şehre dönüşmüştü. Binlerce masum sivil katledilmiş, Halep ise yaşanmaz hale gelmişti. Beşşar Esad ise, bunu bir zafer olarak değerlendirmekte idi. Nitekim Halep'i ele geçirmenin, sadece kendilerinin değil aynı zamanda İran ve Rusya'nın da 'zaferi' olduğunu söyleyecek

kadar insanlıktan nasipsizdi. İşin ilginç yanı, kendi halkını Rusya ve İran ile birlikte katletmeyi utanmadan zafer olarak nitelendirebilmekteydi.⁴ Aslında bu halet-i ruhiye, işbirlikçi ve uşak zihniyetli bütün yöneticilerde var olan bir özellikti.

4. 21 Aralık 2016-13.09.2017 Dönemi: Aralık 2016 ayına geldiği zaman Halep'te tam anlamıyla bir insanlık trajedisi yaşanmıştır. Daracık bir alanda bir alana 300 bin civarında insan sıkışmış ve ne gidecekleri bir yerleri, ne yiyecekleri, ne de içecek suları kalmıştı. Binlerce masum sivil insan katledilmiş ve binlerce insan da yaralanmıştır. 21 Aralık 2016'da Türkiye, Rusya ve İran devlet başkanlarının Moskova'da yaptıkları ve sonucunda yayınladıkları 8 maddelik açıklamada Halep'te uygulanacak ateş-

3 <http://www.turksam.org/tr/makale-detay/1336-2016-da-halep-in-iki-kaybedeni-%EF%BF%BDinsanlik-ve-abd>

4 <http://www.mepanews.com/analiz/3401-halep-in-iran-ateslimi-ve-muhtemel-idlib-savasi.html>

kesin bütün Suriye'de yaygınlaştırılarak çözüm bulunması taahhüt edilmiştir.

Moskova Antlaşması 29 Aralık'ı 30 Aralık'a bağlayan gece saat 00.00'da ateşkesin uygulanacağı kararı 29 Aralık öğleden sonra ilan edilmiştir. Bu ateşkes belirli bir süre ya da belirli bir bölge için alınmamış, Suriye'nin tamamını kapsayacak tarzda olacağı ilan edilmiştir. Bu ateşkesin garantörlüğünü ise özellikle de Rusya ve Türkiye yüklenmiştir. Rusya, rejim ve Şii milislerden, Türkiye ise muhaliflerden sorumlu garantör ülke olması kararlaştırılmıştır. Ateşkesin denetlenmesi ve ülke geneline problemsiz yaygınlaştırılması için iki ülke arasında kırmızı hat da kurulmuştur. Yapılan açıklamalarda İran'ın da garantör ülke olduğu belirtilmiştir.⁵

Bu Antlaşma gereğince ilki 23-24 Ocak 2017, altıncısı da 14-15 Eylül 2017 yapılacak Astana görüşmeleri⁶ ile Suriye'deki halk ayak-

lanmasına -güya- çözüm bulmaya çalışılmıştır. Tamamen oyalamaya dönük olan bu görüşmelerin hiçbirinde Suriye halkının yararına bir karar alınmamış, tam tersine el birliğiyle Suriye halkının ve direnişçi grupların teslimi için adımlar atılmıştır. Her görüşme öncesi/sonrası özellikle Rusya, İran ve rejim görüşmede alınan kararları hiçe sayarak muhaliflere ve özellikle de sivillere yönelik katliam gerçekleştirmeye devam etmiştir. Zaten bu görüşmelere ya da Cenevre'de devam eden görüşmelere Suriye'de savaştan ve güçlü olan direnişçi olan gruplar katılmamış, hatta bu görüşmeleri ve sonuçlarını da kabul etmeyerek reddetmişlerdir. Gerek Moskova görüşmeleri ve gerekse Astana görüşmelerinin amacı ılımlı ve radikal grupları birbirinden ayırarak birbirine düşürmektir. Ayrıca ılımlılarla görüşmeleri devam ettirmek, radikal olarak adlandırdıkları grupları da terör örgütü olarak kabul edip onlara karşı topyekûn saldırı-

5 Daha geniş bilgi için bkz; Ali Kaçar, 'El Bab'tan Astana'ya Suriye'de Ateşkes' başlıklı makalesi, <http://www.gencbirikim.net/el-babtan-astanaya-suriyede-ateskes/>

6.1. Tur Görüşme: 23-24 Ocak 2017

2. Tur Görüşme: 16 Şubat 2017

3. Tur Görüşme: 14-15 Mart 2017

4. Tur Görüşme: 03-04 Mayıs 2017

5. Tur Görüşme: 04-05 Temmuz 2017

6. Tur Görüşme: 14-15 Eylül 2017

ya geçmekti.

SURİYE'DE DİRENİŞ GRUPLARI

Suriye'de mücadele eden direniş grupları birleştikleri zaman rejimi ve destekçilerini geriletmişler, (İdlib ve Cisir eş-Şuğur'da olduğu gibi) ayrıştıkları zaman da (Halep'te ve diğer yerlerde olduğu gibi) ağır bedellerle elde ettikleri yerleri kaybetmek zorunda bırakılmışlardır. Suriye'de mücadele eden grupların içerisinde en güçlü olan gruplardan birisi Nusra Cephesi, diğeri ise Ahraru'ş Şam'dır. Bu iki grup zaman zaman birleşmeyi birlikte hareket ettikleri zaman bile birçok zafere imza atmışlardır. Bu iki grubun birleşmesini engelleyen en önemli faktör Nusra Cephesi'nin, küresel terörist ABD ve işbirlikçileri tarafından terör listesine alınmış olmasıdır. ABD, kurulduktan kısa bir süre sonra El-Kaide'ye bağlı olduğu için Nusra Cephesi'ni de tıpkı IŞİD gibi suçlayarak terör örgütü olarak ilan etmiştir. Bu durum, Nusra Cephesi'nin büyümesine yaradığı gibi, faaliyet alanının kısıtlanmasına da neden olmuştur. Gerek Suriye'de bulunan ve gerekse dışarıdan –özellikle İslam coğrafyasının çeşitli bölgelerinden- gelen mücahidlerin Nusra'yı tercih etmeleri büyümesine, terör listesine alınmış olması ise kimi bölge ülkeleri ve örgütler tarafından kabul görmemesi ve dolayısıyla da faaliyet alanının kısıtlanmasına neden olmuştur. İşin üzücü yanı ABD'den belirli bir süre sonra Türkiye'nin de Nusra'yı terör örgütü listesine almasıdır.⁷

7 Asıl terörist devlet ABD iken, kendi menfaatine karşı çıkan her grup ve şahsı terörist olarak ilan etmektedir. Binlerce km uzaktan gelip bölgeyi terörize eden, sivil-asker ayrımı yapmadan Afganistan'dan Irak'a, Irak'tan Somali'ye kadar binlerce, yüz binlerce hatta milyonlarca sivil; bebek, çocuk, kadın ve yaşlı ayrımı yapmadan en vahşi yöntemlerle katleden ABD'dir. Aslında ABD'nin Nusra'yı terör örgütü olarak nitelendirmesi kendi teröristliğini ve bölgedeki işgalini gizlemeye yöneliktir. Peki ya Türkiye? Türkiye neden Nusra'yı terör örgütü olarak adlandırmaktadır, bunu anlamak mümkün değildir? Nusra kurulduğundan beri Suriye'de Nusayri rejimine ve destekçilerine karşı bir mücadele vermektedir. Hatasız, günahsız olduğunu söylemiyoruz. Ama bilebildiğim kadarıyla Nusra, şimdiye kadar Türkiye'ye yönelik herhangi bir faaliyette de bulunmamıştır. ABD'nin terörist dediğine Türkiye'nin de terörist deme gibi bir mecburiyeti mi vardır ki Nusra'yı terör örgütü olarak ilan etmiştir? Oysa aynı ABD, Türkiye'yi 30-40 senedir teröre on binlerce insanını katleden, insan ve ekonomik gücünü zayıflatan PKK'nın Suriye'deki kolu PYD/YPG'yi terör örgütü olarak kabul etmediği gibi bir devletçik kurabilecek kadar silah ve ekonomik yardımında bulunmuştur. Üstelik Türkiye'nin defalarca, bazen de çok sert

Nusra Cephesi, bu ithamlar nedeniyle 28 Temmuz 2016'da, el-Kaide'den ayrılarak bundan böyle 'Fetih el Şam Cephesi/ Şam Fethi Cephesi' (ŞFC) ismiyle Suriye'de mücadeleye devam edeceğini açıklamıştır. Bu açıklamayı da ilk kez yüzünü saklamadan bir video kanalıyla Nusra Cephesi lideri Ebu Muhammed Colani⁸ yapmıştır. Colani, bu açıklamasında "Şam Fethi Cephesi'nin herhangi bir dış bağlantısı olmayacak. Yeni grubun amacı, Suriye'deki mücahid grupların arasındaki mesafeleri yakınlaştırmaktır. El Kaide ile bağlantımızı kesmek uluslararası arenaya bahane vermek istemeyen Suriye halkının isteği üzerinde oldu. Esad'a karşı muhaliflere destek vereceğiz"⁹ ifadelerini kullanmıştır.

Şam Fethi Cephesi de, diğer gruplar gibi 31 Temmuz 2016 Halep kuşatmasının yarılmasında etkin bir şekilde bulunmuştur. Ancak Türkiye'nin

karşı çıkışına rağmen! Acaba ABD'nin terör örgütü dediği bir örgüte Türkiye, terör örgütü değildir dese ve hatta silah ve ekonomik olarak desteklese ABD ne yapar? Biz, ABD böyle bir durumda ne yapacaksa, Türkiye'nin de aynısını yapmasını arzu ederiz, ama buna gücünün yetmeyeceğini de biliyoruz. Ama yanı başında yeni bir Siyonist İsrail benzeri bir devletin ABD eliyle kurulmasına da eli kolu bağlı olarak durması da bağımsız olduğunu söyleyen bir devlete asla yakışmayacağı bilinmelidir. Artık Türkiye'nin, ABD'nin hiçbir zaman dost/müttefik olmadığını ve olmayacağını bilmeli ve ona göre tavır almalıdır.

8 Ebu Muhammed el Colani, (Cevlani, Golani, Colani) lakaplarıyla bilirse de gerçek isminin Usame el Abbasi el Vahidi olduğu söylenmektedir. Deyru Zor'a bağlı Şuheyli kasabasında 1981 yılında aslen İdlib'li olan orta halli bir ailede dünyaya gelmiştir. Ebu Muhammed el Colani'nin babası hükümet dairelerinde askeri iskân bölümünde şoför olarak çalışmaktaydı.

Ebu Muhammed el Colani ilk eğitimini hükümet okullarında tamamlamış sonra Suriye'de Dimeşk üniversitesine kaydını yaptırıp iki sene tıp okumuştur. Amerika'nın 2003 yılında Irak işgalinden sonra el Colani, Irak el Kaide'sine katılmak için okuduğu tıp fakültesini üçüncü sınıfta terk edip Irak'a gitmiştir. Irak'ta mevcut savaşa katılmak için giden el Colani, önce Ebu Musab ez Zerkavi'nin liderliği altında sonra da onun yerine geçen isimlerin bayrağı altında çalışmalarına başlamıştır. El Kaide lideri Dr. Eymen ez Zevahiri'ye biatlidir. 2006'dan sonra bir ara Lübnan'a gitmişse de kısa bir süre sonra tekrar Irak'a döndüğünde Amerikalılar tarafından yakalanıp ülkenin güneyinde yer alan Bucca kampına (Amerika'ya ait hapishane) götürülmüş, 2008 yılında serbest bırakılmış, Ekim 2006 yılında Ebu Bekir el-Bağdadi tarafından tesis edilen Irak İslam Devleti bünyesinde askeri çalışmalarına başlamıştır. Suriye rejiminin Beşşar Esed'e karşı halkın protestoları iyice alevlenince Ebu Muhammed el Colani 2011'in Ağustos'unda Suriye'ye geri dönmüştür. El Kaide tarafından gönderilen el Colani, Esed rejimine karşı yapılan savaşa katılma olanağı sağlayacak el Kaide'nin Suriye kolunu tesis etmiştir. 24 Ocak 2012 tarihinde el Colani, Cephel'un Nusra Lî Ehlî Şam adında bir grubun kurulduğunu açıklayan bir bildiri yayınlamıştır. Ocak 2017 kurulan Heyet-i Tahrir-i Şam'ın askeri komutanıdır.

9 <http://www.aljazeera.com.tr/haber/nusra-cepnesi-devrimi-kurtarmak-icin-el-kaide-ile-bagimizi-kopariyoruz>

Rusya ile anlaşması, 24 Ağustos 2016'de Fırat Kalkanı Operasyonunun başlaması, kimi muhaliflerin el-Bab'a kaydırıldığına dair iddialar Halep savunmasını sıkıntıya sokmuştur. Halep stratejik önemi haiz konumda olan bir kenttir. Kimin eline geçerse, hem psikolojik hem de stratejik üstünlük ona geçmiş olacaktı. Bu nedenle Rusya, İran ve rejimden oluşan şer ittifakı, Halep'in ne pahasına olursa olsun muhaliflerin eline geçmesi için bütün güçlerini seferber etmişti. Çünkü Halep'in kaybedilmesi,

Şer ittifakının galibiyeti, muhaliflerin bölünmüşlüğü yanında, bu savaşta, uluslararası hukuka göre yasak olan napalm, fosfor, misket ve kimyasal bombalar kullanmalarıyla gerçekleşmiştir. Gerçekleştirilen katliamlardan geriye kalan on binlerce sivil ise çok zor şartlar altında İdlib'e geçebilmiştir. Ve böylece muhalifler, Suriye'de halk ayaklanması başladığından bu yana en büyük yenilgiyle karşı karşıya kalmışlardır.

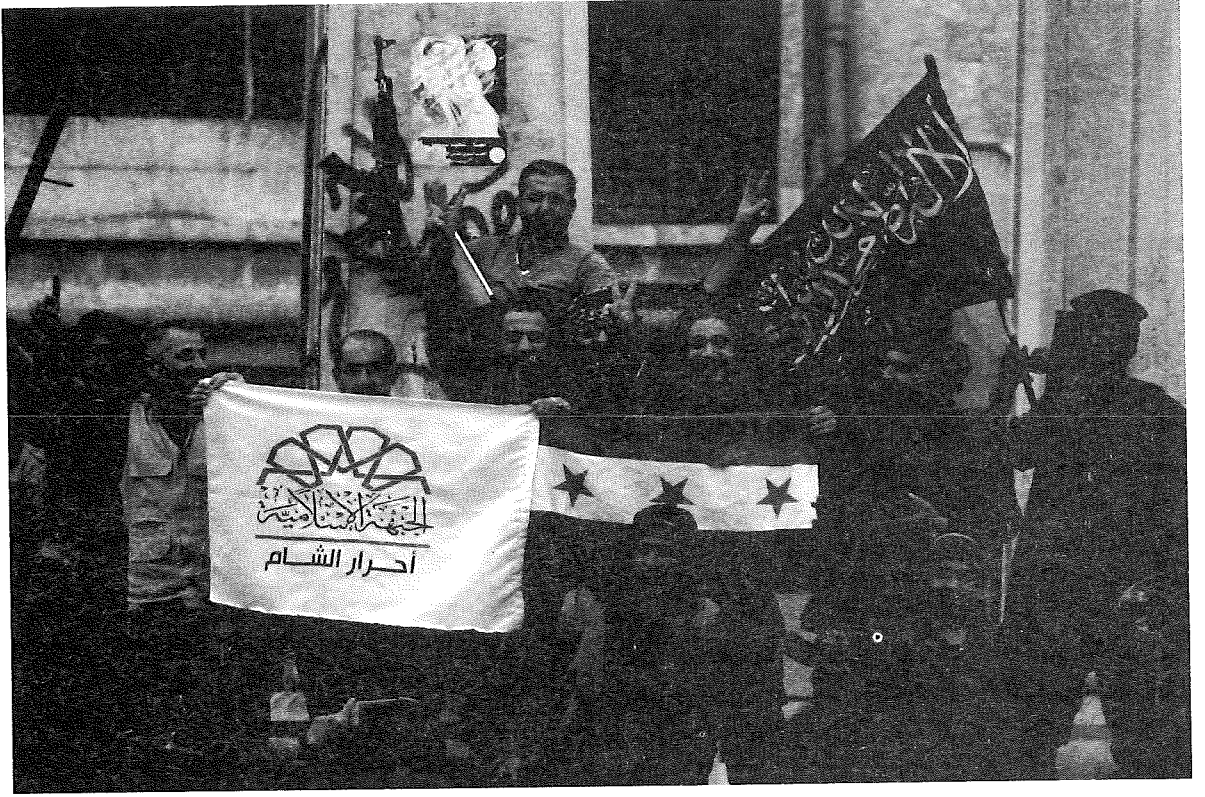
Şam'ın, dolayısıyla da Suriye'nin kaybedilmesi anlamına gelecekti. Bu nedenle, bu şer ittifakı bütün ağırlığını Halep'in ele geçirilmesine vermişti. Muhalifler zaman zaman bu şer ittifakını püskürtmüşse de, havadan ve karadan yapılan ölüm kusucu bombardımanlar muhalif direniş örgütlerini çok zor durumda bırakmıştı. Aralık ayına geldiği zaman artık Halep'in kaderi de belli olmuştu, muhalifler yenilmiş, şer ittifakı güçler ise bir hayalet şehri haline getirdikleri Halep'i işgal etmişlerdir. Şer ittifakının galibiyeti, muhaliflerin bölünmüşlüğü yanında, bu savaşta, uluslararası hukuka göre yasak olan napalm, fosfor, misket ve kimyasal bombalar kullanmalarıyla gerçekleşmiştir. Gerçekleştirilen katliamlardan geriye kalan on binlerce sivil ise çok zor şartlar altında İdlib'e geçebilmiştir. Ve böylece muhalifler, Suriye'de halk ayaklanması başladığından bu yana en büyük yenilgiyle karşı karşıya kalmışlardır.

HEYET-İ TAHRİR-İ ŞAM'IN KURULMASI

Suriye direnişi, Halep'in düşmesiyle çok zor bir dönemece girmiştir. Elbette Halep'in düş-

mesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır, ama en önemli nedeni muhalif direniş gruplarının ayrılıkları ve kendi aralarındaki çatışmalardır. Direniş örgütleri bu gerçeği geç de olsa anlamışlardır. Bu nedenle tekrar yeniden birlik olma, bütün grupların tek çatı altında birleşmesi için çalışmalar başlatılmıştır. Bu çerçevede ilk görüşme Şam Fethi Cephesi (ŞFC) ile Ahraru'ş Şam (AŞ) arasında gerçekleştirilmiştir. Amaç sahadaki silahlı bütün grupları birleştirerek kurtuluş savaşı ruhunu yeniden uyandırmaktır. Yapılan

görüşmelerde birleşme kararlaştırılmış ve bu birleşik yapının genel emiri AŞ'den, askeri sorumlusu ise ŞFC'den olması üzerinde ittifak edilmişti. Alınan bu karar, iki taraf da, kendilerine yakın olan diğer gruplara götürerek onlarla istişare etmişlerdir. Her iki taraf (ŞFC ve AŞ) da, kendilerine yakın olan gruplardan birleşmeye dair söz/ahid almışlardır. Bu sözler alındıktan sonra ŞFC ile AŞ yeniden bir araya gelerek yeni oluşumun adının Heyet-i Tahrir-i Şam (Şam'ı Özgürleştirme Heyeti-HTŞ) ve hareketin emir ve askeri sorumlusu üzerinde de anlaşarak protokol imzalamışlardır. Ancak, imzadan sonra ŞFC'ye söz veren gruplar sözlerinde durdukları halde AŞ'ye söz veren gruplar sözlerinde durmamışlardır. Bunun üzerine AŞ'nin lideri Ebu Ammar, Ahraru'ş Şam (AŞ) ile Şam Fethi Cephesi (ŞFC)'nin birleşmesini bekleyip sahayı terörize etmek isteyenlere fırsat vermemek için bütün suçlamaları göze alarak anlaşmadan çekilmiştir. ŞFC ise, bu anlaşmanın mutlak devam ettirilmesi, hatta gerekirse anlaşmaya yanaşmayan gruplara yönelik güç kullanılma-

ısı gerektiğini savunurken, AŞ liderliği ise buna yanaşmamıştır. Bu durum, iki grup arasında var olan ihtilafı daha da derinleştirmiştir. ŞFC, daha fazla beklemeden birleşmeye yanaşmayan gruplara operasyon düzenlemeye başlamıştır. AŞ komuta kademesi ise, Ahrar'ın eski emiri olan Ebu Cabir'i¹⁰ yaşanan bu çatışmaları durdurmak üzere ŞFC ile görüşmek üzere görevlendirmiştir.

Ebu Cabir, ŞFC ve ŞFC birlikte olan grupla-

10 Ebu Cabir Haşim Eş-Şeyh, 1968 yılında Halep-Meskene'de doğdu. Halep Üniversitesi Makine Mühendisliği fakültesinden mezun oldu. Savunma sanayi fabrikalarında uzman olarak çalıştı. 2005 yılında Irak'a "ABD'ye karşı savaşmak üzere savaşçıları transfer etme" suçlamasıyla tutuklanarak Seydnya Cezaevi'ne gönderildi. 25 Eylül 2011'de serbest bırakıldı. Halep'in kuzey ve batı kırsalında rejime karşı mücadele eden muhalif gruplara katıldı. İlk olarak El Fecr İslami Hareketi safılarında savaşan Ebu Cabir künyeli Haşim Eş Şeyh, kendi bölgesindeki Musab bin Umeyr tugayındaki savaşçıları yönetti.

Kurulduğu andan beri Ahraru'ş Şam şura konseyinin bir üyesiydi. Daha sonraları ise Doğu Halep kırsalı emiri oldu. Hasan Abbud'un şehid edilmesinin ardından Ahraru'ş Şam genel emiri olarak seçildi. Bir süre sonra seçimle genel emirliği Ebu Ammar'a bırakan Ebu Cabir, birtakım anlaşmazlıklar sonucu Ahraru'ş Şam içinde şahin kanat olarak adlandırılacak Ceşşü'l Ahrar oluşumunu teşkil etti. En son olarak Ebu Cabir, Suriye muhalefetinin teşkil ettiği yeni birlik olan Heyetu Tahriru'ş Şam'ın genel lideri oldu. Bkz; <http://www.stratejikbakis.com/tahrir-el-sam-samin-ozgurlugu/>

rın komuta kademesiyle yaptığı görüşmede, bu çatışmaların durdurularak bir çözüm bulunması gerektiğini söylemiştir. Onlar ise Ebu Cabir'e, 'çözüm sensin, Ahrar ve Ahrar'a vekâlet veren gruplar olmadan da biz HTŞ'yi yani 'Heyet-i Tahrir-i Şam'ı kuracağız. Sen de bize emir olacaksın ve bize emredeceksin, biz de sana itaat edeceğiz', demişlerdir. Ebu Cabir de bunun üzerine sahada yaşanan çatışmaları durdurmak amacıyla bir anlamda kendini feda ederek bu teklifi kabul etmiş ve HTŞ'nin emiri olmuştur. Bu gelişmeler Halep'in düşmesinden sonra yoğunlaşmış ve Ocak 2017'de de devam etmiştir. Nitekim Ahrar ve Ahrar'a vekâlet veren gruplarla birleşme gerçekleşmeyince Şam'ın Fethi Cephesi, Nureddin Zengi, Liva el Hak, Ensaruddin ve Ceşşü'l Sünne grupları kendi yapılarını feshederek Heyet-i Tahrir-i Şam adı altında birleştiklerini 28 Ocak 2017'de ilan etmişlerdir.

Heyet-i Tahrir-i Şam Genel komutanlığına Ahraru'ş Şam'ın eski lideri ve halen Şura üyesi Ebu Cabir Haşim eş Şeyh getirilmiş, askeri emiri ise ŞFC'nin lideri Ebu Muhammed El Colani getirilmiştir.

HEYET-İ TAHRİR-İ ŞAM İLE AHRAR'UŞ ŞAM ÇATIŞMASI

Heyet-i Tahrir-i Şam ile Ahrar'uş Şam arasında birleşmenin gerçekleşmemesi ve özellikle de Astana görüşmelerinde Heyet-i Tahrir-i Şam'ın terör örgütü olarak kabul edilmesi İdlib'deki gruplar arasındaki ihtilafları daha da derinleştirmiştir. Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın'ın "İdlib'e Türk ve Rus askeri konuşlanabilir"¹¹ açıklaması ise bu ihtilafları daha da derinleştirerek çatışmaya dönüştürmüştür. Nitekim HTŞ, İbrahim Kalın'ın bu açıklaması üzerine halka broşürler dağıtarak, Türkiye'nin İdlib'e girmemesi gerektiği, girmesi halinde devrimin biteceğini belirtmiştir. Muhalif grupların bir kısmı ise HTŞ'nin bu tavırına karşılık olarak Türkiye'nin İdlib'e girmesi durumunda Türk askerini seve seve kucaklayacaklarını, Ahrar'uş-Şam ise, Türkiye-Suriye sınırında Özgür Suriye bayrağını dikerek Türkiye'nin yanında yer alacaklarını açıklamıştır. HTŞ, bütün bu olup bitenler karşısında iki seçenek ile karşı karşıya kalmıştır: Bu seçeneklerden birisi, Türkiye'nin, İdlib'e girmesi halinde Türkiye ile savaşmak; ikincisi ise; Türkiye'nin girmesini engellemek için İdlib'te Türkiye'ye yakın olan grupları ortadan kaldırmak. HTŞ, ikinci seçeneği seçmiş ve ilk önce büyük grup Ahrar'uş-Şam'dan başlayarak ve daha sonra da diğer muhalif grupları bitirme kararı almıştır.

Ve tarihler 19 Temmuz'u gösterdiğinde çatışmalar şiddetlenmiş ve günlerce devam etmiştir. İdlib'te devam eden bu çatışmalara son verilmesi için Ebu Muhammedin Sadık, Abdul Razaq el-Mehdi, Ebu Hamza el-Masri adlı kişilerin yaptığı arabuluculuk çalışmalarının da sonuçsuz kalmıştır. Tahrir Şam: "Tek elden yönetime kadar savaşa devam" açıklamasını yapmıştır. Bu açıklamada; "Ancak İdlib'teki dağınık görüntü sona erdiğinde bu savaşa son verebiliriz. Çetin kararlar için tek bir yönetime ihtiyacımız var" ifadelerine yer verilmiştir. Çatışmalar sona erdiğinde taraflardan 92 kişinin öldüğü

açıklanmış, Londra merkezli, muhaliflere yakın Suriye İnsan Hakları İçin Gözlemevi (SOHR) ise İdlib'in kontrolünün yüzde 70'inin HTŞ'de olduğunu bildirmiştir. Heyet'ül Tahrir Şam adını alan örgüt, Al Dana, Salkin, Harem, Saraqip, İsqat, Jarjanaz beldelerini Ahrar'dan aldığını duyurdu. Çatışmalar sonrası Nureddin Zengi Tugayları grubu HTŞ'den ayrılmış, 6 grup ise Ahrar'uş Şam'dan ayrılarak HTŞ'ye katılmıştır.

İDLİB MUHALİFLERİN SİĞİNDİĞİ TEK LİMAN

Muhalefetin tek umudu İdlib'dir. İdlib'in düşmemesi gerekiyor. Ancak bölünmüş bir muhalefetin İdlib'i rejime ve destekçilerine karşı bölük pörçük savunmaları da mümkün değildir. Tahrir-i Şam'ın İdlib'de etkin olması doğulu ve batılı emperyal ve bölgesel uydu/işbirlikçi ülke yönetimlerin İdlib'e operasyonu için bir meşruiyet sağlamaktadır. Bunu engellemek için HTŞ yöneticilerinden sızan bilgilere göre HTŞ'nin özellikle bu görev için Suriye'nin kuzeyinde yeni bir proje yürüttüğünü ortaya koyuyor. İdlib'deki bu gelişmeleri Suriyeli aktivist Ebu Sümeyye Halidi şöyle değerlendirmektedir;

A) HTŞ sivil yönetimi belirli yerlerde yerel yapılar tarafından seçilen tanınmış kişilere bırakacak. Kısacası şehirlerin işleri ve yönetimi gruplardan bağımsız yerel yapılarca görülecek.

B) Adaleti, mahkemeleri, polisi vesaire yönetim görevi ortak adalet yönetimine verilecek ve herhangi bir gruba bırakılmayacak.

C) Bütün gruplar birleştirici bir isim tarafından yönetilecek tek bir askeri yapıda birleşmek üzere dağılacak. Bazıları ÖSO'nun ilk lideri Riyad el Esed'den bahsediyor ki benim fikrime göre de mükemmel bir aday. HTŞ'nin lideri ve Ahrar'ın eski lideri Ebu Cabir eş Şeyh'in de katıldığı son toplantılar bu projenin yolda olduğuna dair ipucu verdi ve HTŞ'nin medya kuruluşu İba Ajansı İdlib'de yerel sivil yönetim toplantılarını aktarıyor, bu da HTŞ'nin bu yönde bastırıldığı kanaatini pekiştiriyor.¹² (Devam edecek)

11 <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1539849-cumhurbaşkanligi-sozcusu-ibrahim-kalin-idlib-e-turk-ve-rus-askeri-konuslanabilir>

12 <http://www.haksozhaber.net/idlibin-dusmemesi-ve-devrimin-bitmemesi-icin-ne-yapmalı-96611h.htm>

Umre Notları - III

Selahattin ACAR

Mana Olarak Umre

Kâbe

Kâbe nasıl tekrar Allah'ın evi olarak Müslümanların toplandıkları ve ibadet ettikleri merkez olmuştu? Tarihi olarak olaylar nasıl gelişmişti?

Hz. İbrahim'in "Sara" diye bir hanımı vardı. Sara'nın çocuğu olmuyordu. Çocuk sahibi olmak, özellikle erkek çocuk sahibi olmak, o dönemde aile hayatının önemli unsurlarından biriydi ve hâlâ da aile bağlarının kuvvetli olmasını sağlayan etkili bir unsurdur. Sara Dünya'ya çocuk getirmediğini ve ona çocuk veremediğini, Hacer ismindeki cariyeyi, Hz. İbrahim'e eş olarak vermeyi ve Hz. İbrahim'in ondan çocuk sahibi olmasını düşündü. Cariye Hz. İbrahim'den hamile kaldı, bir erkek çocuğu Dünya'ya getirdi, çocuğun ismini İsmail koydular. Tabii olarak, bundan sonra Hacer'in gidişatı Sara'dan farklı olmaya başladı. Artık ilişkiler on sene önceki gibi değildi. Daha önce evde hizmetçiyken, şimdi evin erkeğinin hanımı, hem de erkek çocuk sahibi hanımı oldu. Bütün bunlardan dolayı Sara, artık Hacer'in eski Hacer olmadığını hissetti ve onun için artık Hacer'e tahammül edebilmek zorlaştı. Bu psikolojik bir zorluktur. Çok

İsmail Mekke'de büyüyordu.

**İbrahim (A.S.) ve İsmail'e,
Allah'a kulluk ve ibadet**

evi yapmaları için görev

veriliyor. Burada dikkati çe-

ken nokta şudur: Bu ev, en

sade malzeme ve en kısıtlı

imkânlar ile yapılıyor. Yani

yontulmamış taşlar, üst üste

diziliyor, dört duvar, bir

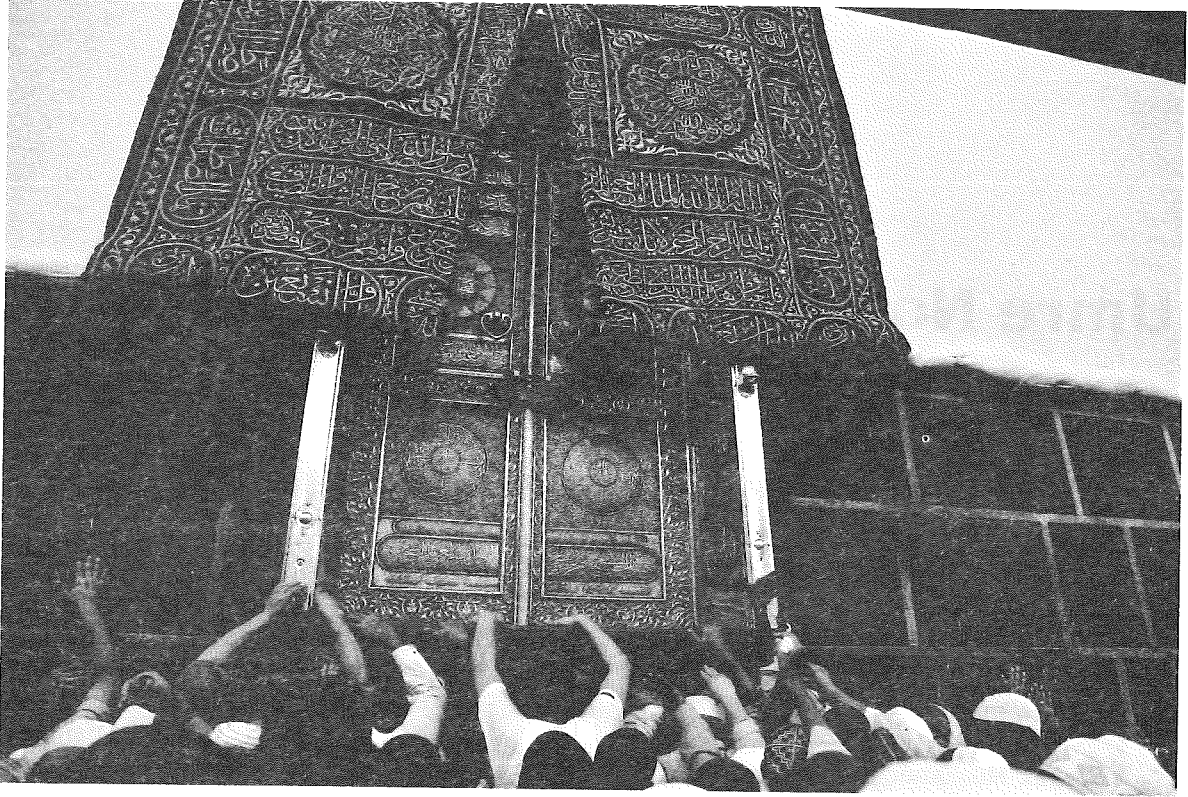
insan boyu yükseltiyor ve

Allah'a ibadet yeri oluyor.

az sayıda kadın, bu ruhi probleminden arınabilmiş ve onun getirdiği olaylara karşı direnebilmiştir. İbrahim, Hacer ve İsmail'in kalmasının aile huzurunu kaçırdığını hissedince bir çare aramaya başladı. Kur'an-ı Kerim'in rivayetinden anlaşıldığına göre, İbrahim (A.S.), Hacer ve İsmail'i Filistin topraklarından uzaklaştırmak için Allah'tan emir aldı.

Kur'an ayetlerinden istifade edilerek anlaşıldığı kadarıyla, İbrahim (A.S.), Hacer ve İsmail'i Mekke topraklarına getirdi. Orada bazı Araplar yaşıyordu, fakat mamur

bir şehir ve muteber bir yerleşim yoktu. Belki de küçük bir topluluk halinde yaşıyorlardı. Zira orada yaşama imkânları çok kısıtlıydı. Şimdi bile Mekke şehri, Hicaz şehirleri arasında susuz ve çorak bir şehirdir. Gerçi son birkaç sene, durumu biraz düzelmiştir. Fakat Medine ile karşılaştığımız zaman susuz ve çoraktır. Elbette Mescidü'l-Haram'a yakın, altıyüz-yediyüz metrelik yerler fiili müdahale ile ağaçlandırılmış ve yeşillendirilmiştir. Fakat bir bütün olarak Mekke'yi göz önüne alırsak az ağaçlı, hatta ağaçsız bir şehir sayılabilir. Fakat bunun aksine, Taif ve Medine'de ağaçlar, bağlar, hatta biraz da ziraat vardır. Dolayısıyla, Mekke'de ev ya-

pabilme, tarım, netice olarak yaşama imkânları oldukça sınırlı idi.

İbrahim (A.S.), Hacer ve İsmail'i oraya getirdi. Kur'an, bu konuda daha fazla izahatta bulunmuyor. İbrahim (A.S.) ve İsmail'e, Allah tarafından, Allah'a kulluk ve ibadet edenlerin ev ünvanı ile orada bir ev yapmaları görevi verildi.

İsmail Mekke'de büyüyordu. İbrahim (A.S.) ve İsmail'e, Allah'a kulluk ve ibadet evi yapmaları için görev veriliyor. Burada dikkati çeken nokta şudur: Bu ev, en sade malzeme ve en kısıtlı imkânlar ile yapılıyor. Yani yontulmamış taşlar, üst üste diziliyor, dört duvar, bir insan boyu yükseltiyor ve Allah'a ibadet yeri oluyor. Dikkat çekici nokta şudur. Kur'an diyor ki:

"İbrahim ve İsmail, Kâbe'nin temellerini yükseltiyordu, 'Rabbimiz yaptığımızı kabul buyur, şüphesiz hem iştir, hem bilirsin' dediler. 'Rabbimiz ikimizi sana teslim olanlardan kıl, soyumuzdan da sana teslim olanlardan bir ümmet yetiştir. Bize ibadet yollarımızı göster, tövbemizi kabul buyur, çünkü tövbeleri daima kabul eden, merhametli olan ancak şensin.'" (Bakara; 127-128)¹

Ferdin işine ve İslam ümmetine hidayet ve

rebilecek şey, Allah'a doğru ibadet etmek ve Allah'ı doğru bilmektir. İbrahim (A.S.) azametli, bir olan Allah'a ibadet edenlerin önde gelen liderlerinden biri unvanıyla, Allah'a tapmanın azametiyle, aziz oğlu İsmail ile (A.S.) birlikte, o uzak kalmış köşede, Allah'a ibadet ve Allah'a ibadet etmenin kanunu için, sade bir ev yaptılar. Bir tek Allah'a ibadet etmenin merasim, menasik ve ibadetlerini tevhid adına yaptılar ve Allah adına neticelendirdiler. Bu yolu takip edenlerin, büyük hatıranın asıl mihverini, yani tevhidi canlı tutmaları gerekiyor.²

Bir hadis-i şerifte: "Fazla sevâp umarak içinde namaz ve ibadet için şu üç mescid dışında hiç bir mescid için yolculuk yapmak uygun olmaz; Mescid-i Harâm, Mescid-i Nebî, Mescid-i Aksâ" buyurulmuştur.³

Kâbe'nin birçok ismi olması, dikkati çekiyor. Ona Kâbe, Beyt'ullah, Mescidü'l-Haram v.s. denir. Benim bugünkü mevzumu ilgilendiren Mescidü'l-Haram'ın bir ehemmiyeti var⁴.

Hz. Âdem yeryüzüne Allahu Teâla tarafından indirildikten sonra Beytullah'ı nasıl inşaa etmiş-

2 Kur'an'da Hacc, Beheşti, Bir Yayıncılık, sf. 37

3 İslam Müesseselerine Giriş, Muhammed Hamidullah, Sf. 31

4 İslam Müesseselerine Giriş, Muhammed Hamidullah, Sf. 45

ti? Nasıl tavaf etmişti?

'Hadis-i şeriflerde geçmektedir ki, Allah Hz. Adem'i Cennet'ten çıkardıktan sonra, Hz. Adem, uzun bir müddet işlediği günah için ağladı ve Allah'a tövbe etti. Allah onun tövbesini kabul ettikten bir müddet sonra, Hz. Adem, kendi manevi vazifesini düşünmeye başladı. Ve Allah'a şöyle yalvardı: "Ey Allah'ım, ben cennette iken, meleklerin, ibadet olarak senin tahtının etrafında döndüklerini gördüm ve burada ben bundan mahrumum. Bu hadiste bir husus vardır ki, -bilmiyorum benim istidlâlim doğru mu- Hz. Adem de aynı şeyi yapıyordu. Hz. Adem'in de ibadeti aynı şekildedeydi. Yani Allah'ın Arş'ı etrafında dönmek. Bir başka hadiste, arş yerine, arş altında olan bir camiden bahsedilmektedir. Ve ben bu ikinci yönünü tercih ediyorum. Çünkü Allah sonsuzdur. Melekler veya Hz. Adem, Allah'ın etrafında dönemezlerdi. Bu mümkün değil, bunun içindir ki, Allah, Arş'ın altında bir ev, bir cami yapılmasını emretmişti ki onun etrafında dönsünler. Ve melekler Hz. Adem'in yardımına gelirler, böylece Hz. Adem Mekke'de Kâbe'yi inşa eder⁵.

Bir hadiste, zannediyorum ki Buhâri'de denilmektedir ki, yeryüzünde inşa edilen Kabe, Arş'ın altındaki caminin tam altına tesadüf etmektedir. Ve Hz. Peygamber ilâve ediyor: Kâbe, Arş altındaki caminin o derece hizasındadır ki, bu camiden atılacak bir taş, Kâbe'nin damına düşer. Başka bir tabirle; Kâbe, Allah'ın Arş'ına açılan bir penceredir. Hadislerde okuyoruz ki, Hz. Adem, cennetten çıkarılınca, beraberinde iki şey getirmişti: Bir cennet taşı ve bir asâ. Fazla malumat olmamasına rağmen, deniliyor ki bu asâ daha sonra Hz. Musa tarafından bulundu. Fakat taşta gelince, bu bir cennet taşıydı. Ve cennetin bir hatırası olarak Hz. Adem, bu taşı Kâbe'ye yerleştiriyor. Hâdisi şerifte Hz. Peygamber diyor ki, başlangıçta bu taş, bembeyazdı ve daha sonra siyahlaşıp, bugünkü duruma gelmiştir. Ve hadisi şerif diyor ki; hacca gelen günahkârların dokunmasındandır ki, bu taş tedricen siyahlaştı. Normal olarak tarihçiler, bu meseleyi size anlattığım şekilde nakletmektedirler. Bunlardan bir istisna vardır. Bu da İbn 'Adi Rebbih'in el-'ikdü'l-feridi'inde geçmektedir. İbn 'Adi Rebbih bu hadiseyi, olduğu gibi anlattıktan sonra, diğer hadis kitaplarında rastlanmayan bir hususu ilâve ediyor, o da şu: "Sa-

dece günahkârların dokunmasıyla değil, aynı zamanda kurban edilen hayvanların kanlarının bu taşta sürülmesinden ötürü taş, siyah olmuştur" Ve yüz binlerce sene, beyaz bir taşta kan sürüldüğünü düşünecek olursak, bu taş, kandan ötürü siyah olabilir. Ve İbn 'Adi Rebbih bu görüşünü teyid etmek için diyor ki: "Abdullah b. Zübeyr zamanında, tekrar inşa edilmek üzere Kâbe yıkıldığında, Hacerü'l-Esved'in sadece dışta kalan kısmının siyah olduğu iç tarafta olan kısmının beyaz olduğu görüldü". Bu Hacerü'l-Esved taşının bir metre kadar uzunluğunda olduğunu yine İbn 'Adi Rebbih söylüyor. Ben bunun aslını bilmiyorum, görmedim, çünkü taşın beyaz kısmı, binanın iç tarafında kalmıştır. Fakat ben, sadece İbn 'Adi Rebbih'in bundan bahsettiğini söylemek istiyorum. Bugün için Hacerü'l-Esved, tavâfın başlangıç noktasıdır. Binanın taş rengi ile, Hacerü'l-Esved'in rengi birbirinden ayrı olduğu için, bu hemen fark edilir ve eller Hacerü'l-Esved'in üzerine yapıştırılarak, tavâfa başlanır. Hz. Adem'in, Kabe etrafında nasıl tavaf yaptığına dair, elimizde fazla malumat olmadığı için bilmiyoruz. Hz. Peygamber'in ve daha sonra bizlerin tavaf ettiğimiz şekilde Hz. Adem'in de tavaf etmiş olduğu mümkündür.

Kâbe'yi tavafdaki sembolizmden bahsetmeden önce, size Kâbe'nin tarihini anlatacağım. Bu mevzuya dair malumatı el-Ezrâki'nin Mekke Tarihi'nde bulabilirsiniz. Ezrâki birçok rivayeti nakletmektedir. Yani Hz. Adem'den sonra neler olduğunu kesinlikle bilmiyoruz. Bazıları şöyle, bazıları böyle diyor.

Rivayetlerden birine göre; Hz. Adem'in vefatından sonra Allah, Kabe'yi göğe çekti ve daha sonra Hz. İbrahim, bunun yerine yeni bir Kabe inşa etti.

Diğer rivayetlerden birine göre; Hz. Adem'in vefatından sonra Allah Kabe'yi göğe çekmedi, fakat Kabe, Hz. Nuh zamanındaki tufan esnasında göğe çekildi.

Bir üçüncü rivayet diyor ki, hayır Kâbe hiçbir zaman göğe çekilmedi. Bilâkis Tufan zamanında Kâbe yıkıldı, harap oldu.

Bir dördüncü rivâyete göre, Hz. Adem, Kâbe'yi elmas, inci v.s. gibi çok değerli olan taşlardan bina etmişti, fakat Hz. Adem'in ölümünden sonra, Kâbe göğe çekildi ve çocukları bunun yerine adi taş ve topraktan, Kâbe'yi yeniden inşa ettiler. O halde geçmişe ait ve kesinlikle bilemeyeceğimiz şeyleri bir kenara

5 İslam Müesseselerine Giriş, Muhammed Hamidullah, Sf. 31,32

koyalım. Her halükârda, Hz. Nuh zamanındaki tufandan sonra. Hz. İbrahim'e kadar, Kâbe'nin hiçbir izine rastlanmamaktadır.

Bir gün Allahu Teâlâ, Hz. İbrahim'e Kâbe'yi yeniden inşa etmesini vahiyle bildirdi. Ve Hz. İbrahim; "Ya Rabbi, ben Hz. Adem zamanında Kâbe'nin nerede olduğunu bilmiyorum", Allah ona, "Önünde hareket halinde olan şu buluta bak ve onu takip et. O nerede durursa, gölgesinin düştüğü yerde, Kâbe'yi yeniden inşâ et" dedi. Hz. İbrahim o bulutun gölgesini takip ederek Mekke'ye kadar gitti. Mekke'ye varınca bulut durdu ve hareket etmedi. Hz. İbrahim bu bulutun gölgesinin düştüğü yerlerin ölçüsünü işaretledi ve temelleri kazmaya başlayarak, Kâbe'yi inşa etti. Ve ondan sonra o bulut da kayboldu. Başka rivayetlere göre, Hz. İbrahim'e yardım etmek için melekler de gelmiştir.

Her halükârda, Kur'an-ı Kerim tasrih ediyor ki, Hz. İbrahim, oğlu İsmail ile ve Allah'ın yardımıyla bu "Beytullah"ı inşa etti. Duvar, biraz yükseldikten sonra, Hacerü'l-Esved'in yerleştirilme meselesi ortaya çıktı. Hz. İbrahim, oğlu İsmail'e dedi ki; "Git, buraya uygun düşecek bir taş getir". Hz. İsmail gidip bir taş getirdi. Fakat Hz. İbrahim'in hoşuna gitmedi. Hz. İsmail tekrar gidip başka bir taş getirdi; bu da Hz. İbrahim'in hoşuna gitmedi. Ve bu, birkaç defa tekrar etti.

Nihayet, Hacerü'l-Esved'in aslı, Hz. Nuh tufanına rağmen Mekke dağlarından birinde kalmıştır ki adını hatırlamıyorum, Hz. İbrahim'e seslenir: "Ey İbrahim ben buradayım, gel beni götür ve Kâbe'ye yerleştir". Hz. İbrahim, onu alır ve istenen yere yerleştirir. Ondandır oğlu İsmail bir taş daha getirir, fakat Hz. İbrahim, "hayır, lüzumu yok artık, ben gereken taşı buldum" der.

Bina biraz yükseldikten sonra, öyle bir an geldi ki, Hz. İbrahim, binayı artık yükseltmez oldu. Bunun için, yani duvarların üst kısmını tamamlamak için, gerekli bir vasıta bulmak lâzımdı, çünkü insan boyu yetmiyordu. Hz. İbrahim, büyük bir taş bulup, onu Kâbe duvarı-

Bir kralın, kendi vatandaşlarından birine çok güvenmesi halinde, Kral'ın bu vatandaşa vereceği en şerefli vazife, kendi evinin muhafazasıdır. Filhakika bir evi muhafaza etmek demek, içinde yaşayanları ve bunların mallarını muhafaza etmek demektir.

nın önüne koyuyor ve üstüne çıkıp, inşaatına devam ediyor. Bu da, bugün dahi "Makâm-ı İbrahim" dediğimiz yerdir. Bu taş, Kâbe duvarları etrafında nakledilmek suretiyle, Hz. İbrahim taşın üzerine çıktı ve Kâbe'nin diğer duvarlarını tamamladı.

İslâm'ın ilk devirlerindeki tarihlerde görüyoruz ki, bu taş Kâbe duvarına yapışık bir vaziyette idi. Hz. Ömer zamanında bu taş, Kâbe duvarından uzaklaştırıldı. Niçin? Çünkü tavaf-tan sonra iki rek'at "tavaf

nafile namazı" kılınır. Ve bu iki rekât namazın, Makâm-ı İbrahim'in önünde nafile namaz kılınanlar, Kâbe etrafında tavaf eden hacılara imkân bırakmıyordu. Bunun için Hz. Ömer, bu nafile namazının Methaf'tan uzak kılınması gayesiyle, Makâm'ı İbrahim taşını biraz uzaklaştırmış ve Methaf'ın dışında Mekke mescidinin içine yerleştirmiştir. Böylece, tavaf edenlere açık yer bırakılmıştır. Ve bu Hz. Ömer'in görüşü idi.

İbn Cubeyr meşhur seyahatnamesinde belirtiyor ki kendi zamanında, bir gün Makâm-ı İbrahim, seller tarafından götürüldü. Daha sonra bu taş bulundu ve kaybolmaması için Kâbe'nin içine yerleştirildi. Bu taşın ne zaman Kâbe'den çıkarıldığını ve yerine konduğunu bilmiyorum.

Beş altı sene evvel, bu taşı kapatan bina yıkıldı. Ve şimdi bu taş büyük bir camın altına yerleştirilmiştir ve bu görülebilir. Mekke'ye ilk gittiğimde bunu görememiştim, fakat geçtiğimiz Ramazan ayında gittiğimde, bu taşı dediğim vaziyette gördüm. Bu taş (Makâm-ı İbrahim), mermerdendir. Ve bu taşın üzerinde bir çukur vardır. Bu çukurun, Hz. İbrahim'in ayak izi olduğu söyleniyor. Ben bunu kesin olarak söyleyemem Fakat tırnak izlerinin olmadığını gördüm. Sadece bir çukur var. Bunun ehemmiyeti yoktur⁶.

Kâbe neyi sembolize etmektedir? Müslümanların Beytullah'a gelip "Hacerü'l-Esved'e ellerini koymaları veya selamlamaları ne anlamaktadır?

⁶ İslam Müesseselerine Giriş, Muhammed Hamidullah, Sf. 31,37

Bir başşehirde, kralın sarayının olması icâbeder ki, "Beytullahî'l-Haram" Allah-u Teâlâ'nın evidir.

Şimdi de bir devleti ele alalım, bir devlette vatandaşlar vardır. Bu vatandaşlar ne yaparlar? Bu tür insan cemiyetlerinde görüyoruz ki, vatandaşlar, kendi evlerinden, Kral'ın sarayının önüne gelip, ona sadâkat yemininde bulunurlar. Çok hayret vericidir ki, aynı bu husus, Kâbe için de mevcuttur. Bir Hadis-i Şerif'te —ve bunu en az üç sahabe rivayet etmektedirler— Hz. Peygamber diyor ki; ""Hacerü'l-Esved, Allah'ın yeryüzündeki sağ elidir". Yani Kâbe'deki Hacerü'l-Esved, Allah'ın yeryüzündeki sağ elini temsil ediyor. Şu halde, Mekke'ye giden hacılar, ellerini Allah'ın sağ eli üzerine koyarak sadakat yemininde bulunurlar. Hacıların, Hacerü'l-Esved'e ellerini koyma hareketinin iki adı vardır: "İstilâm" ve "Bey'a". "İstilâm"ın kelime manası, "elde etmek" demektir. O halde "antlaşmanın elde edilmesi", Allah, bizim sadâkat anlaşmamızı elde ediyor demektir. "Bey'a", bildiğiniz gibi "Kontra" demektir. O halde bu, bizim Allah-u Teâlâ'ya itaat edeceğimize dair bir kontra, bir söz vermemizdir.

Bir kralın, kendi vatandaşlarından birine çok güvenmesi halinde, Kral'ın bu vatan-daşa vereceği en şerefli vazife, kendi evinin muhafazasıdır. Filhakika bir evi muhafaza etmek demek, içinde yaşayanları ve bunların mallarını muhafaza etmek demektir.

Sembolik olarak, Allah ve onun sahip olduğu şeyler Kâbe'dedir. Ve biz, onları korumakla mükellefiz. Bildiğimiz gibi tavaf yedi defa, yani yedi turdur. Bu, devamlılık ve sonsuzluğu temsil eder. Bu niçin? Farz edelim ki benim gözlerim kapalıdır. Bu halde gece ve gündüzü ayırdedemem. Zaman sonsuz olur. Zamanın başlangıcı, sonu olmaz ve zaman sonsuz gibi olur. Buna rağmen, eski devirlerde, insan zamanı ölçmek isteğinde haftanın yedi gününü seçmiştir. Bir haftada yedi gün vardır. Sekizinci gün hiç bir zaman gelmez ve yedi gün, devamlı olarak birbirini tekrar eder. Şu halde yedi sayısı, sonsuzluğu temsil eder.

Biz Allah'ın Evini (Kâbe'yi) bekçi olarak muhafaza etmek istediğimizde, bunu devamlı olarak yapmamız lâzımdır, yani ebedi olarak. Fakat insanın bunu yapması imkânsız olduğu için, o yedi rakamını sembolik olarak almış ve böylece yedi tur tavafı, bunu ebedi olarak yaptığını

ifade etmek istemiştir⁷.

Tavaf

"Sonra manevî kirlerini gidersinler, adadıklarını yerine getirsinler ve Beyt'i Atîk'i (Kâbe'yi) tavaf etsinler." (Hac, 22/29)

Tavafta Müslümanların Kâbe'yi, kalplerinin olduğu sol taraflarına alarak tavaf etmeleri, Dünyanın soldan sağa doğru dönmesi ile paralellik arz etmektedir.

"Tavaf" sözlükte bir şeyin etrafında dönmek, dolanmak demektir. Evrende maddenin en küçük parçası olan atomdan, en büyük galaksilere varıncaya kadar her şey tavaf hâlinindedir. Atomda elektronlar bir kalp görevindeki çekirdek etrafında dönerken, galaksiler de milyarlarca yıldız sistemleriyle galaksinin merkezi etrafında akıl almaz bir hızla dönmektedirler. Sanki hepsi kendilerini var eden yaratıcıya ibadet etmektedirler. Kur'an'da ifade edildiği gibi, her biri bir yörüngede seyretmektedir. (Yâsîn, 36/40) Kâbe'nin etrafında tavaf eden on binlerce Müslüman'ın oluşturduğu tablo, bir galaksinin, milyarlarca yıldızıyla dönüşünü andıran bir manzara gibidir. Bu bakımdan tavaftaki manevî hazzı tam anlamıyla elde edebilmek için kendini yörüngeye bırakmak gerekmektedir. Zaten Kâbe'nin çekim alanında yörüngeye girebilen kişi, bu manevî akışa kendini bırakır ve müminler denizinden bir damla olabilmenin zevkine varır.

Kâbe etrafında dönerek gerçekleştirilen tavaf, kâinatın ve yaratılışın özeti, teslimiyetin ve ilahî takdire boyun eğişin sembolü sayılır. Erkeklerin tavafın ilk üç şavtında daha heybetli yürümelerine "remel", tavafta ihramlıyken sağ omuzlarını açık bulundurmalarına ise, "ıztıba" adı verilir. Bu iki davranışın da tarihî anlamı, hasımlara karşı güç ve gövde gösterisidir. Mekke Müslümanlar Medine'ye hicret edince, oranın havası kendilerini olumsuz etkilemiş ve biraz zayıf düşmüşlerdi. Aradan yedi yıl geçtikten sonra üç günlüğüne geldikleri umre ziyaretinde Mekkeliler tarafından bu durumları dile getirilince, Hz. Peygamber, ashâbına, müşriklere karşı güçlü görünmelerini, onların oturduğu tarafa dolandıklarında daha çalım ve güçlü yürümelerini emretmiş ve onlar da bunu yapmıştı. Şüphesiz o gün için onların bu hareketi, güçlü olduklarını ifade etmeye yetmekteydi.

7 İslam Müesseselerine Giriş, Muhammed Hamidullah, Sf. 40,41

Ya bugün hacılar kendilerinin, Müslümanların güçlü olduğunu nasıl gösterebilecekler? Maddî güç, manevî güç, moral güç... Neleri, nerede, nasıl kaybettik ve nasıl kazanacağız? Hiç şüphesiz hac yaparken bunu da düşünmelidir. İbn Abbâs'a göre, başlangıçta tavaf esnasında sırf Kureyşlilere karşı gösteri amacıyla yapılan remel (heybetli yürüyüş) Hz. Peygamber'in Veda Haccı'nda, tavafın ilk üç şavtında yapmasıyla sünnet olmuştur. Yine Hz. Ömer, Hacer-i Esved'le ilgili sözünün devamında: "Biz neden hâlâ bu remele devam ediyoruz ki? Çünkü vaktiyle biz, bu remel ile (bizim zayıf düştüğümüzü söyleyen) müşriklere karşı (güçlü) görünmek istedik. Hâlbuki Yüce Allah onları helâk etmiştir." dedikten sonra, "Ama biz, Hz. Peygamber'in yapmış olduğu bir şeyi terk etmek istemeyiz." (Buhârî, "Hac", 57) demiştir. Müşriklerin helâkiyle bu gerekçenin kaybolduğunu düşünmesine rağmen o, Peygamber Efendimizin yapmış olduğu bir uygulamayı terk etmeyip ve aynen uygulamıştır. Belki de düşmanları karşısında her dönemde nasıl güçlü olmaları gerektiğini Müslümanların hiçbir zaman unutmamaları için...

Kâbe sola alınarak tavafa başlanır. Bunun da simgesel bir anlamı vardır. Nazargâh-ı ilahî olan insanın kalbi, 'Beytullah yani Allah'ın eviyle karşı karşıya gelir tavafta. "Allah sizin görünüşünüze ve malınıza mülkünüze bakmaz; yalnızca kalplerinize ve amellerinize bakar!" (Müslim, "Birr ve Sıla" 34) buyurmuştur Resûl-i Ekrem. Bu yönüyle Kâbe ile insan kalbi arasında dikkat çekici bir ilgi vardır. Bu sebeple tavafta kişinin kalbi Kâbe tarafında yer alır. Bunda aynı zamanda tavafın ne kadar kalpten ve gönülden yapılması gerektiğine de bir işaret vardır. Kâbe'nin etrafında mümin olmanın zevki yaşanır. Allah'a yakın olmanın tattırdığı bu zevki bir başka yerde bu kadar canlı ve bu kadar coşkulu bir şekilde yaşamak çok zordur. Bu kutsal mekânda yaşanan yakınlaşma duygusu, Müslümana kendi evinde olduğu hissini verir. Burada Müslüman kendini sılaya kavuşmuş gibi hisseder. Çünkü Kâbe'nin yüzü kendisine öylesine tanıdık, kokusu öylesine bildik, sıcaklığı öylesine kuşatıcı gelir ki, başka hiçbir sevgi bu denli çekici olamaz.

Tıpkı namaz kılariken olduğu gibi, Kâbe'nin etrafında tavaf ederken de insanlar arasında hiçbir ayırım yoktur. Burada müminler eşitlenir. Burada tevhidin simgesi olan birlik vardır. Burada müminler denizinde kaybolmak ve toplu-

lukta erimek gerekir.. Birisinin etrafında dönme, âdeta onun etrafında pervane kesilmek, sembolik olarak yürekte bağlılığını ve onun için her şeyini feda edebileceğini gösteren bir harekettir. Bu bakımdan Kâbe'yi tavaf, yalnızca Rabbimize yönelmenin ve yalnızca O'nun huzurunda eğilmenin ve O'ndan başkasına ibadet etmemenin fiilî bir göstergesidir. Müslüman, tavaf esnasında Allah'ın huzurunda olduğunun bilinciyle, O'na yaraşan bir tazim ve hürmet, korku ile ümit arası bir muhabbet içerisinde olmalıdır. Tavaf ederken, Hz. İbrahim oğlu İsmail ile Allah'ın evini nasıl döne döne inşa ettiyse, Müslüman da burada aynı şekilde döne döne iman evini, gönül evini yani kalbini yeniden inşa etmelidir. Kâbe Allah'ın evi, kalpler ise, O'nun nazargâhıdır. Müslüman orada sürekli Kâbe'ye bakar, onu seyreder, Yaraticısının yüceliğini temaşa eder. Allah da daima kulun kalbini gözetir, onu dikkate alır. Bu, dünyada da böyledir, âhirette de. Kâbe'ye kalplerini kuvvetlendirmek için gidenler, bunun ilk ve temel şartının mümin kardeşinin kalbini kırmamaktan, bu dokunulmazlığı çiğnememekten geçtiğini iyi bilmelidirler⁸.

Müslümanların Kâbe'nin etrafında dönmele-ri, tıpkı gezegenlerin Güneşin etrafında dönmele-ri gibi büyük bir ahenk içerisinde gerçekleşmektedir.

Kâbe'ye dokunmazsın, orada durmazsın da. Herkes birlikte Kâbe'nin çevresinde döner. Bu tekbir dönüştür, bir insan grubunun dönüşüdür. Hiç bir ayrı kişilik, yani erkek veya kadın, siyah veya beyaz hiç bir ayırım yoktur! Bir kişinin bütün bir "insan topluluğuna" dönüşmesidir. Bütün "ben"ler, Allah'a yaklaşma amacıyla "üm-met" oluşturacak şekilde birleşir ve "biz" olur.

Tavaf süresince Kâbe'ye giremez ve çevresinde her hangi bir yerde duramazsın. Kalabalığa katılmalı ve kalabalıkta kaybolmalısın. Tavaf eden insan çağlayanının içine dalmalısın. Hacı olmanın yolu buradan geçer. Bu eve gelmek isteyen herkese, toplu bir çağrıdır bu. Neler görülebilir? Çevresinde beyaz bir insan seli dönerken, Kâbe yerinden kıvıldamaz. Herkes bir renk ve modelde giyinmiştir. Ne bir ayırım, ne de bir üstünlük söz konusudur; gerçek bütünlük ve evrenselliği sergilenen⁹.

8 Hacı Anlamak, Prof. Dr. Bünyamin Erul, Dr. Ekrem Keleş, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, sf. 33-36

9 Hacc, Ali Şeriatî, Bir yayıncılık, Sf.49

Kıyamet Sahneleri - II

Yalçın YILMAZ

Ba's ve Haşir: Uykudan uyan-dırmak, yeni-den diriltmek" anlamına gelen ba'sın sûra ikinci üflenişle başlayacağı anlaşılmaktadır.

Toplamak, bir araya getirmek" anlamına gelen haşir, yeniden diriltilecek insanların hesap meydanına sevk edilmesini ifade eder. Toplanılacak yere "mahşer, mevkî" durup bekleyecek yer veya "arasat (birleştirilmiş boş araziler)" denir. Kur'ân-ı Kerim'in kırkı aşkın âyetinde yer alan haşir kavramı daha çok kıyâmetin tasviriyle ilgilidir.[27 (Muhammed İmamoğlu)

"Ç a ğ ı r a n ı n görülmemiş bir şeye çağırdığı gün, sen de onlardan yüz çevir. Sanki etrafa yayılmış çekirge sürüsü gibi bakışları perişan, utançtan yere bakar bir halde ve davetçiye koşarak kabirlerinden çıkarlar. O esnada kâfirler: Bu, çetin bir gündür! **derler.**" (Kamer, 54/6-8)

Yine Rabbimiz şöyle buyuruyor: "**Nihayet Sur'a üfürülecek, bir de bakarsın ki onlar**

Allah, tüm yaratılmışların yeniden diriltilmesini ve bir araya gelip toplanmalarını dilediğinde, çok şiddetli bir rüzgâr gönderir. Bu rüzgâr o ölmüş olan varlıkların cesetlerine ait tüm zerreciklerini, organlarını havada taşıtarak, onların karadan olsun, denizden olsun nerede bedenlerine ait bir zerrecikleri varsa, adeta bir bulut misali taşır. Her bedene ait toplanan zerrecikler, kendi kabirleri üzerinde toplar, kabir üzerinde bir araya gelen zerrecikler halindeki organlar tıpkı yağmur misali kabrin üzerine düşerler ve bundan da her insan ve canlı yeniden meydana gelir.

kabirlerinden kalkıp koşarak Rabbine giderler. İşte o zaman: **Ey vah, ey vah! Bizi kabrimizden kim kaldırdı? Bu, Rahman'ın vaat ettiği'dir. Peygamberler gerçekten doğru söylemişler! derler.**" (Yasin, 36/51-52)

Yüce Allah buyuruyor: "**O gün onlar, sanki dikili bir şeye koşuyorlar gibi, gözleri horluktan aşağı düşmüş ve kendileri zillete bürünmüş bir halde kabirlerinden fırlaya fırlaya çıkarlar. İşte bu, onların tehdit edile geldikleri gündür.**" (Mearic, 70/43-44)

Allah, tüm yaratılmışların yeniden diriltilmesini ve bir araya gelip toplanmalarını dilediğinde, çok şiddetli bir rüzgâr

gönderir. Bu rüzgâr o ölmüş olan varlıkların cesetlerine ait tüm zerreciklerini, organlarını havada taşıtarak, onların karadan olsun, denizden olsun nerede bedenlerine ait bir zerrecikleri varsa, adeta bir bulut misali taşır. Her bedene ait toplanan zerrecikler, kendi kabirleri üzerinde toplar, kabir üzerinde bir araya gelen zerrecik-

ler halindeki organlar tıpkı yağmur misali kabrin üzerine düşerler ve bundan da her insan ve canlı yeniden meydana gelir. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Rüzgârları gönderip de bulutu harekete geçiren Allah'tır. Biz onu ölü bir bölgeye göndeririz de ölümünden sonra toprağa onunla hayat veririz. Ölülerin yeniden dirilmesi de böyle olacaktır." (Fatır, 35/9)

Bütün mahlûkat, sûrun ilk üflenişinden sonra berzah âleminde kırk yıl bekleyecektir. Sonra Allah (c.c) İsrâfil'i yeniden diriltip ikinci bir kez daha sûra üflemesini emredecektir. Bu anlattıklarımızın delili şu âyet-i kerimedir:

"...Sonra ona (sûra) bir daha üflenince, bir de ne göresin, onlar (bütün ölümler) ayağa kalkmış (etraflarına) bakıyorlar!"(tm)* İşte o an herkes ayağa kalkmış mahşer meydanına gönderilmeyi beklemekteydiler.

Resûlullah (s.a.v) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

"Ben peygamber olarak gönderildiğimde (o emir bana verildiğinde) İsrâfil'e de üflemesi için sûr (denilen o boru) verildi. O, her an kendisine emredilecek olan üfleme emrini beklemektedir. Dikkat edin! Sûra üfürülmenin dehşetinden korkun."

O gün bütün mahlûkatın yeniden dirilmenin korkusu ve şiddetiyle, kalpleri buruk ve zelil bir halde, haklarında cennetlik ya da cehennemlik olduklarının hükmünün verileceği mahşer meydanına doğru götürüldüklerini düşün. Aralarında sen de varsın ve sen de onlar gibi kalbi buruk, hakir ve zelil bir haldesin.

İşte burada görüldüğü gibi yarın kıyamet gününde tüm yaratılmışlar mahşer yerine, toplanma mahalline sevk olunacaklardır. Onlar o günde, işledikleri ameller bakımından oraya farklı konumlarda gönderileceklerdir. Kimi binitli olarak, kimi yaya bir şekilde, kimi yüz üstü sürünerek oraya gelecektir. Böylece üç gurup halinde geleceklerdir. Kaldı ki Allah bu durumu Vakıa suresinin baş taraflarında zaten açıklamıştır. Allah şöyle buyuruyor:

"Ve sizler de üç sınıf olduğunuz zaman, sağdakiler, ne mutlu o sağdakilere! Soldakiler, ne bahtsızdırlar onlar! Hayırda önde olanlar, ecirde de öndedirler. İşte bunlar Allah'a en yakın olanlardır." (Vakıa, 56/7-11)

İşte insanların kıyamet günündeki

sınıflandırılmaları böyledir. Bu üç sınıfın da kıyamet günündeki konumlarını ve durumlarını ilerideki sayfalarda öğreneceksin.

Bu sınıflardan **"Sabikun"** adını alanlar, Resuller, Nebiler, Siddikler ve şehitlerdir. Bu gurupta olanların tamamı binitli olarak mahşer yerine gideceklerdir. Nitekim Kur'an'da şöyle buyruluyor:

Sağdakilerden kasıt, tüm inananlardır. Bu gurupta yer alan müminler mahşer yerine yaya olarak gideceklerdir.

Soldakiler ise kâfirlerle münafık olanlardır. İşte bunlar da mahşer yerine yüzükoyun sürünerek gideceklerdir. Nitekim Allah bunlar hakkında şöyle buyuruyor:

"Kıyamet gününde onları kör, dilsiz ve sağır bir halde yüzükoyun haşrederiz." (İsra, 17/97)

Buhari, Müslim ve başkalarının Ebu Hureyre'den rivayet ettikleri hadise göre, Allah Resulü (as) şöyle buyurdu:

"İnsanlar kıyamet gününde üç durumda mahşere yollanırlar. Bunlardan birinci sınıfta yer alanlar, önlerindeki hayatı özleyen, geride bıraktıkları dünya hayatından nefret edenlerdir ki bunlar azık ve binek bakımından hiçbir sıkıntı çekmeyecek olanlardır. İkinci gurupta yer alanlar ise ikisi birlikte bir deve üzerinde, üçü birlikte bir deve üzerinde, dördü beraberce bir deve üzerinde ve onu birlikte bir deve üzerinde olarak mahşere geleceklerdir. Geride kalan üçünü guruptakileri ise, bir ateş onları mahşer yerine toplar. Bu guruptakiler nerede dinlenirlerse ateş de onlarla birlikte orada dinlenir, her nerede gecelerlerse, ateş de onlarla beraber orada geceler. Nerede sabahlarırsa ateş de onlarla birlikte orada sabahlar, nerede akşamlarırsa ateş de orada onlarla beraber akşamlar."^[2]

İşte o günde müminler yüzleri bembeyaz olarak, mutluluktan parıldayarak mahşer yerine geleceklerdir.

Kâfir ve münafık olanlar ile mücrim denilen suçlular ise, bunlar yüzleri simsiyah olarak, rezillikten ve utançtan yüzleri bozarak mahşer yerine geleceklerdir. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurmuştur:

"Nice yüzlerin ağardığı, nice yüzlerin de karardığı günü düşünün. İmdi, yüzleri kararanlara: İnanmanızdan sonra kâfir mi oldunuz? Öyle ise inkâr etmiş olma-

nız yüzünden tadın azabı, denilir. Yüzleri ağaranlara gelince, onlar Allah'ın rahmeti, cenneti içindedirler; orada ebedi kalacaklardır." (Ali İmran, 3/106, 107)(Mutlakurrahbavi)

O dehşetli günü düşünelim, müminleri ışık her yanını kaplayacak önümüz arkamızda sağımız solumuz her yerimiz ışıklarla kaplanacak. Allah'ü Ekber.

Sonra hacılar gelecek. Ve şöyle diyecekler: Lebbeyk Allahumme Lebbeyk onların da her tarafı ışıkla kaplı olacak.

Sonra mücahitler gelecek bazıları ellerinde bağırsaklarını bazıları uzuvlarını tutacak. Akan kanları miske ulaşacak, onlarında her yerini ışıklar kaplayacak, sonra müezzin gelecek bir ezan okumaya başlayacak Allahu Ekber Allahu Ekber. Hiç durmadan okuyacak ezanı ve onun da her yerini ışık kaplayacak. Allah'ü Ekber bunlar hep iyi insanlar.

Dünya hayatını kötülükle günaha dalarak Tevhid'den uzak hayat yaşayan insanlar. Hayatına Allah'ı karıştırmayanlar, Kur'an'ı ve Sünneti rehber edinmeyenler, faizli iş yapanlar, zinakârlar, anneye babaya kötü davrananlar, yalancılar, hırsızlar, dedikoducular, içki içenler. Bunlar ise derin bir karanlık içinde gelecekler.

Tüm kötü alışkanlıkları olanlar, içki içenler orada olacaklar ve kullandıkları maddeler boğazına düşümlenecekler ve dili dışarı fırlamış köpek gibi dilleri dışarıda olacak. Etiyle derisi arasında yılanlar ve akrepler olacak, cehennem takunyalarını giyecek ve onlar onun beynini kaynayan su gibi kaynatacaklar.

Zina yapanlarda gelecek. Allah'ü Ekber. Cinsel organları yüzlerinde olacak, kanları ve irinleri akacak. Allah'ın tüm peygamberleri, anneleri, babaları o kişinin zina ettiğini bilecekler.

Dedikoducu insanlar.. Allah'ü Ekber onların yüzleri onların yüzleri maymunların yüzlerine dönüşecek. Haram işlerde bulunanların yüzleri domuzunkine dönüşecek. Allah'ü Ekber.

Fazicilik yapanlar mezarlarından şeytan çarpmış gibi çıkacaklar ve o halde gelecekler.

İkiyüzlüler onlarda orada olacak. Hem de öyle bir durumda olacaklar ki iki tane kafaları olacak. Başka bir hadiste onların iki tane de ateşten dilleri olacak.

Zalimler onlarda orada olacaklar.. Öyle bir karanlıkta olacaklar ki vallahi Rasululah(s.a.v)

hadisinde şöyle buyuruyor: O'nu bir karanlık kaplayacak ki, yüzünü kapamak için ellerini yüzüne götürdüğünde karanlıktan kendi elini göremeyecek. Başka bir hadiste de kör olacağı söyleniyor.

Farklı günah işleyen insanlar, günahlarına göre farklı uyanacaklar. Kimisi çiplak, kimisi sünnetsiz, kimisi çiplak ayakla.

O esnada, bütün hayvanat, dağlardan taşlardan, başları öne eğik bir vaziyette oluk oluk mahşer meydanına gelirler ve kendilerini kirleten, günahlarının olmamasına rağmen insanların arasına karışırlar. Bu, sûra üfürülmenin kendilerine verdiği korku sebebiyledir ve o sebeple artık insanlardan ürkmeyizler. **Nitekim bu husus, "Vahşi hayvanlar toplanıp bir araya getirildiğinde"(tm)6** âyetiyle bildirilmiştir.

Sonra rabbinin huzurundan kovulmuş olan o kibirli şeytan (ve nesilleri) tutup getirilir. Şeytan ve avanesi Rabbinin huzuruna çıkarılacağı korkusundan boynunu eğmiştir. Allah (c.c) bu hususta şöyle buyurmuştur:

"Öyle ise, rabbine yemin olsun ki, muhakkak surette onları (insanları) şeytanlarla birlikte mahşerde toplayacağız; sonra onları diz üstü çökmüş vaziyette cehennemin çevresinde hazır bulundura-cağız."197

Bu zikrettiğimiz tehlikelerden ötürü, şimdiden o gün senin ve kalbinin hali ne olacak diye otur bir düşün! (Gazali)

Bunlar olduktan sonra 70 sene bu durumda kalacaklar. Allah'ü Ekber. Hadiste onların ayak bileklerine diz kapaklarına kadar terleyecekler, hatta bazılarının kendi terlerinde boğulacakları buyuruluyor. (Buhârî, Rikâk, 47; Müslim, Cennet, 60) Çılgık atacaklar, haykıracaklar, o gün gözyaşları akacak, kan gözlerinden fışkıracak. (Abdulcabbar)

Hesab: Saymak, hesap etmek, hesaba çekmek" mânalarına gelen hesap (hisâb) arasât meydanında toplandıktan sonra sual, kitap, mizan ve iyiliklerle kötülüklerin hesaplanması gibi âhret hallerini kapsar.

Konuyla ilgili naslardan hesaba çekilmenin sorgulama ile başlayacağı ve ilke olarak sorumluluğun ferdî olacağı anlaşılmaktadır. "Kimse başkasının günah yükünü taşıyamaz. **"Kendi yükü ağır gelen kimse onu taşımak için başkasına çağrıda bulursa ve o yakını da olsa günahının hiçbir kısmını üstlene-**

mez." (Fâtır,18) Bununla birlikte başkalarının hak yolundan sapmasına sebep olanlar kendi günahlarıyla birlikte saptırdıkları kimselerin günahlarından da sorumlu olacaklardır.[41] Aynı konuyu işleyen hadis rivâyetlerinde, saptırdıkları kimselerin de günahlarının cezasını göcekleri beyan edilirken yanında başkalarının hidayete ermesine ve iyilik yapmasına vesile olanların bundan mükâfat alacakları da haber verilmektedir.[42]

Çeşitli âyetlerde âhîret âlemine de vurgu yapılarak Cenâb-ı Hakk'ın insanların hesabını çabuk göreceği kaydedilmektedir.[39] Ancak güvenilir hadis kaynaklarında zikredildiğine göre kıyâmet gününde hesap meydanında toplanma ve hesap öncesi bekleşme uzun sürecek, nihayet peygamberlere başvurup hesabın başlaması için Allah'a niyazda bulunmalarını isteyecekler. [40](Muhammed İmamoglu)

Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu: Gam ve sıkıntı, insanların tahammül edemeyecekleri ve takat getiremeyecekleri dereceye ulaşır. Öyle ki insanlar: "İçinde bulunduğumuz şu hali görmüyor musunuz, sizlere şefaate edecek birini görmüyor musunuz?" demeye başlarlar. Birbirlerine: «Babanız Adem var!" derler ve ona gelerek "Ey Adem! Sen insanların babasisin. Allah seni kendi eliyle yarattı, kendi ruhundan sana üfledi. [Bütün isimleri sana öğretti]. Meleklerine senin önünde secde ettirdi. Seni cennete yerleştirdi. [Allah katında itibarın, makamın var.] Rabbin nezdinde bizim için şefaate bulunmaz mısın? Bizim şu halimizi, başımıza şu geleni görmüyor musun?" derler. Adem aleyhisselam da: "Bugün Rabbin çok öfkeli, daha önce bu kadar öfkelenmedi. Bundan sonra da böylesine öfkelenmeyecek. (Esasen şefaate benim yüzüm yok, çünkü, cennette iken, Allah) beni o ağaca yaklaştırmaktan men etmişti. Ben, bu yasağa asi oldum. [Ben cennette iken işlediğim günah sebebiyle cennetten çıkarıldım. Bugün günahlarım affedilirse bu bana yeter]. Nefsim! Nefsim! Nefsim! Benden başkasına gidin. Nuh aleyhisselam'a gidin!" diyecek. İnsanlar Nuh aleyhisselam'a gelecekler: "Ey Nuh! Sen yeryüzü ahalisine gönderilen resullerin ilksin. Allah seni çok şükreden bir kul (abden şükûra) diye isimlendirdi. İçinde bulunduğumuz şu hali görmüyor musun? Başımıza gelenleri görmüyor musun? Rabbin nezdinde bizim için şefaate bulunmaz mısın?" diyecekler. Nuh (a.s) da şöyle diyecek: "Bugün Rabbin çok öfkeli. Daha önce hiç bu kadar öfkelenmedi, bundan sonra da böylesine öfkelenmeyecek! Benim bir dua hak-

kım vardı. Ben onu kavmimin aleyhine (beddua olarak) yaptım. Nefsim! Nefsim! Nefsim! Benden başkasına gidin. İbrahim (a.s)'a gidin!" diyecek. İnsanlar İbrahim (a.s)'a gelecekler: "Ey İbrahim! Sen Allah'ın peygamberi ve arz ahalisi içinde yegâne Halilisin. Bize Rabbin nezdinde şefaate et! İçinde bulunduğumuz şu hali görmüyor musun?" diyecekler. İbrahim (a.s) onlara: "Rabbim bugün çok öfkeli. Bundan önce bu kadar öfkelenmemişti, bundan sonra da bu kadar öfkelenmeyecek. (Şefaate etmeye kendimde yüz de bulamıyorum. Çünkü ben) üç kere yalan söyledim!» deyip, bu yalanlarını birer birer sayacak. Sonra sözlerine şöyle devam edecek: «Nefsim! Nefsim! Nefsim! Benden başkasına gidin! Musa (a.s)'a gidin!" İnsanlar, Hz. Musa (a.s)'a gelecekler ve: "Ey Musa! Sen Allah'ın peygamberisin. Allah seni, risaletiyle ve hususi kelamıyla insanlardan üstün kıldı. Bize Allah nezdinde şefaate bulun! İçinde bulunduğumuz hali görmüyor musun?" diyecekler. Hz. Musa da: "Bugün Rabbin çok öfkeli. Daha önce böylesine öfkelenmedi, bundan sonra da böylesine öfkelenmeyecek. (Esasen Rabbin nezdinde şefaate yüzüm de yok. Çünkü ben, öldürülmesi ile emrolunmadığım bir cana kıydım. [... Bugün ben mağfirete mazhar olursam bu bana yeterlidir.] Nefsim! Nefsim! Nefsim! Benden başkasına gidin! Hz. İsa (a.s)'a gidin!" diyecek. İnsanlar Hz. İsa'ya gelecekler ve: "Ey İsa, sen Allah'ın peygamberisin ve Meryem'e attığı bir kelamın ve kendinden bir ruhsun. Üstelik sen beşikte iken insanlara konuşmuştun. Rabbin nezdinde bize şefaate et! İçinde bulunduğumuz şu hali görmüyor musun?" diyecekler! Hz. İsa (a.s) da: "Bugün Rabbin çok öfkeli. Daha önce bu kadar öfkelenmedi, bundan böyle de hiç bu kadar öfkelenmeyecek!" diyecek. -Hz. İsa şahsıyla ilgili bir günah zikretmeksizin- (Bir başka rivayette): ["Beni, Allah'tan ayrı bir ilah edindiler. Bugün bana mağfiret edilirse bu bana yeter."] Nefsim! Nefsim! Nefsim! Benden başkasına gidin! Muhammed(s.a.v)'e gidin!" diyecek. İnsanlar Muhammed (sav)'e gelecekler, bir diğer rivayette: "Bana gelirler!" denmiştir- ve: "Ey Muhammed! Sen Allah'ın peygamberisin, bütün peygamberlerin sonuncusun. Allah senin geçmiş, gelecek bütün günahlarını mağfiret buyurdu. Bize Rabbin nezdinde şefaate bulun. Şu içinde bulunduğumuz hali görmüyor musun?" diyecekler. Bunun üzerine ben Arş'ın altına gideceğim. Rabbin için secdeye kapanacağım. Derken Allah, benden önce hiç kimseye açmadığı medh-u senaları benim için açacak [Ben onlarla Rabbime medh-u senalarda bulu-

nacağım]. Sonra: "Ey Muhammed başını kaldır ve iste! (İsteddiğin) sana verilecek! Şefaatin taleptir! Şefaatin yerine getirilecek!" denilecek. Ben de başımı kaldıracam ve: "Ey Rabbim ümmetim! Ey Rabbim ümmetim! Ey Rabbim ümmetim!" diyeceğim

Ve Allah (c.c) Muhammed(s.a.v)'in şefaatinin kabul edecektir.(Rabbim bizi şefaatine nail eylesin)

O gün peygamberler bile Rabbim bizi selamette kıl diye dua edecek.

Resulullah(s.a.v) buyurdu ki: O gün Allah(c.c)'in tahtını 8 tane Melek getirecek ve buyurdu ki tahtı taşıyan meleklerden birinin ayakları dünyanın en derininde. Omuzları en yüksek dağlardan da yüksek ve Allah(c.c)'in tahtı onun omuzlarında. Kulak memesi ile boğazı arasındaki uzaklık 70 sene. Şu anda Allah(c.c)'in tahtını 4 melek taşıyor. Ama hesap günü 8 Melek taşıyacak. Neden mi? Çünkü Allah(c.c) hiç olmadığı kadar öfkeli olacak. Resulullah(s.a.v) şöyle buyurdu: Allah(c.c) Meleklerle, ben sizi tek bir görev için yarattım ve siz görevinizi yerine getirdiniz. Peki biliyor musunuz? Ne için? Melekler de: Allah'ım sen en doğrusunu bilersin diye yanıtlayacaklar. Ve Allah(c.c) şöyle buyuracak: Ben sizi tahtımı taşımanız için yarattım ve siz görevinizi yerine getirdiniz, benden birşey isteyin, yerine getireyim. Ve ilk Melek atılarak Allah'ım bana Dünya'nın gücünü bahşet diyecek ve Allah(c.c) o'na bu gücü verecektir. 2.Melek: Allah'ım bana rüzgar'ın gücünü bahşeyle der ve Allah(c.c) o'na bu gücü verir. 3.Melek: Allah'ım bana gökyüzünün gücünü bahşeyle der ve Allah(c.c) o'na bu gücü verir. 4.Melek: Allah'ım bana yağmurun, okyanusların, suyun gücünü bahşeyle der ve Allah(c.c) o'na bu gücü verir.

Ve Allah emreder: Tahtımı kaldırın! Allah(c.c)'in tahtını kaldırmaya çalışacaklar ama güçleri buna yetmeyecek. Ve Allah(c.c) şöyle buyuracak: Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm deyin. Dedikleri an Allah(c.c)'in tahtı yükselmeye başlayacak. Ve o gün 8 tane böyle Melek, Allah(c.c)'in tahtını taşıyacak. Ve Allah(c.c) adına yaraşır bir şekilde iner.

Ve şimdi hesaplaşma başlıyor. Allah(c.c) buyuracak: Hayvanları getirin! Neden mi? Çünkü hesap gününde ilk hayvanların hesabı güdülecek. Hayvanlar Allah(c.c)'i görür görmez secde edecekler. Ve Allah(c.c) buyuracak: Bugün secde günü değil, bugün hesap günü! Öyle bir hesaplaşma ki, nerede olursa olsun diğer

bir karıncaya eziyet eden karınca bile o gün Allah(c.c) tarafından cezalandırılacak.

Ve Allah(c.c) Peygamberlerine hükmü verdikten sonra. Hesaplaşma başlayacak ve sırasıyla insanlara hüküm verilecek. O gün iki grup olacak. Sağ taraf'ın insanları kitaplarını sağ ellerinde taşıyacaklar ve sol taraf'ın insanları bunlarda kitaplarını sol ellerinde taşıyacaklar. (Abdulgabbar) Amel defterleri sol tarafından verilenler, tevhid inancını kabul etmeyen, ilâhî emirlere karşı çıkan ve her türlü kötülüğü işlemekten çekinmeyen kâfirlerdir. Amel defterleri sağ tarafından verilenler ise, tevhid inancına sahip olan, ameli salih ve imânı bütün mü'minlerdir. Sâbıklar da, Allah'a en yakın olan, hiç bir şüpheye kapılmadan imân ve salih amelde ileri giden, imân sahibi kişilerdir. Diğer bazı alimlerin görüşlerine göre ise, peygamberlerdir. (Ali Küçük)

O gün bıçaktan keskin, kıldan ince, kaygan bir köprü olacak. İki tarafında da ateşten pencereleriyle melekler bekleyecek. Bazı insanlar o köprüyü yıldırım gibi geçecekler. Bazıları göz açıp kapayıncaya kadar geçecek. Diğerlerinin de ayakları kayacak ve ateşe düşecekler. Köprüyü geçebilenler, cennete gidecekler. Ve cenneti gördüklerinde Allahu Ekber! Allahu Ekber! Şimdi zaman Muhammed(s.a.v) görme zamanı. Cennetin kapılarını, cenneti hak edenlere açacak. Ve binlerce, milyarca, insan cennete girecek. Diğerleri de cehennem de ateşin içindedirler. Herşeyi yaratan Allah(c.c)'a dua ediyorum kim bizleri kitabını sağ elinde tutanlardan eylesin Amin.

5.Cehennem ve Cennet: Kıyâmet hallerinin sonucusu, ebedî saâdet ve ebedî hüsrân yeri olarak tanıtılan Cennetle Cehennemdir.

İslam alimlerinden müteşekkil bir ilmî heyet tarafından kaleme alınan "Kitabu usûl'l-İman fi Davi'l-Kitabi ve's-Sünne" adlı kitapta da bu konuda şu görüşlere yer verilmiştir. Cennet ve cehenneme iman etmek, ancak onlar hakkında şu üç noktaya iman etmekle gerçekleşir:

1- Cennetin takva sahibi müminlerin varacağı yer, cehennemin de kâfir ve münafıkların gireceği yer olduğuna kesin bir itikatla inanmak.(bu konu için bk. Nisa, 56-57).

2- Cennet ve cehennemin şu anda mevcut olduğuna inanmak.

"Cennet takva sahipleri için hazırlanmıştır."(Al-i İmran, 133),

"Cehennem kâfirler için hazırlanmıştır."(Bakara, 24) âyetleri, onların şu anda mevcut olduklarını göstermektedir.

3- Cennet ve cehennemın bakî birer yurt ve hiçbir zaman yok olmayacaklarına iman etmek ve onlarda bulunacaklarına da ebedî olduklarına inanmak. (bu konu için misal olarak Nisa,13; Cin, 23'e bakılabilir) (Muhammed İmamoğlu)

CEHENNEM

Allah(c.c) tahtından indiğinde şöyle buyurur: Cehennemın ateşini getir Cebrail, ve cehennem ateşi getirilir. Ateşin etrafında 70 bin kamçı olacak ve her bir kamçının ucundan 70 bin melek çekecek. Neden? Çünkü ateş hiç olmadığı kadar öfkelidir. Ateşin etrafı 4 duvarla çevrili olacak. Duvarlar o kadar büyük ki tek bir duvarın çapını tamamlamak 40 sene alacak. Ateşin ısısı o kadar yüksek ki 1000 sene boyunca tutuşturulmuş kırmızı rengini alana kadar. Sonra 1000 sene daha tutuşturuldu, rengi kırmızıdan beyaza döndü. Sonra 1000 sene daha tutuşturuldu rengi beyazdan siyaha döndü ve şu an cehennem ateşinin rengi siyahtır. Ve Allah(c.c) güneşi ve ayı parça parça edip, cehennem ateşinin içine atacak. Cehennem ateşi insanları görür. Ve tüm insanlara doğru sıçrar, kendisini onlara doğru yuvarlar. Tüm insanlar, peygamberler ve melekler dizlerinin üzerine çökerler. Öyle korkacaklar ki, İbrahim(a.s) şöyle diyecek: Allah'ım ben senin dostunum bana acı. Ve cehennem ateşi tekrar sıçrar. Öyle bir sıçrayacak ki tüm insanlık dizleri üzerine çökecek. Ve cehennem ateşi yeniden sıçrar. İnsanların üstüne zıplayacak ve tüm insanlık melekler ve peygamberler yüzlerinin üstüne düşecekler. Ve o korkudan düştükleri yerden gözlerinin ucuyla bakarlar, cehennem ateşi onları yuttu mu diye. Ve Allah(c.c) cehennem ateşine emreder: Konuş! Ateş konuşmaya başlar. Allah(c.c)'a yemin ederim ki, senden başka inanılacak başka bir ilah yoktur. Elleri imkân varken sana itaat etmeyenlerden intikam alacağım. Ben cehennem ateşi, bugün intikam alacağım! (Abdulcabbar)

Kıyamet ve Hesaplaşma Mahşer Sorgu Zamanı ve Cehennem-Cennet

Bir hadiste şöyle geçer: Ateşten bir boğaz dışarı çıkacak. İki tane gözü ve bir tane ağzı olacak. Ve cehennem ateşi şöyle söyleyecek: 3 şekil insanı yutacağım. İlki: Kibirli insanlar. Ve onları insanlar arasından seçip alacak. Ve cehennem ateşi tekrar şöyle diyecek: Ben Allah(cc.) ve peygamberlerine karşı gelip zor-

luk çıkartanları yutacağım. Ve o insanları teker teker seçip içine alacak. 3.yutacağım insan şekli, kendilerine ilah yaratan insanlardır. Ve onları da aralarından seçer ve yutar.

Cehenneme atılanlar Allah Teâlâ'ya ibadet ve itaat hususunda kaçırdıkları fırsatlara hayıflanırlar. Fakat onları ne pişmanlıkları kurtarır ne de teessüfleri bir fayda verir. Sanki elleri kolları bağlanmışçasına yüzüstü kapaklanırlar. Ateş üstlerinden, altlarından, sağlarından, sollarından onları büsbütün kuşatır. Ateşin içinde boğulmuşlardır. Yemekleri ateş, içecekleri ateş, elbiseleri ateş, yatakları ateştir. Ateşten kaftanlar ve gömlekler giydirilerek demirden tokmaklarla dövülürler. Kelepçelerin ve zincirlerin ağırlığının altında kıvranırlar dururlar. Cehennemın derinliklerinde parça parça olurlar. Ateşin üzerindeki tencerenin kaynaması gibi etraflarında kaynayan ateşin verdiği acıyla sancılar içinde kıvranırlar ve, "Vah halimize, vay başımıza gelenlere!" diye feryadü figan ederler.

Her bağırsıklarında başlarından, aşağı kaynar sular dökülür. Bu su öyle sıcaktır ki, onun tesiriyle derileri ve hatta iç organları erir. Zebaniler, demirden tokmaklarıyla kimilerinin alınlarına vururlar ve ağızlarından irinler akmaya başlar.

Susuzluktan ciğerleri parça parça olur. Ateşin hararetinden gözleri yanaklarına akar. Yanaklarındaki yumrular yerlere düşer. Saçları ve hatta derileri etrafa savrulur.

Azabı tekrar tekrar tatmaları için derilerinin her soyuluşunda yerine başkası gelir. Etler kemiklerden sıyrılır, ruh sadece damarlarda ve sinirlerde kalır. Ruh ise ateşin alevleri içinde kupkuru kalır.

Onlar ölmeyi ve hatta yok olup gitmeyi temenni ederler, ancak nerede! Keşke onların halini (şu dünyada) bir görebilsen! Cehennemın alevlerinden yüzleri simsiyah olmuş ve hatta kömürleşmiştir. Gözleri körelmiş, dilleri tutulmuş, sırtları kırılmış, kemikleri paramparça olmuştur. Dilleri ve burunları kıyılmış, derileri lime lime edilmiş, elleri boğazlarına geçirilmiş, başlarıyla ayakları bir araya getirilmiştir. Yüzükoyun cehennemde sürünürler. Gözleriyle demir pıtıraklar üzerinde sürünerek azap görürler. Cehennemın alevleri en içteki organlarına kadar sirayet eder. Yılanlar ve akrepler sürekli üzerlerinde dolaşarak onlara azap eder.

İşte bunlar cehennem ehlinin yaşadığı hallerden bir kısmıdır. Şimdi bir de onların başlarına gelecek daha büyük felâketlere bak.